

**ВСЕУКРАЇНСЬКА ЦЕНТРАЛЬНА СПІЛКА СПОЖИВЧИХ ТОВАРИСТВ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ КООПЕРАТИВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
ІНСТИТУТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ**

*ЗБІРНИК ТЕЗ V ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ*

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СЬОГОДЕННЯ У СФЕРІ
ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ»**

28-29 травня 2020 р.

м. Хмельницький – 2020

УДК 004:336:657
ББК 65.9(4УКР)26

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту, протокол № 7 від 28.05.2020 р.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова оргкомітету:

Коваль Л. М. – д.е.н., доцент, ректор Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту.

Члени оргкомітету:

Церклевич В. С. – к.пед.н., проректор з науково-педагогічної та виховної роботи

Гурман О. М. – к.пед.н., декан факультету управління, маркетингу та фінансів

Нікольчук Ю. М. – к.е.н., доцент, завідувач кафедри фінансів, обліку та аудиту

Носов О. Ю. – д.е.н., доцент, професор кафедри фінансів, обліку та аудиту

Нагорний П. Д. – к.т.н., доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та аудиту

Мельничук І. І. – к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та аудиту

Лопатовська О. О. – викладач кафедри фінансів, обліку та аудиту

Подкопна О. М. – викладач кафедри фінансів, обліку та аудиту

Матеріали подані в авторській редакції.

Актуальні проблеми сьогодення у сфері фінансів, обліку та аудиту : тези доповідей інтернет-конференції, 28-29 травня 2020 р. – Хмельницький : ХКТЕІ, 2020. – 202 с.

Висвітлено широке коло питань з проблем фінансів, обліку, аудиту та перспектив інноваційного розвитку економіки, малого бізнесу; особливостей розвитку бюджетно-податкової та грошово-кредитної систем країни; практичні засади оподаткування суб'єктів господарювання; фінансові інновації в банківській та страховій системах тощо.

Для науково-педагогічних, педагогічних та практичних працівників, аспірантів, здобувачів, студентів, магістрантів.

© ХКТЕІ, автори тез доповідей, 2020

ТЕМАТИЧНІ НАПРЯМИ РОБОТИ КОНФЕРЕНЦІЇ

СЕКЦІЯ 1. МІЖНАРОДНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ, ФУНКЦІОНУВАННЯ І РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

Верзілова Г.Р. Етапи аудиту маркетингової діяльності	8-11
Колос І.В., Корєпова А. О. Пенсійні програми: зарубіжна практика обліку виплат	12-14
Лопін А. О. Особливості розкриття інформації про природний капітал у звітності підприємства	15-18
Мельничук І І., Сабадаш Ю. О. Зміст поняття «зобов'язання»: бухгалтерський та правовий аспект	19-21
Подокопна О. М., Данильчук В. Переоцінка основних засобів, як спосіб визначення їх справеливої вартості	22-15
Рилєєв С. В. Баланс суб'єкта державного сектору: зміни і оптимізація структури	26-29
Стефанишин О. Б., Кузьма Г. Я. Теоретичні аспекти аналізу та аудиту фінансового стану сільськогосподарських підприємств	30-33
Temchyshyna Y., Dzhukh T. The problems of forecasting the activity of manufacturing enterprise in modern conditions	34-37
Temchyshyna Y., Kolos T. The aspects to improve accounting-analytical to ensure`s forecasting of the enterprise	38-41
Тростянська К. М., Міхляєва Д. С. Проблемні аспекти обліку сільськогосподарської продукції	42-46
Черненко К. В. Модернізація обліку в державному секторі	47-49
Щербак Ю. М. Інформаційна модель звіту про фінансові результати та її роль в оцінюванні створеної доданої вартості	50-54
Яремчук Д. П. Перспективи розвитку економічного аналізу в умовах інтеграції національної економіки	55-57

СЕКЦІЯ 2. ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ

ГОСПОДАРЮВАННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ

- Гарастовська А. В.** Перспективні напрями удосконалення електронного оподаткування як особливої форми діяльності фіскальної служби у сфері електронного врядування **59-62**
- Іванян Д. Г., Мединська Т. В.** Реформування системи оподаткування України в історичній ретроспективі **63-66**
- Кравець С. В., Мединська Т. В.** Становлення і тенденції розвитку податкової системи України **67-70**
- Лопатовська О. О., Бабій А. О.** Вибір оптимальної системи оподаткування для фізичної особи-підприємця **71-74**
- Мединська Т. В., Боляк І. В.** Практичні аспекти застосування ПДВ в країнах Західної Європи **75-79**
- Мельничук І. І.** Вплив реформування податкової системи на діяльність ФОПів **80-82**
- Подокопна О. М., Бабій А. О.** Оптимізація доходів ФОП на загальній системі оподаткування **83-87**

СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІКО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ СИСТЕМ

- Бабак К. О., Єлісеєва О. К.** Кредитування для населення в різних країнах світу **89-92**
- Барабаш Л. В.** Фінансова грамотність як передумова ефективного функціонування банківського сектору України **93-95**
- Власюк Н. І.** Зміцнення фінансової спроможності територіальних громад України у контексті бюджетної децентралізації **96-98**
- Гаврилюк О. О.** Економічна сутність міжнародного руху капіталу **99-102**
- Гром Т. А., Новосьолова О. С.** Теоретична концептуалізація ліквідності банку **103-106**

Демчук С. В., Сулейманова Е. А. Пріоритети державної політики подолання зовнішньої заборгованості України	107-110
Зайченко В. В., Мельницька Я. А. Інтелектуалізація та цифровізація суб'єктів вітчизняних фінансово-кредитних систем	111-114
Лупак Р. Л. Умови забезпечення стійкості фінансової системи на регіональному рівні державного регулювання імпортозамінного виробництва	115-117
Мармулевич В.-І. З., Валенко С. А. Системно-функціональні характеристики управління фінансовими результатами діяльності підприємства	118-121
Нагорний П. Д., Романов В. М. Реформування Національного банку України: від територіальних управлінь до уповноважених банків	122-125
Нікольчук Ю. М. Фінансова безпека регіону як складовий елемент фінансової безпеки держави	126-129
Нікольчук Ю. М., Колесніков В. О. Сучасні канали продажу споживчих кредитів вітчизняними банками: переваги та недоліки	130-133
Нікольчук Ю.М., Фурман Я.С. Аналіз фінансового стану підприємств: інформаційне та нормативне забезпечення	134-137
Носов О. Ю., Галузинський О. А. Гносеологія кредитного ризику банку	138-141
Носов О. Ю., Колган Я. П. Роль прибутку підприємства в сучасних умовах господарювання	142-145
Носов О. Ю., Крисовський О. А. До питання економічної сутності грошових потоків підприємства	146-149
Романюк Б. Р., Шопський Ф. І. Теоретико-методичні аспекти діагностики фінансового стану підприємства	150-153
Тютюнник Ю. М., Тютюнник С. В. Ліквідність та платоспроможність як характеристики надійності банківської системи	154-157

Цимбалюк Г. С. Інформаційне та методичне забезпечення економічного аналізу фінансового стану підприємства	158-160
Chabaniuk O., Kravchuk S. Features of activity of hotel farms	161-164
Chabaniuk O., Ohirko I. Znaczenie ryzyka w zarządzaniu	165-167

***СЕКЦІЯ 4. ІННОВАЦІЇ НА БАНКІВСЬКОМУ ТА СТРАХОВОМУ
РИНКАХ УКРАЇНИ***

Бондаренко Н. В., Баліцька А. О. Інновації в банківській діяльності України	169-172
Веремейчик В. І., Єлісеєва О. К. Перспективи розвитку та впровадження інноваційних технологій у банківських установах України	173-177
Yelisieiev Ye., Yelisieieva O. Development of blockchain and cryptocurrencies in the world	179-182
Ларіонова К. Л., Кудрик Н. В. Розвиток інновацій в банківській системі України	183-186
Нікольчук Ю. М., Бочуля О. О. Інновації на страховому ринку України	187-190
Нікольчук Ю. М., Дацюк К. М. Роль «бізнес-ангелів» в інвестиційній діяльності України	191-194
Прокопчук О. Т. Менеджмент якості як основа забезпечення конкурентоспроможності страхової послуги на агростраховому ринку	195-197
Стаднійчук Р. В. Немонетарне регулювання фінансового оздоровлення банків	198-201

**ВСЕУКРАЇНСЬКА ЦЕНТРАЛЬНА СПІЛКА СПОЖИВЧИХ ТОВАРИСТВ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ КООПЕРАТИВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ**

КАФЕДРА ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

Секція 1

**Міжнародний та національний досвід
організації, функціонування і розвитку теорії і
практики бухгалтерського обліку та аудиту**

28-29 травня 2020 р.

м. Хмельницький

Верзілова Г.Р.,
*здобувач кафедри фінансів та обліку,
Харківський державний університет харчування та торгівлі*

ЕТАПИ АУДИТУ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Складність і різноманітність напрямів аудиту маркетингової діяльності породжує необхідність нових підходів до визначення його етапів та виокремлення їх в плані аудиторської перевірки. Корифеї аудиту Е.А. Аренс та Дж. К. Лоббек зазначають: «Аудитор повинен ретельно планувати свою діяльність через три основні причини: це надасть аудитору можливість одержати достатню кількість свідочств про положення справ клієнта, допоможе утримати в розумних межах витрати на аудит і дозволить уникнути непорозумінь з клієнтом» [1, с. 191].

А. В. Кравецький, Л. А. Фірсова, В. В. Луцяк пропонують аудит маркетингової діяльності проводити в чотири етапи: попереднє планування маркетингового аудиту; б) розроблення загального плану маркетингового аудиту; в) складання програми проведення маркетингового аудиту; г) формування програми профілактичних заходів у системі маркетингу. Проте з визначених авторами етапів не зрозуміло на якому з них здійснюється власне перевірка маркетингової діяльності. І. Д. Голяш та Н. Й. Галушка виокремлюють наступні етапи аудиту маркетингової діяльності: попередня оцінка існуючої системи маркетингу суб'єкта господарювання; узгодження базових питань, що стосуються організації проведення аудиту; безпосереднє виконання аудиторських послуг; оформлення і подання результатів маркетингового аудиту; етап супроводу [2].

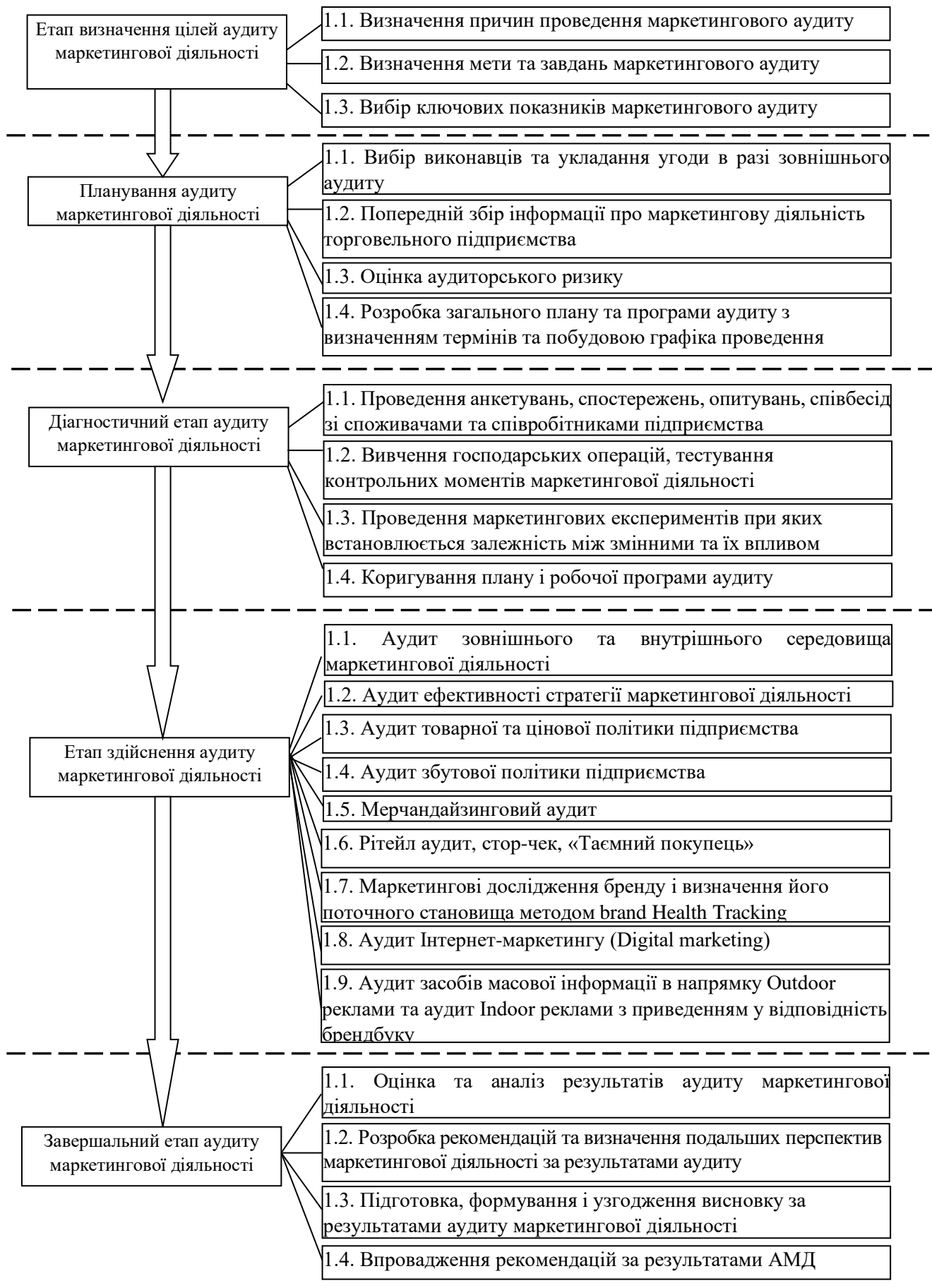
Дещо ширше до визначення етапів маркетингового аудиту підходять С.В. Корягіна та М.В. Корягін та виділяють їх шість: етап планування (попередньої підготовки) маркетингового аудиту; етап діагностичного обстеження (збору аудиторських доказів); аналіз й оброблення інформації; розробка рекомендацій;

підготовка, узгодження і представлення звіту; впровадження та супроводження результатів маркетингового аудиту [3, с. 30-32]. Проведений аналіз підходів до виокремлення етапів аудиту маркетингової діяльності науковцями та особливості діяльності торговельних підприємств й дослідження їх маркетингового середовища дозволив виділити п'ять етапів аудиту маркетингової діяльності та визначити завдання, які реалізуються на кожному з них (рис. 1).

На першому етапі керівництво торговельного підприємства має обґрунтувати ключові проблемні аспекти в маркетинговій діяльності, для вирішення яких необхідна аудиторська перевірка, на базі яких формується мета та визначаються основні завдання аудиту маркетингової діяльності. На етапі планування визначається зміст, обґрунтовується час проведення та обсяг аудиторських процедур, що підлягають виконанню, формується бюджет робочого часу для кожного етапу аудиту маркетингової діяльності, що документально закріплюється та деталізується в програмі аудиту. Діагностичний етап аудиту маркетингової діяльності передбачає дослідження зовнішнього маркетингового середовища, споживчих переваг клієнтів, рекламних пропозицій основних конкурентів, досліджуються професійні якості працівників маркетингового відділу. На етапі здійснення аудиту маркетингової діяльності фактично відбувається перевірка по суті, тобто здійснюються аналітичні процедури відповідно до програми аудиту та напрямів перевірки. На останньому етапі формулюються висновки і надаються рекомендації за результатами аудиту маркетингової діяльності.

Маркетинговий план потребує інформаційної підтримки, а аудит маркетингової діяльності – це той процес, за допомогою якого формується інформація, необхідна для планування діяльності торговельного підприємства, а також підтримки корпоративних рішень. Тому, необхідно забезпечити чіткий розподіл функціональних обов'язків та структури маркетингових та планово-економічних служб торговельного підприємства.

Рис. 1. Етапи аудиту маркетингової діяльності

Результати аудиту маркетингу мають бути імплементовані у стратегічний план торговельного підприємства за такими складовими як аудит середовища маркетингу, аудит маркетингової стратегії, аудит організації маркетингу, аудит системи маркетингу, аудит ефективності маркетингу та аудит виконання маркетингових функцій. За результатами аналізу виявлених відхилень аудитор має прийняти рішення чи відповідає діяльність системи маркетингу стратегічним завданням та цілям сталого розвитку торговельного підприємства і прийняти рішення щодо впровадження розроблених в ході аудиту рекомендацій, чи повернення на стадію повторного планування. При цьому, необхідно пам'ятати, що забезпечити виконання наведених на схемі складових аудиту маркетингової діяльності у відповідності до плану стратегічного розвитку торговельного підприємства можливо лише за умов напрацювання розвинутого методичного інструментарію.

Список використаних джерел:

1. Аренс А., Лобек Дж. Аудит : [пер. с англ.]. М. : Финансы и статистика, 2003. 560 с.
2. Голяш І. Д., Галушка Н. Й. Концепція маркетингового аудиту: проблеми теорії та практики. Журнал Європейської економіки, 2008. № 3. Том 7. С. 289-297.
3. Корягіна С. В., Корягін М. В. Маркетинговий аудит. К.: «Центр учбової літератури», 2014. 230 с.

Колос І.В.,
к.е.н., доцент, САР,
доцент кафедри обліку і аудиту
Національний університет харчових технологій

Корєпова А.О.,
здобувач спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
Національний університет харчових технологій

ПЕНСІЙНІ ПРОГРАМИ: ЗАРУБІЖНА ПРАКТИКА ОБЛІКУ ВИПЛАТ

В сучасних умовах економічного розвитку, що характеризуються невизначеністю зовнішнього середовища, дисбалансами демографічної ситуації, асиметрією трудової міграції й старінням населення планети особливого значення набуває збалансованість грошових ресурсів для забезпечення сприятливого рівня життєдіяльності на перспективу. Проблемою сьогодення для зарубіжних підприємств є альтернативність пенсійних програм. Водночас виникає потреба в обґрунтуванні моделі пенсійної системи з фокусуванням на якісне інформаційне забезпечення.

Метою проведеного наукового дослідження є систематизація теоретико-методичних і прикладних підходів до формування пенсійної системи й постановки обліку пенсійних виплат.

За результатами виконання методу наукового інформаційного пошуку встановлено, що в зарубіжній практиці програма пенсійного забезпечення визнається як угода, за якою суб'єкт господарювання надає виплати працівникам при звільненні з роботи або після звільнення (у вигляді річного доходу або шляхом одноразової виплати) у випадку, коли такі виплати або внески працедавців на них, можна визначити або оцінити до виходу на пенсію на основі положень документа або практики суб'єкта господарювання [1].

Застосування когнітивного методу для опрацювання нормативних актів, наукових, науково-методичних та спеціальних прикладних видань за

окресленою проблематикою щодо сутності пенсійних програм дозволило зробити висновок про:

(1) відсутність єдиного підходу до трактування (пенсійні схеми, пенсійні схеми за вислугою років, схеми пенсійного забезпечення);

(2) наявність різних рівнів (державні пенсії, державні пенсії за вислугою років, недержавні пенсії), моделей (солідарна, накопичувальна, змішана), видів (з визначеним внеском, з визначеною виплатою);

(3) дискусійність алгоритму виробу раціонального виду пенсійної програми з урахуванням особливостей рівнів і моделей пенсійного забезпечення, а також офіційних програм / угод між суб'єктом господарювання й окремим працівником (групою працівників або їх представниками).

За результатами виконання іманентного підходу (виокремлення притаманних властивостей) встановлено атрибутику пенсійної програми [1-4]:

– процес генерування / накопичення грошових ресурсів через систему оподаткування (державні пенсії) і / або шляхом індивідуального відрахування (недержавні пенсії);

– цілісна інтегрована система акумулювання грошових ресурсів за критерієм обов'язковості (регламентовано чіткі ставки для роботодавця і / або найманого працівника) з елементами розподільності (працююче населення утримує пенсіонерів), добровільності (ініціативність роботодавця утримувати колишніх працівників), індивідуальності (створення приватного капіталу);

– ефективна реалізація гарантування виплат / заощаджень з урахуванням певних умов (зокрема: віку виходу на пенсію, стажу роботи, трудових результатів і успіхів, величини заробітної плати, виду пенсії);

– ідентифікування чинників впливу на систему пенсійного забезпечення і її складники (зокрема: регулювання й адміністрування, державний захист і співпраця між учасниками пенсійної програми).

Важливим є розуміння відображення в обліку і розкриття інформації у фінансовій звітності. При визначенні коректності журнальних записів доцільно враховувати вид пенсійної програми:

1. Із зазначеним внеском:

Дебет «Пенсійні витрати» або «Витрати на виплати після завершення трудової діяльності»

Кредит «Грошові кошти» або «Зобов'язання за програмою»

2. Із визначеною виплатою:

– на дату створення фонду для виплати пенсій

Дебет «Визначена виплата пенсійної відповідальності»

Кредит «Грошові кошти» або «Зобов'язання за програмою»

– на дату виплати пенсій

Дебет «Витрати на виплати після завершення трудової діяльності»

Кредит «Визначена виплата пенсійної відповідальності»

Отже, за результатами виконаного авторського дослідження, можна зробити висновки: обґрунтовано необхідність акумулювання коштів для пенсійного забезпечення працівників на перспективу і представлено особливості обліку альтернативних програм в зарубіжній практиці.

Список використаних джерел:

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 26 (МСБО 26). Облік та звітність щодо програм пенсійного забезпечення : Рада з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку зі змінами станом на 1 січня 2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_044 (дата звернення: 12.05.2020).

2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 19 (МСБО 19). Виплати працівникам : Рада з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку зі змінами станом на 1 січня 2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_011 (дата звернення: 12.05.2020).

3. Пенсійні фонди у світі. Корпоративний недержавний пенсійний фонд Національного банку України : веб-сайт. URL: https://knpf.bank.gov.ua/uchasnykam/baza_znan/pensiini_fondy_u_sviti.html (дата звернення: 12.05.2020).

4. Світовий досвід пенсійних систем. ТОВ «Адміністратор пенсійних фондів «Ліга Пенсія» : веб-сайт. URL: <https://ligapension.com/novosti/svitoviy-dosvid-pensiynikh-sistem/> (дата звернення: 12.05.2020).

А.О. Лопін,
*здобувач кафедри фінансів та обліку,
Харківський державний університет харчування та торгівлі*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ПРИРОДНИЙ КАПІТАЛ У ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Завдяки фінансовій звітності відбувається систематизація, фільтрування і узагальнення даних щодо всіх напрямів діяльності суб'єкта господарювання (здійснюється відбір суттєвої і необхідної інформації, яка узагальнюється і зводиться у систематизовані групи показників, які, насамперед, покликані спростити та прискорити використання зазначеної інформації для прийняття оперативних рішень та ефективного управління екологічною діяльністю суб'єкта господарювання) [1]. Як цілком слушно зазначає професор В.М. Жук, саме розкриття інформації про природоохоронну діяльність підприємства в його звітності допомагає власникам оцінювати діяльність керівництва, забезпечувати широкий суспільний контроль, сприяє формуванню позитивного іміджу організації. В той же час, недостатня увага до проблеми істотно збільшує ризик спотворення картини фінансового становища підприємства, що формується в бухгалтерському обліку та звітності [2].

При висвітленні інформації про природний капітал в фінансовій звітності варто дотримуватися якісних характеристик фінансової звітності, висвітлених в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та МСБО 1 «Подання фінансових звітів». Розглянемо особливості їх дотримання:

- дохідливість і зрозумілість – висвітлення інформації про природний капітал має базуватися на попередньому вивченні запитів стейкхолдерів та детальному аналізі їх інформаційних запитів;
- доречність – інформація про природний капітал не повинна бути занадто деталізованою, а має давати змогу вчасно оцінити минулі, теперішні та майбутні

заходи природоохоронної діяльності, підтверджувати та коригувати оцінки зацікавлених користувачів зроблених у минулому;

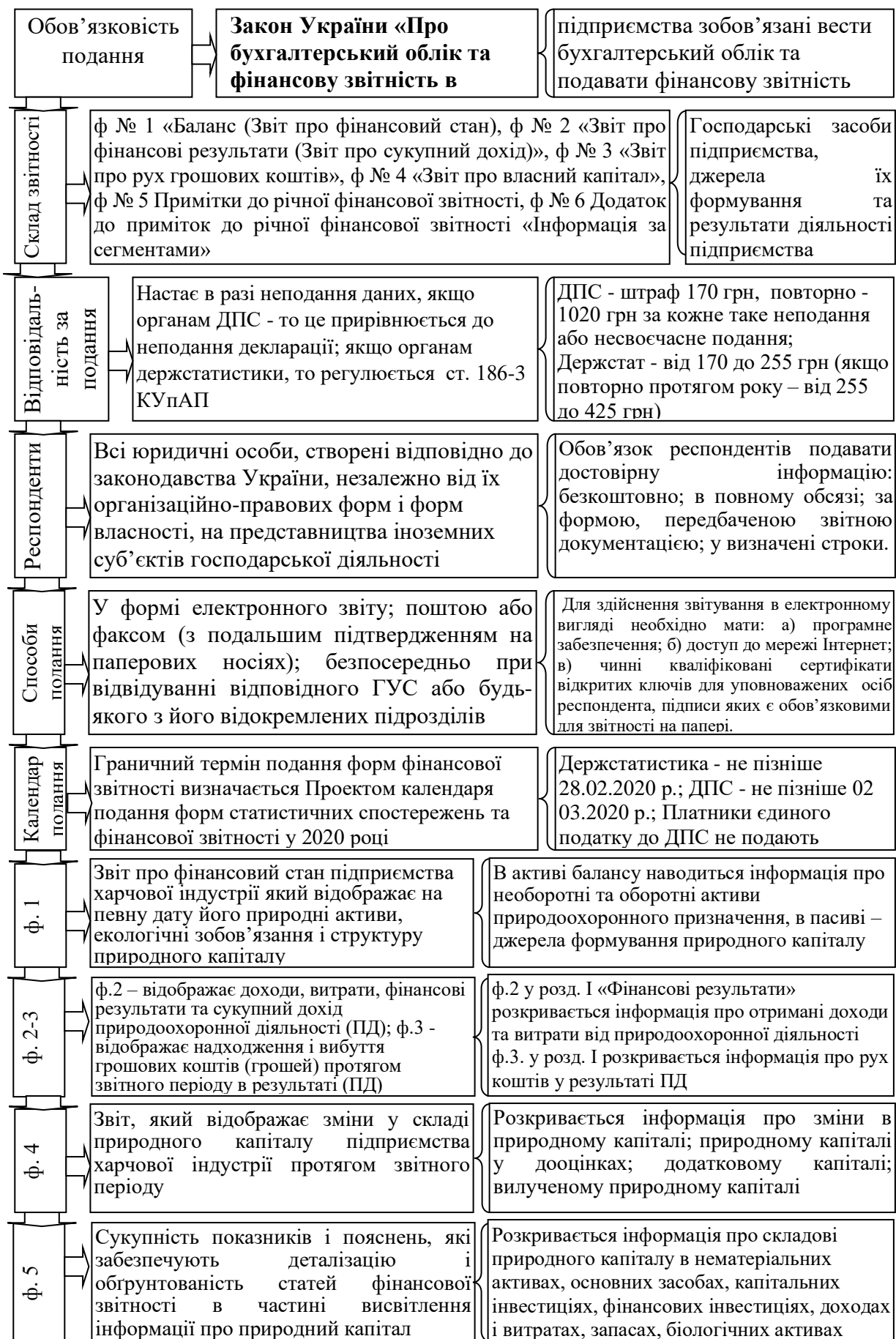
- достовірність – інформація про природний капітал має розкриватися не лише з позиції заходів, здійснених підприємством харчової індустрії з охорони навколишнього середовища, але й з позиції шкідливого впливу господарської діяльності на довкілля;

- порівнянність – інформацію про природний капітал необхідно розкривати з наведенням показників попереднього періоду, що дасть змогу оцінити ефективність екологічної політики, здійснювати вчасні контрольні заходи з природоохоронної діяльності;

зіставність – при розкритті інформації про природний капітал необхідно із року в рік дотримуватися положень прийнятої облікової політики, а в разі її зміни нові положення облікової політики природного капіталу мають бути обґрунтованими та розкритими у фінансовій звітності.

Особливості подання та характеристика фінансової звітності наведена на рисунку. Щокварталу підприємства харчової індустрії – платники екологічного податку, відповідно до розділу VIII Податкового кодексу України мають формувати та подавати до відповідних органів податкову декларацію з екологічного податку. Якщо підприємства харчової індустрії з початку звітного року не планує здійснення викидів, скидів забруднюючих речовин, розміщення відходів, утворення радіоактивних відходів протягом звітного року, то його посадові особи мають повідомити про це відповідний контролюючий орган за місцем розташування джерел забруднення та скласти заяву про відсутність у нього у звітному році об'єкта обчислення екологічного податку. В іншому разі платник податку зобов'язаний подавати податковій декларації відповідно до п.250.9 ст.250 ПК України [3].

Рис. 1. Характеристика фінансової звітності в частині розкриття інформації про природний капітал

Результати аудиту Рахункової палати засвідчили, що в Україні не створено ефективної й дієвої системи державного контролю за обсягами та видами викидів та скидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря і водні об'єкти. Діюча система справляння екологічного податку не стала інструментом державного впливу на поліпшення охорони навколишнього природного середовища та не стимулює суб'єкти господарювання до зменшення обсягів викидів та скидів і дотримання їх нормативів і лімітів [4]. На сьогодні підприємствам вигідніше заплатити екологічний податок, ніж встановлювати більш дороге природоохоронне обладнання, тобто екологічний податок став свого роду платою за користування навколишнім середовищем, проте він не виконує своєї стимулюючої функції для упередження забруднення довкілля. Тому, подальший науковий пошук шляхів підвищення інформативності форм офіційної звітності вітчизняних підприємств в частині розкриття інформації про природний капітал залишається актуальним.

Список використаних джерел:

1. Сироїд Н. П. Відображення інформації про екологічну якість продукції у звітності. Ефективна економіка. 2018. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6805>.
2. Жук В. М. Екологічні аспекти бухгалтерського обліку в агропромисловому виробництві. Агроекологічний журнал. 2012. № 2. С. 18–23.
3. Податковий кодекс України [від 02 грудня 2010 року №2755-VI із змінами і доповненнями]. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
4. Про розгляд Звіту про результати аудиту ефективності виконання повноважень державними органами в частині контролю за повнотою і своєчасністю надходження екологічного податку за розміщення відходів, утворення та/або тимчасове зберігання радіоактивних відходів. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2019/25-2_2019/R_RP_25-2_2019.pdf.

Мельничук І. І.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та аудиту
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут

Сабадаш Ю. О.,
магістрант спеціальності 071 Облік і оподаткування
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут

ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «ЗОБОВ'ЯЗАННЯ»: БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ТА ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Діяльність підприємства пов'язана з реалізацією відносин між різними суб'єктами, які зумовлюють виникнення зобов'язань одних перед іншими. У той же час, суб'єкти господарювання проводять певні операції, які передбачені попередньо укладеними угодами, та які, на певному етапі, можуть призвести до виникнення зобов'язань. Крім того, Баланс підприємства містить декілька розділів, до яких включається складова зобов'язань. Таким чином, виникає питання щодо правильності застосування терміну «зобов'язання» у різних аспектах.

Вивчаючи фахову літературу було виявлено, що окремі науковці [1-3] у своїх дослідженнях проблему у трактуванні зазначеного поняття розкривають через економічну та правову складову. Зокрема, І.О. Власова [1], яка дотримується думки щодо превалювання законодавчих норм, зобов'язання розглядає як взаємовідносини між двома або більше сторонами, які виникають з приводу здійснення діяльності, яка, в свою чергу, має економічну доцільність.

Позицію Власової І.О. в частині місця зобов'язань в ланцюгу економічних відносин «розрахунки – заборгованість – зобов'язання» підтримує і колектив на чолі з О. Колумбет [2] та К.В. Кашковський [3].

Що стосується правового трактування «зобов'язання», то за Цивільним кодексом України (ст. 509) воно розглядається як правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора)

певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від вчинення певної дії (негативне зобов'язання), а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку [4].

Проте, вважаємо, що бухгалтерська складова терміну «зобов'язання» значно звужує його інтерпретацію (таблиця 1) і дозволяє використовувати його лише під час того, коли мова йде про наявність боргу іншій особі, розмір якого можна оцінити і який матиме економічні наслідки як для кредитора, так і позичальника. Таким чином, не усі зобов'язання, які трактуються юридичною наукою, можна відобразити на рахунках обліку і у звітності суб'єкта.

Таблиця 1

Трактування «зобов'язання» у законодавстві з бухгалтерського обліку

№ з/п	Назва документу	Зміст поняття «зобов'язання»
1	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності» [5]	заборгованість суб'єкта державного сектору, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів суб'єкта державного сектору, що втілюють у собі економічні вигоди або потенціал корисності
2	Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [6-7]	заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, приведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди
3	МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» [8]	існуюче зобов'язання суб'єкта господарювання, яке виникає в результаті минулих подій і погашення якої, за очікуванням, призведе до вибуття ресурсів суб'єкта господарювання, котрі втілюють у собі економічні вигоди

Таким чином, аналіз юридичних та економічних норм в частині застосування терміну «зобов'язання» підтверджує те, що зобов'язання, які виникли на підставі укладеного договору відображаються в обліку в момент їх виконання, а не саме коли вони виникають (підписується договір).

Список використаних джерел:

1. Власова І. О. Дослідження співвідношення економічного та

правового тлумачення понять «розрахунки», «зобов'язання» та «заборгованість». *Вісник Донецького університету економіки та права*. 2013. № 1. С. 88-94.

2. Колумбет О., Давидюк Н., Блінцова Н. Зобов'язання та розрахунки як економіко-правова категорія та об'єкт бухгалтерського спостереження. *Збірник наукових праць Державного університету інфраструктури та технологій*. Сер.: *Економіка і управління*. 2019. Вип. 46. С. 44-60.

3. Кашковський К. В. Щодо правової природи поняття про розрахунки за зобов'язаннями шляхом зарахування взаємних грошових вимог. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. 2003. № 2. С. 75-81.

4. Цивільний кодекс України: Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. Дата оновлення: 08.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 19.05.2020).

5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 24.12.2010 № 1629. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0095-11> (дата звернення: 19.05.2020).

6. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. Дата оновлення: 02.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 19.05.2020).

7. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. Дата оновлення: 23.07.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 19.05.2020).

8. МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» від 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_051 (дата звернення: 19.05.2020).

Подоконна О.М.,
викладач кафедри фінансів, обліку та аудиту
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут

Данильчук В.,
магістрант спеціальності 071 Облік і оподаткування
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут

ПЕРЕОЦІНКА ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ, ЯК СПОСІБ ВИЗНАЧЕННЯ ЇХ СПРАВЕЛИВОЇ ВАРТОСТІ

Основні засоби (далі – ОЗ) відіграють важливу роль у господарській діяльності суб'єктів господарювання, без їх наявності стає неможливим процес виробництва та реалізації продукції, надання послуг і виконання робіт, а також здійснення господарських операцій з оренди майна, застави, страхування, інвестування, виділення часток у статутному капіталі при створенні нового чи при ліквідації підприємства. Від стану ОЗ залежить забезпечення отримання економічних вигод у майбутньому, відповідно облік має забезпечувати найточнішу інформацію про вартість ОЗ. Одним із чинників збереження економічної цінності основних засобів підприємства є їх правильна оцінка.

Варто зазначити, що коли залишкова вартість ОЗ суттєво відрізняється від ринкової (реальної), то дана невідповідність може суттєво викривляти фінансовий стан та результати діяльності підприємств. І саме переоцінка ОЗ є однією з корисних норм бухгалтерського обліку, яка дозволяє показати у фінансовій звітності підприємства більш достовірну оцінку його активів.

Дослідженням проблеми відображення в обліку ОЗ за ринковою вартістю займався багато науковців, зокрема: М. Білуха, Ф. Бутинець, С. Голов, М. Дем'яненко, В. Завгородній, Г. Кірейцев, В. Кужельний, В. Линник, В. Палій, М. Огійчук, В. Сопко, Л. Сук, М. Чумаченко та ін.

Метою переоцінки ОЗ є приведення залишкової вартість об'єктів у відповідність з їх вартістю на ринку. Це, у свою чергу, забезпечить відображення

більш достовірних даних про фінансовий стан підприємства в його фінансовій звітності.

Процес проведення переоцінки ОЗ є важливим, але водночас складним і трудомістким. У п. 16 П(С)БО 7 передбачено право підприємства на проведення переоцінки об'єкта ОЗ, якщо його залишкова вартість суттєво відрізняється від справедливої вартості на дату балансу. При цьому переоцінка об'єкта основних засобів можлива за одним із двох напрямів: уцінка або дооцінка. Так, якщо залишкова вартість об'єкта ОЗ:

- перевищує його справедливу вартість, то здійснюється уцінка (залишкова вартість зменшується до рівня справедливої);
- менша від його справедливої вартості, то здійснюється дооцінка (залишкова вартість збільшується до рівня справедливої)[1].

Переоцінці підлягають усі об'єкти ОЗ. Також слід врахувати, що коли проводиться переоцінка окремого об'єкта основних засобів, на ту ж дату повинні бути переоцінені всі об'єкти основних засобів тієї групи, до якої він відноситься.

Переоцінка ОЗ проводиться за рішенням підприємства і здебільшого не є для нього обов'язковою процедурою. Приводом для переоцінки може стати істотна відмінність залишкової вартості об'єкта ОЗ від його справедливої вартості.

Справедливу вартість об'єкта ОЗ для проведення переоцінки підприємство може визначити самостійно, однак остаточна величина справедливої вартості при відображенні результатів переоцінки в обліку формується на підставі акта оцінки об'єктів ОЗ, зробленої незалежним оцінювачем.

Відповідно до ст. 7 Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» N 2658 від 12.07.2001 р залучення незалежного оцінювача для переоцінки ОЗ у бухгалтерському обліку є обов'язковим. Якщо підприємство відобразить результати переоцінки виходячи із самостійно розрахованої справедливої вартості, то вони будуть визнані недійсними, а фінансова звітність – недостовірною [2].

Для оцінки суттєвості відхилення істотної залишкової вартості об'єкта ОЗ від його справедливої вартості на підприємстві потрібно встановити критерій суттєвості. Згідно з п. 3 НП(С)БО 1 суттєвість інформації визначається відповідними П(С)БО та керівництвом підприємства [3]. Але ні П(С)БО 7, ні будь-який інший український стандарт не містить конкретного рівня суттєвості для переоцінки основних засобів.

Відповідно до Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів №561 від 30.09.2003 р. критерій суттєвості для проведення переоцінки ОЗ можна встановити в розмірі не більше 10 % відхилення залишкової вартості об'єкта від його справедливої вартості [4]. Але це лише рекомендація, підприємство може брати інший критерій і зафіксувати його в обліковій політиці.

Переоцінка ОЗ не може бути одноразовою подією, вона повинна проводитися регулярно. А саме: на кожен дату балансу потрібно відслідковувати, щоб залишкова вартість усіх об'єктів основних засобів по яких раніше проводилася переоцінка суттєво не відрізнялася (як у більший, так і в менший бік) від їх справедливої вартості (тобто щоб не був перевищений критерій суттєвості, установлений обліковою політикою). Якщо хоча б за одним з об'єктів відхилення буде суттєвим, доведеться переоцінювати всю групу.

Приймаючи рішення про проведення чи не проведення переоцінки ОЗ, головний бухгалтер підприємства перш за все має проаналізувати переваги та недоліки у оцінці ОЗ за переоціненою вартістю узагальнені у таблиці 1.

Таблиця 1.

Переваги та недоліки проведення переоцінки ОЗ

[розроблено автором за даними джерела 5]

Переваги проведення переоцінки ОЗ	Недоліки проведення переоцінки ОЗ
- облікова вартість ОЗ відповідає ринковій,	- оцінка справедливої вартості ОЗ для проведення переоцінки платна,
- оцінка фінансового стану підприємства більш об'єктивна,	- потрібно проводити переоцінку одразу всієї групи ОЗ,
- шляхом дооцінки можна покращити показники фінансового стану перед отриманням банківських кредитів, продажу бізнесу, його частини, чи продажу основних засобів.	- переоцінку ОЗ постійно доведеться повторювати.

Отже, переоцінка ОЗ як інструмент збереження економічної цінності активів підприємства забезпечує відображення їх реальної ринкової вартості у бухгалтерському обліку і фінансовій звітності. Її проведення є складним і багаторівневим процесом, що підтверджується значними затратами праці на усіх етапах його здійснення: від обґрунтованості прийняття рішення про проведення переоцінки до визначення її кінцевих результатів

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» від 27 квітня 2000 р. № 92. / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> (дата звернення: 12.05.2020).
2. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні. Закон України від 12 липня 2001 року № 2658-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14> (дата звернення: 04.05.2020).
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», від 07.02.2013 № 73, зі змінами та доповненнями / Міністерство фінансів України. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/code=z0336-13> (дата звернення: 12.05.2020).
4. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів, затверджені Наказом Міністерства фінансів України від 30 вересня 2003 р. № 561 URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/mf03270> (дата звернення: 10.05.2020).
5. Онищенко В. Переоцінка основних засобів 2020. URL: <https://www.golovbukh.ua/article/8165-pereotsnka-osnovnih-zasobv-2020> (дата звернення: 11.05.2020).

Рилєєв С.В.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Чернівці

БАЛАНС СУБ'ЄКТА ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ: ЗМІНИ І ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ

Облікова реформа, яка нещодавно відбулася в державному секторі, запустила складний механізм, що суттєво скоригував всі управлінські функції, які стосувалися «наповнення» інформаційним контекстом форм звітності, серед яких чи не найвагомим є Баланс.

Цей звіт є інформаційною «платформою» для широкого кола користувачів, у кожного з яких свій рівень зацікавленості та запити в контенті. Серед таких «клієнтів» звітної форми № 1-дс «Баланс» є органи Державної казначейської служби України, Державної служби статистики України, Державної служби аудиту, інших державних структур та відомств, а також громадськості, комерційних суб'єктів господарювання тощо.

Для всіх бюджетних установ 2017 рік став одним з найвирішальніших за останнє десятиліття. Саме в цей період було запроваджено національні стандарти, які кардинально змінили методику підготовки фінансової звітності, її зміст, структуру. Науковці неодноразово висловлювали свої бачення щодо реформи та її впливу на існуючу облікову систему суб'єктів державного сектору.

Так, Н. І. Сушко, зазначає, що складання Балансу та інших форм фінансової звітності є завершальним етапом облікової роботи, а норми законодавства щодо забезпечення достовірності фінансової та бюджетної звітності обумовлюють відображення в них інформації без помилок та перекручень. Це, зауважує вчена, вимагає відповідної підготовчої роботи із завершення бюджетного періоду, проведення інвентаризації, річного закриття рахунків. Якість цих процесів впливає не лише на достовірність звітності, а й на успіх запровадження нової методології бухгалтерського обліку, яка впливає з

тих нововведень, які були запроваджені з початку 2017 року [1, с. 6].

Інший вчений, С. В. Свірко, що є прибічником облікових реформ в державному секторі, намагається максимально окреслити у своїх працях існуючі проблеми, які виникли одночасно із впровадженням в життя нововведень. Проте з його слів подолання таких труднощів і перешкод для суб'єктів державного сектору є суспільно корисною справою, ухилитися від якої, означає робити декілька кроків назад на шляху розвитку бюджетної обліково-аналітичної системи [2, с. 221].

Н. М. Хорунжак, вивчаючи проблематику запровадження національних стандартів обліку в державному секторі, виділяє в якості суттєвої проблеми формування єдиних форм звітності (в т.ч. і Балансу), здатних відображати стан засобів і джерел різних як за структурою, так і за метою діяльності суб'єктів державного сектору [3, с. 71].

Центральною формою звітності справедливо вважається баланс. За своїм змістом він є звітом, що надає характеристику фінансового стану, відображає активи, зобов'язання і власний капітал суб'єкта державного сектора та/або бюджету на початок та на кінець звітного періоду на підставі звірених даних бухгалтерського обліку. Підходи до складу статей балансу згідно НП(С)БОДС 101 та Порядку № 44 є відмінними.

В активі Балансу, на відміну від практики обліку, що діяла в бюджетних установах до 2017 року, виділено нефінансові активи, фінансові активи та витрати майбутніх періодів. Якщо готова продукція, згідно Порядку № 44 [4], включалась до складу інших запасів, то відповідно до НП(С)БО 101, відображається окремим рядком. Рядки «Інвестиції в нефінансові активи» та «Інші нефінансові активи» у Порядку № 44 [4] не представлені. Також згідно НП(С)БО 101 [5] дещо переформатовано порядок відображення в Балансі дебіторської заборгованості.

Щодо пасиву Балансу, то в НП(С)БО 101 передбачено розділ, який відсутній у формі балансу, що складається відповідно до Порядку № 44 [4]. Таким розділом є «Забезпечення». Фонди у необоротних активах та МШП не

відображаються за новими стандартами.

Результат виконання кошторису за загальним та спеціальним фондами також не виділяються окремо, а відображаються одним рядком «Фінансовий результат звітного періоду». Порівняно із «старою» формою присутні два нові рядки – «Фінансовий результат минулих звітних періодів» та «Резерви».

НП(С)БОДС 101 передбачає у Балансі за формою 1-дс нову класифікацію активів суб'єктів державного сектору. Термін використання суб'єктом господарювання тепер не є основною групувальною ознакою. Відповідно, в активі Балансу відображаються не за термінами їх використання, а за ознакою монетаризації. Так, у формі № 1-дс окремо відображаються фінансові та нефінансові активи. Проте, у МСБОДС всі активи класично поділяються на непоточні та поточні (необоротні та оборотні у суб'єктів підприємницької діяльності).

Аналогічно майновому поділу, НП(С)БОДС 101 передбачило і нову класифікацію пасивів та їх відображення у фінансовій звітності. Але не такі суттєві як у активах. Зокрема у правій стороні бухгалтерського балансу державного сектору в окремому розділі відображаються забезпечення та доходи майбутніх періодів, що раніше не виокремлювалися.

Інформація про витрати і доходи раніше відображалася в окремих розділах активу та пасиву балансу. Сума витрат і доходів наводилася в квартальних балансах накопичувальним підсумком із початку року. Наприкінці року доходи і витрати в бухгалтерському обліку закривалися на результат виконання кошторису, що знаходив відображення у складі власного капіталу. Таким чином, у річному Балансі відображався результат виконання кошторису, накопичений за період діяльності установи, а також доходи і витрати по незакінчених на кінець року проектах [6, с. 209].

Відтепер у Балансі за формою № 1-дс інформація про доходи і витрати не наводиться. Суми за доходами і витратами на кінець кварталу повинні списуватися на фінансовий результат, який знайшов своє відображення у балансовому звіті у складі фінансового результату.

Результати «оптимізації» балансової форми звітності оцінити поки що

важко. Всі впроваджені урядом зміни спрямовані на адаптацію бюджетного обліку до міжнародних вимог, що є стратегічно важливим завданням для країни. Єдиним «мірилом» доцільності облікових реформ є час та практика. Тому бухгалтеру в державному секторі необхідно набратися терпіння для опанування всіх нововведень згідно із нормами чинного законодавства, тримати руку на «пульсі» і роботи свою непросту, але дуже потрібну, роботу.

Список використаних джерел:

1. Сушко Н. І. Готуємося до складання річної звітності / Н. І. Сушко // Баланс-Бюджет. – 2016. – № 52(620). – С. 6-8.
2. Свірко С. В. Бюджетний облік в Україні: Новації XXI ст. / С. В. Свірко // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2017. – Вип. 1 (36). – 221-246.
3. Хорунжак Н. М. Теорія та методологія обліку у бюджетних установах в умовах інформатизації суспільства : монограф. / Н. М. Хорунжак – Тернопіль : ТНЕУ, 2013. – 248 с.
4. Порядок складання бюджетної звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів, звітності фондами загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України від 24.01.2012 р. № 44. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0196-12>.
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України від 28.12.2009 р. № 1541. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0103-10#n16>.
6. Лукановська К. Р. Фінансова звітність бюджетних установ за новими правилами та стандартами / К. Р. Лукановська // Причорноморські економічні студії. – 2017. – Вип. 22. – С. 209-212.

Стефанишин О. Б.,
к.е.н, доцент кафедри економіки та підприємництва
ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»
Львівський інститут

Кузьма Г. Я.,
магістрантка,
ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»
Львівський інститут

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Раціональне ведення господарства сільськогосподарського підприємства, його розвиток як ефективно діючого конкурентоспроможного можливий за умови чіткого уявлення про його фінансовий стан на основі постійного аналізу та оцінки.

Провести фінансову оцінку необхідно якомога об'єктивніше, виконання цього завдання найдоцільніше покласти на аудитора, оскільки це забезпечує високу достовірність перевіреної інформації та якості наданих послуг, крім того такі результати визнаються і іншими учасниками ринку, зокрема державними органами, банками та ін. [1].

Вагомий внесок в розробку теоретичних та методичних засад аналізу та оцінки фінансового стану вітчизняних підприємств здійснили такі вчені-економісти: К. В. Ізмайлова, А. М. Поддєрьогін, В. О. Подольська, Г. В. Савицька, М. Г. Чумаченко, Г. О. Швиданенко, О. В. Яріш та інші.

Питаннями аудиту фінансового стану підприємств активно займались М. Т. Білуха, Л. А. Сахно, О. Д. Шевчук, Г. І. Кіндрацька, М. С. Білик, А. Г. Загородний, В. Я. Савченко та інші.

Фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Тому на нього впливають усі ці види діяльності підприємства. Передовсім на фінансовому стані підприємства

позитивно позначаються безперебійний випуск і реалізація високоякісної продукції.

Основними завданнями аналізу фінансового стану сільськогосподарських підприємств доцільно визначити: - аналіз ефективності використання майна (капіталу) підприємства, забезпечення підприємства власними оборотними коштами; - аналіз стану і динаміки ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства; - аналіз рентабельності підприємства та конкурентоспроможності; - аналіз стану підприємства на фінансовому ринку; - пошук резервів підвищення рентабельності виробництва [2, с. 240].

Фінансовий стан підприємства характеризується системою показників: фінансова стійкість, ліквідність, платоспроможність, прибутковість, рентабельність, ділова активність, що можуть бути доповнені іншими за потреби суб'єкта господарювання.

Фінансова стійкість підприємства є однією з головних умов життєдіяльності, розвитку й забезпечення високого рівня конкурентоспроможності підприємства. Саме фінансова стійкість характеризує ефективність операційного, інвестиційного та фінансового розвитку, містить необхідну інформацію для інвесторів, постачальників та власників. Найважливішою ознакою фінансової стійкості підприємства є його здатність функціонувати й розвиватися в умовах внутрішнього та зовнішнього середовища, які істотно змінюються. Спроможність підприємства вчасно розраховуватись з поточною заборгованістю, підтримувати платоспроможність у несприятливих обставинах, збільшувати обсяги реалізації та отримувати прибуток – характеризують його як фінансово стійке.

Платоспроможність і ліквідність характеризують наявні та потенційні можливості ефективної діяльності підприємства. Це свідчить про можливість підприємства успішно виконувати свої грошові зобов'язання перед іншими суб'єктами ринку.

Показники ділової активності віддзеркалюють ефективність використання фінансових ресурсів підприємства. Ділова активність відображає рівень

ефективності використання матеріальних, трудових, фінансових та інших ресурсів. Паралельно вона характеризує якість управління і можливості потенційного розвитку підприємства [3].

Рентабельність показує, наскільки прибуткова діяльність підприємства, відображає ефективність роботи підприємства, що націлене на отримання прибутку і вказує на якість управлінських рішень, що стосуються фінансової, операційної та інвестиційної діяльності підприємства.

Аудиторська оцінка забезпечує більшу достовірність аналізу фінансового стану підприємства, крім того надає керівництву точну інформацію про стан підприємства для прийняття ефективних управлінських рішень

Аудит на підприємствах повинен бути організований і проведений за такими методичними підходами, які забезпечували б достовірність перевірок відповідності відображення в бухгалтерських регістрах і звітності наявних у господарстві оборотних та необоротних активів, достовірність калькуляції продукції та її оцінку при переробці та реалізації; визначення фінансових результатів; складання точної, повної та своєчасної звітності, отримати докази на її підтвердження та донести цю істину через аудиторський висновок до користувачів інформації [4, с. 100].

Завдання аудиту фінансового стану суб'єкта господарювання можуть змінюватися залежно від зацікавленості різних груп користувачів аналітичним матеріалом. Так, наприклад, акціонерів, що вклали свої кошти у власний капітал підприємства, цікавить стабільність його фінансового стану і такі ж прогнози на майбутнє; рентабельність підприємницької діяльності та політика керівництва щодо виплати дивідендів. Податкові органи за даними звітності намагаються отримати відомості про результати діяльності суб'єкта господарювання, про структуру прибутку та його розподіл. Кредитори, що зацікавлені в повноті та своєчасності погашення одержаних підприємством позик, мінімізації своїх ризиків, диференціації відсоткових ставок, звертають увагу на питання кредитоспроможності суб'єкта господарювання [5].

Проведення аналізу та аудиту фінансового стану сільгосп підприємства допоможе виявити слабкі і сильні сторони в його діяльності і здійснити вибір на користь прийняття найбільш раціонального управлінського рішення, що дозволить підвищити незалежність, стійкість, ліквідність підприємства, знизити ризик настання банкрутства, забезпечити його фінансово-економічну діяльність в залежності від ситуації, що склалася в господарстві.

Список використаних джерел:

1. Шевчук О. Д., Черномаз К. С. Аудиторська оцінка фінансового стану підприємства. *Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету (економічні науки)*. Вінниця. 2012. № 1 (56). Т. 4. С. 55-60.
2. Шморгун Н. П., Головка В. І. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 528 с.
3. Подольська В. О., Яріш О. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : ЦНЛ, 2007. 488 с.
4. Сахно Л. А., Йолшин С. А. Аудит фінансового стану підприємства. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/16395/99-103.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 10.05.2020)
5. Кулик Р. Р. Оцінювання фінансового стану суб'єктів господарювання: доцільність залучення аудиторських фірм. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія"*. Сер. : Економіка. 2011. №16. С. 168-174. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2011_16_25 (дата звернення: 12.05.2020)

Temchyshyna Yulia,
Ph.D., Associate Professor,
National University of Food Technologies

Dzhukh Tetiana,
Student
National University of Food Technologies

THE PROBLEMS OF FORECASTING THE ACTIVITY OF MANUFACTURING ENTERPRISE IN MODERN CONDITIONS

The objective characteristic of modern society development is a creating unique world space based on a fundamental tendency of world economic development – globalization. Globalization is a process of worldwide economic, political and cultural integration and unification. The world is become dependent on all subjects, that are functioning in conditions of permanent market transformations because of globalizations. In this connection, the role of the enterprise management system on the basis of information-analytical component improvement and management tools is increasing. So, the modern enterprise management system foresee solving both current management tasks related to the implementation of specific problems of operational, financial and investment activities, as well as strategic ones that determine its development in the long term. This is considerably compounded by the uncertain and conflict that generate risks in changing environment where enterprise operate. Because of this, the business entities rules are changing, for example: flexibility, ability to adapt and maneuver in a variable and risky environment.

There is becoming actual problem to improvement traditional planning as a key management function in this connection. The criterion of objectivity of the planning process is the latest indicative forecasting, which rationally combines market, probabilistic and formalized planning principles. Thus, the forecasting based on perfect information and analytical support is logically transformed into a properly justified perspective plan. The forecasting information and analytical support and planning must

be central subsystem of information system complex of management and development the enterprise. There were scientists worked on research of forecasting and planning problems: S.A. Agaptsev [1], V.G. Erokhin, T. Connolly, Y.G. Lysenko [2], N.M. Petrov, V.I. Borisevich, F.A. Vazhinsky [3], V.F. Binev [4], K.A. Fissun [5], D.M. Vasylykivsky, V.P. Savchuk [6], G.B. Kleiner and others. There aren't still solve the problems of filling enterprise information management systems with realistic accounting information with in-depth reporting information capacity. A little attention has been paid to the interdisciplinary issues consideration of strengthening the block forecasting and planning of accounting and analytical support in the complex information system of modern enterprise management. Therefore, for a full understanding of a synergetic effect of the management process modern economic practice need to synthetic approach to build up forecasting and planning functional information subsystem.

Accounting and analytical information is a foundation of making management decisions, that are explained by professor Y. V. Sokolovim as a new knowledges about management object which give the possibility to form management decisions, like an uncertainty eliminating measure in a management system, like an orderly reflection of reality [7, p.19].

It's out of the question, the modern management needs to actual and up-to-date information with a high relevance degree. Taking into account dynamic environment of the enterprise with certain threats, is considered, that to the fixed government principles of book keeping and financial accounting we can add the next: adaptability; relevance of information; internal and external interrelation factors; comprehensive coverage; internal use; synergy effect.

We are join to the modern science opinion of thorough research necessity on the development of an improvement leading line accounting-analytical of management enterprise support, in which it is sum up to understand the combination of accounting and analytical operations in one process to create a single integrated information flow, as information base financial and economic analysis, preparation of analytical forecasts and formation of risk management decisions. At the same time, focused on

development revitalization of the functional way of an accounting-analytical's support forecasting and planning. Let's considered, a management support activity is logical, original and productive as possible in a management support activity. Functional forming an informational subsystem with a wide account-analytical resource, in this aspect. There is always important to involve a potential of nowadays information technologies` management of manufactured enterprises in the unstable market environment.

It is also important to include in the information-methodological support the potential of modern information technologies for managing the activity of manufacturing enterprises in an unstable market environment. Such technologies have a wide range of tools from econometric modeling to the synergistic approach, as well as the modern economic and mathematical foundations of blurred sets, blurred financial and economic time series, vague logic and other intellectual technologies. They are a powerful economic and mathematical apparatus, capable of supplementing the information sphere of the enterprise with the latest and most significant and multiplying the information resource of both indicative forecasting and planning, as well as other components of the complex of managements process.

In the general information system of the enterprise management, it is important to form a functional subsystem of the accounting and analytic, providing probabilistic forecasting and planning, the fundamental an integral part of which is the integrated accounting information of all types of the accounting and reporting in combination with the modern methodological base of the forecasting and analytical calculations. The priority of the probabilistic forecasting should to cover the next directions:

- the building of models for the forecasting indicators;

- innovation-investment development of the enterprise, dynamics of income from sales of the enterprise, the expenses for one income hryvna, from the sale, the profit from operating activities.

The further investigation should to be focus on practical development of the modern indicative forecasting and the planning mechanism based on information-

analytical and methodological support formed in the information system with optimum capacity of the information from all types of accounting and enterprise reporting.

References:

1. Агапцов, С.А. Индикативное планирование как основа стратегического развития промышленного предприятия: монография / С.А.Агапцов, А.И.Мордвинцев, П.А.Фомин, Л.С.Шаховська. — М.: Высш. шк., 2002. — 238 с.

2. Нечеткие модели и нейронные сети в анализе и управлении экономическими объектами [Ю.Г.Лысенко, Е.Е.Бизянов, А.Г.Хмелев и др.]; под ред. чл.-кор. НАН Украины, д-ра экон. наук, проф. Ю.Г.Лысенко. — Донецк: Юго – Восток, 2012. — 388 с.

3. Важинський, Ф.А. Основні методи прогнозування соціально-економічного розвитку регіону [Текст] / Ф.А.Важинський, І.В. Коломієць // Науковий вісник: зб. наук.-техн. пр. — Львів: Український державний лісотехнічний університет. — 2004. — Вип. 14.7. — С. 166 – 170.

4. Байнев, В.Ф. Экономика региона [Текст]: учеб. пособие / В.Ф. Байнев, С.А.Пелих. — Минск: Академия управления при Президенте Республики Беларусь, ИВЦ Минфина, 2007. — 272 с.

5. Фісун, К.А. Методологія програмування розвитку регіонів України [Текст]: монографія / К.А.Фісун. — Харків, 2007. — 401 с.

6. Савчук, В.П. Практическая энциклопедия. Финансовый менеджмент. — К.: Издательский дом «Максимум», 2005. — 884 с.

7. Соколов, Я.В. Основы теории бухгалтерского учета / Я.В.Соколов. — М.:Финансы и статистика, 2005. — 496 с.

Temchyshyna Yulia,
Ph.D., Associate Professor,
National University of Food Technologies

Kolos Tetiana,
Student
National University of Food Technologies

THE ASPECTS TO IMPROVE ACCOUNTING-ANALYTICAL TO ENSURE'S FORECASTING OF THE ENTERPRISE

In modern conditions, the management of manufacturing enterprise perceives a lot of significant changes influenced by institutional, competitive and socio-political environments. Never before this process has been as complicated as now, due to the increasing number of environmental changes. Environment – is a complex of active economic entities, economic, social and natural conditions, domestic and international institutional structures, global competitors and other external conditions and factors acting around enterprise and have impact on different areas of its activity. In that connection, modern enterprise with some potential of effectiveness – it's a dynamic structure, open system that constantly active, changing, adapting to environmental conditions, learning and rebuilding itself depending on market needs and able to actively influence on the market. There are an uncountable number of stochastic factors are influenced by the activity of domestic enterprises make the objective need for a dynamic transformation of enterprise management based on an expanded and updated information base. We can underline some of the factors' groups that connected with following key processes:

with business globalization and euointegraion;

with the intellectualization of production (and, accordingly, the growth of the role of intellectual capital in achieving the success of the enterprise and increasing its share in the balance sheet currency);

with growing of informational technology role in an enterprises activity;

with a lack of management experience operational, financial and investing activity in a market environment conditions with globalizational and eurointegrational processes compared with foreign enterprises.

Underlined factors` groups are made actual necessity of rethought management processes, first of all, targeting to the business globalization and eurointegration.

The purpose of the study - justification of needs and improvement ways of forecasting accounting-analytical support and planning at the modern manufactured enterprise.

The author`s investigation. The conceptual understanding of “planning indicative” and “forecasting indicative” in enterprises are looked by full differentiation connection in the modern dictionary publications of the financial-economic issues.

A.G. Zahorodnii [1, p.525] explained definition an “indicative planning” as “the way of economic control, sense of which is a making planning indicators for recommendation character that are specified task and priorities development of national economics and also government`s create appropriate financial and other incentive for their realization. Indicative plan – is a forecasting, guidance for business subjects into formation their manufacture and social development plans. Term “forecasting”, in the statistic dictionary by O.G. Osaulenka [2, p. 364] is defined as “probabilistic planning, future forecasting for it based on the collected experience and current situation analysis. Variant forecasting – is the forecasting based on a comparison of different possible development of economic subjects in different assumptions how will be technic develop, what economic issues will be use.

In the conceptual terminology dictionary, edited by I. L. Sazonts [3, p.324], the concept of probable forecasting is considered. Yes, probabilistic forecasting is “predicting the future, based on the probabilistic structure of past experience and information about the current situation. Past experience and current situation give rise to hypotheses about the future, and each hypothesis is assigned a certain probability”.

Our generalization of scientists points of view allows to characterize of the indicative forecast and the nowadays enterprise`s planning like the process of the forecast of the possible changes in inner and outer risks areas of the enterprises

functioning, the changes of its economic potential and the quantity evaluation of the level and dynamic of the economic indicators of the enterprise`s financial-economical state on the base of different risk situations and further development variants.

Practical implementation of the forecast and planning processes at the enterprise demands of the wide and real information that is forming in the enterprise control`s information system.

Economic encyclopedia E.E. Rumyantseva [4, p. 168] defines, that “information system” – is organized ordered base of documents and information technologies, included the using of computer and communication technologies, that matches to the information software demand of the management organization`s process.

Dataware – is the complex of the information resources (data bank), instruments, methods and technologies of the collecting, machining, accumulating and information delivering (information and reference work), which are used to management subject`s interest.

Inquiry shown that main tasks of the modern enterprise, what is evolving behind the global competitiveness` vector and European integration, informational functional subsystem of the planning and forecasting, should be considered:

- creation of information base of the indicators, financial and innovation-investigation activity of enterprise;

- providing of the effectiveness exchange of the information between the enterprise`s departments to get the synergistic effect of using the information and the management decisions making;

- Providing of the directors personal of the enterprise by the instrument for the effective management of the planning and coordination of the finance- economical and manufacture process` tasks.

The task realization to set up the such type of information system allow to solve the follow practical problems:

- Internal and external information flows integration for effective multi-level management analysis;

performing multivariate scenario calculations in order to pre-diagnose the possible consequences of managerial decision-making in a changing market environment that produces economic risks;

comprehensive information support of an indicative forecasting and planning at the enterprise, which brings together all the information resources and methods of the formation, necessary and sufficient for the rational implementation of the sequence`s stages of indicative planning.

References

1. Загородній, А.Г. Фінансово-економічний словник / А.Г.Загородній, Г.В. Вознюк. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. – 844 с.
2. Статистичний словник / [О.Г.Осауленко, О.О.Васенко, М.В.Пугачова та ін.]; за ред. д-ра держ. упр., проф., член-кор НАН України О.Г.Осауленка; НТК статистичних досліджень. – К.: ДП «Інформ. – аналіт. агенство», 2012. – 498 с.
3. Світова економіка і міжнародні відносини: понятійно-термінологічний словник / за ред. І.Л.Сазонця, Н.В.Стукало. – Донецьк: Юго – Восток, 2010. – 575 с.
4. Румянцева, Е.Е. Новая экономическая энциклопедия. – М.: ИНФРА – М, 2005. – 724 с.
5. Шигун, М. Глобальні принципи управлінського обліку: зміна фокусу облікової системи в умовах "вуса-світу" // Бухгалтерський облік і аудит. - 2018. - №5. - С. 13-25.

Тростянська К. М.,
к.е.н., доцент кафедри статистики, обліку та економічної інформатики

Міхляєва Д. С.,
*студентка 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара*

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Кожна галузь має певні особливості та проблемні аспекти, що мають вплив на організацію бухгалтерського обліку. Сільське господарство не стало виключенням і однією з проблем ведення обліку є оцінка сільськогосподарської продукції.

За П(с)БО 9 «Запаси» готову продукцію під час її оприбуткування оцінюють, виходячи із її фактичної собівартості [1]. За П(с)БО 30 «Біологічні активи» [2] оцінка сільськогосподарської продукції здійснюється за її первісного визнання за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу або за виробничою собівартістю відповідно до П(с)БО 16 «Витрати» [3].

Неузгодженості у законодавчих актах вимагають зазначення способу оцінки готової продукції рослинництва за її оприбуткування у Наказі про облікову політику.

Якщо підприємство прийняло рішення оцінювати продукцію за виробничою собівартістю, то розрахувати її можна відповідно до «Методичних рекомендацій із планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств» № 132, згідно яким «оцінка зернової продукції, що оприбутковується у звітному періоді, здійснюється за плановою собівартістю із доведенням її до фактичної в кінці року шляхом списання калькуляційних різниць» [4].

Витрати на виробництво зернових частіше всього неможливо виділити окремо, тому для обчислення їх собівартості суму витрат на культуру розподіляють на окремі види продукції з урахуванням певного порядку.

Відсутність детального обліку зернової продукції за її видами приводить до необхідності вибрати дані про наявність чи реалізацію певного виду продукції (основної, побічної чи супутньої).

Проблематичним в сільському господарстві залишається відображення передачі готової продукції, що надходить із поля на доробку, та відображення результатів доробки відповідно до даних «Акту на сортування та сушіння продукції рослинництва (ф. № 82), без відкриття додаткових субрахунків до рахунку 271 «Готова продукція рослинництва», керівництво сільськогосподарських підприємств не може отримати із системи обліку інформацію про зібрану бункерну масу зерна та масу зерна після доробки.

Інформація про зібрану бункерну масу зерна в розрізі всіх культур за аналітичними рахунками, що вирощуються у господарстві, кількість зібраного зерна у вазі після доробки, наявність побічної продукції (соломи, початків, стебел тощо) та зерновідходів різної придатності у вигляді інформації потрібна сільськогосподарським підприємствам також для складання Звіту за формою ф. № 29–сг (річна) «Звіт про площі та валові збори сільськогосподарських культур, плодів, ягід і винограду».

Процес реалізації є завершенням процесу виробництва готової продукції в аграрних підприємствах.

Дохід (виторг) від реалізації продукції (товарів, інших активів), відповідно до п. 8 П(с)БО 15 «Дохід», визнається за наявності таких умов:

- покупцеві передані ризики й вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію (товар, інший актив);
- підприємство не здійснює в подальшому управління та контроль над реалізованою продукцією (товарами, іншими активами);
- сума доходу (виручка) може бути достовірно визначена;

– у результаті операції неодмінно відбудеться збільшення економічних вигод підприємства, а витрати, пов'язані із цією операцією, можуть бути достовірно визначені [5].

Існують певні невизначеності стосовно визнання доходів. Наприклад, щодо реалізації продукції у П(с)БО 15 «Дохід» наведені неоднозначні умови визнання доходу:

- передання покупцю ризиків і винагород від володіння продукцією;
- імовірність надходження до підприємства економічних вигод, пов'язаних з операцією продажу [5].

Підприємство не завжди може виконати всі умови, зазначені у П(с)БО 15 «Дохід» для визнання в обліку доходів від реалізації у зв'язку з особливостями діяльності та невизначеними обставинами: залежно від особливостей здійснюваних операцій потрібно самостійно вибирати метод відображення доходу й відмічати, коли й у якому обсязі визначати дохід від реалізації продукції у звітному періоді в обліковій політиці підприємства [5].

Таким чином, для раціональної організації обліку готової продукції та реалізації в сільському господарстві необхідно:

- врахувати інваріантність законодавчо–нормативної бази щодо визнання відповідних доходів та витрат;
- використовувати галузеві стандарти і методичні рекомендації з обліку біологічних активів, витрат і доходів та визначення фінансових результатів;
- формувати масив аналітичних даних для складання галузевої статистичної, фінансової та управлінської звітності.

Проблемами в обліку готової продукції сільського господарства, які можуть бути підставою для вільного трактування бухгалтерами та контролюючими органами є:

- визначення справедливої вартості біологічних активів і сільськогосподарської продукції ґрунтується на цінах активного ринку (при цьому його визначення і види наразі відсутні, і заздалегідь невідомо, де саме підприємство передбачає продавати цю сільськогосподарську продукцію;

– признання контракту обтяжливими для оцінки сільськогосподарської продукції за договірними цінами;

– визначення первісної оцінки за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу, які складно практично оцінити.

За відсутності активного ринку визначення справедливої вартості сільськогосподарської продукції здійснюється за:

– ринковими цінами на подібні активи, скоригованими з урахуванням індивідуальних характеристик, які також незрозуміло ким і чим визначаються;

– додатковими показниками, що характеризують рівень цін сільськогосподарську продукцію, перелік яких встановлюється підприємством чи контрольними органами, не регламентовано.

Список використаних джерел:

1. Наказ Міністерства Фінансів України «Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» від 20.10.1999 р. №246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (дата звернення: 16.05.2020).

2. Наказ Міністерства Фінансів України «Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» від 18.11.2005 N 790. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05> (дата звернення: 16.05.2020).

3. Наказ Міністерства Фінансів України «Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» від 31.12.1999р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> (дата звернення: 16.05.2020).

4. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств: наказ Міністерства аграрної політики України від 18.05.2001 р. № 132 URL: <http://www.uazakon.com/big/text1528/pg1.htm> (дата звернення: 18.05.2020).

5. Наказ Міністерства Фінансів України «Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Доходи» від 29.11.1999р. № 290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99> (дата звернення: 16.05.2020).

Черненко К.В.

*к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку
та економічного контролю
Полтавська державна аграрна академія*

МОДЕРНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ

Передумовами модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі є чотири основні фактори еволюції, що встановлені міжнародною практикою:

Ефективне управління. Кожна держава намагається лімітувати державні видатки та борг. Для цього затверджуються бюджетні програми, головні розпорядники коштів звітують про виконання цих програм, а бюджетний облік враховує результати аналізу витрат, проведеного із використанням даних майнового обліку.

Прозоре управління. Посилення контролю за державними фінансами дає можливість керівництву держави задовольнити потребу в інформації з боку фінансових операторів (рейтингові агенції, банки) і зарубіжних партнерів (СОТ, ЄС).

Поява нових інформаційних технологій. Сучасні технології типу систем планування ресурсів підприємства ERPS (Enterprise Resource Planning System) здатні надавати інформацію за всіма аспектами (бюджетну, фінансову, управлінську) та забезпечити можливість здійснення контролю операцій і аудиту.

Розповсюдження міжнародних стандартів. Бюджетний облік не є предметом міжнародних стандартів, тоді як майновий облік поступово переходить до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку для державного сектору IPSAS (International Public Sector Accounting Standards), що застосовуються у багатьох країнах. Стандартами IPSAS визначено правила

представлення бюджетного результату і переходу від бюджетного до фінансового результату [1].

Ключовою складовою процесу реформування системи державного управління фінансами України є розвиток і вдосконалення механізму управління фінансами на державному і місцевому рівні, що вимагає своєчасного і точного інформування про результати виконання бюджетів для забезпечення середньотривалого бюджетного планування, а також постійного ефективного контролю над цільовим використанням бюджетних коштів.

На сьогодні в Україні триває процес реформування системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі з урахуванням вимог міжнародних стандартів бухгалтерського обліку для державного сектору (далі - міжнародні стандарти) шляхом запровадження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі (далі - національні положення (стандарти), розроблених на основі міжнародних стандартів.

Відповідно до Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2017 р. № 142 (Офіційний вісник України, 2017 р., № 23, ст. 659), показником, за яким вимірюється досягнення результату реформування системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі, є отримання оцінки “А” за показником РІ-29.3 “Стандарти звітності” Звіту про ефективність управління державними фінансами (PEFA).

Згідно з Бюджетним кодексом України і Законом України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” порядок ведення бухгалтерського обліку та складення фінансової звітності, звітності про виконання бюджетів, кошторисів бюджетних установ установлює Мінфін.

Суб'єктами державного сектору є Мінфін, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері бухгалтерського обліку, розпорядники бюджетних коштів, Казначейство та фонди загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування.

Бухгалтерський облік виконання державного і місцевих бюджетів ведуть органи Казначейства, а бухгалтерський облік виконання кошторисів бюджетних установ - розпорядники бюджетних коштів. Фонди загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування ведуть бухгалтерський облік про виконання кошторисів та бюджетів фондів.

Бухгалтерський облік виконання державного і місцевих бюджетів ведеться за касовим методом із застосуванням методу нарахування за окремими операціями (облік державного боргу, зобов'язань розпорядників бюджетних коштів). Операції за доходами та видатками відображаються в бухгалтерському обліку в момент проведення відповідних платежів, а операції з фінансування бюджету - в момент руху коштів з одночасним відображенням активних операцій або боргу.

Бюджетними установами і фондами загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування в частині виконання кошторисів бухгалтерський облік ведеться за методом нарахування, відповідно до якого операції та події визнаються в момент їх виникнення незалежно від дати надходження або сплати коштів (або їх еквівалентів).

Список використаних джерел:

1. Метелиця В.М. Проблемні питання модернізації обліку в державному секторі України. *Облік і фінанси АПК*. 2009. № 4. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Oif_apk/2009_4/18_Metel.pdf. (дата звернення 16.05.2020).

2. Розпорядження від 20 червня 2018 р. № 437 – р. Про схвалення Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі на період до 2025 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/437-2018-%D1%80> (дата звернення 16.05.2020).

Щербак Ю.М.,
студентка спеціальності 071 Облік і оподаткування
Національний університет харчових технологій

ІНФОРМАЦІЙНА МОДЕЛЬ ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇЇ РОЛЬ В ОЦІНЮВАННІ СТВОРЕНОЇ ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ

В сучасних умовах глобалізації світового розвитку, наявна облікова технологія представлення показників діяльності підприємства, не здатна забезпечувати потреби користувачів щодо ринкової вартості підприємства. Проблема невідповідності системи бухгалтерського обліку запитам суб'єктів ринку капіталу вже давно розглядається науковцями у всьому світі, що підтверджено появою нових підходів до визначення оцінки економічної ефективності суб'єкта господарювання на основі моделей доданої вартості, основними з яких є економічна додана вартість, грошова додана вартість, акціонерна додана вартість, додана вартість для стейкхолдерів. Незважаючи на велику кількість досліджень у цьому напрямку, відкритим залишається питання трансформації наявної інформаційної бази бухгалтерського обліку щодо фіксування даних про складові доданої вартості, а також розробка методики та алгоритму розрахунку оцінки показника доданої вартості на основі даних звіту про фінансові результати.

З фінансової точки зору, показник доданої вартості виступає індикатором певного фінансового результату підприємства. Оскільки фінансовий результат є підсумком зіставлення доходів та витрат діяльності суб'єкта господарювання, то вважаємо за доцільне розглянути модель звіту про фінансові результати, як інформаційну базу для відображення створеної доданої вартості підприємства.

Вихідним пунктом розв'язання вище сформульованого завдання є визначення нового підходу до ідентифікації активних частин формування фінансового результату (доходів і витрат) з позицій оцінки їх участі у створенні додаткових фінансових вигод підприємства.

Підприємство отримує доходи в процесі операційної, фінансової та інвестиційної діяльності. Оскільки показник доходів характеризує у кількісному вираженні джерела формування фінансових вигод підприємства, то важливо врахувати всі операційні та не операційні доходи підприємства, що містяться у «Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід)» у таких рядках: чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – 2000; інші операційні доходи – 2120; дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю (додаткова стаття) – 2121; дохід від участі в капіталі – 2200; інші фінансові доходи – 2220; інші доходи – 2240; дохід від благодійної допомоги (додаткова стаття) – 2241.

Для оцінки участі витрат підприємства у створенні вищезазначених вигод необхідно більш детально розглянути склад витрат, які беруться у розрахунок. На даному етапі важливо з'ясувати з якою метою проводиться оцінка доданої вартості підприємства.

Якщо ми маємо на меті визначити величину справді створеної в процесі фінансово-господарської діяльності підприємства доданої вартості, то величину загального доходу доцільно зменшити на підтримуючі (нестратегічні експліцитні витрати), які включають в себе матеріальні затрати, амортизацію, інші операційні витрати, втрати від участі в капіталі та інші витрати. Дані витрати відображаються у розділі III «Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід)». Фінансовий результат діяльності підприємства отриманий в результаті віднімання з доходів нестратегічних експліцитних витрат є проміжним і виконує індикативну функцію по відношенню до доданої вартості підприємства. Саме тому для оцінки реально сформованої доданої вартості підприємства потрібно врахувати не тільки підтримуючі витрати а й імпліцитні витрати.

Імпліцитні витрати характеризують альтернативні витрати на інвестований в діяльність підприємства капітал з урахуванням наявних на ринку інвестиційних альтернатив з таким же рівнем ризику. Змістовна характеристика імпліцитних витрат обумовлює зменшення на їх величину (поряд з

нестратегічними експліцитними витратами) доходів підприємства при фінансовій оцінці доданої вартості [1,с.96]. Отриманий у підсумку показник є кінцевим фінансовим результатом, який визначає величину додавання підприємством доданої вартості протягом певного періоду, шляхом її створення у розмірі, що перевищує альтернативні витрати на інвестований капітал. Величина цього перевищення визначає абсолютний розмір додаткових фінансових вигод підприємства, а, відповідно, і величину доданої вартості підприємства.

Якщо ж ми бажаємо визначити як розподіляється додана вартість між основними стейкхолдерами підприємства, то доцільно розрахувати адитивний фундаментально-стейкхолдерський дохід. Даний підхід запропонований Давидовим О. І. Такий дохід є підсумком складання величин конкретних фінансових вигод підприємства та його основних стейкхолдерів. Ці фінансові вигоди утворюються в результаті розподілу доходу отриманого в результаті віднімання нестратегічних експліцитних витрат через здійснення стратегічних експліцитних витрат і формування чистого прибутку [2,с.95]. До стратегічних експліцитних витрат відносять витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, фінансові витрати, витрати з податку на прибуток. Дані витрати відображаються в розділі III «Звіту про фінансові результати» та у розділі I цього звіту. Розрахунок адитивного фундаментально-стейкхолдерського доходу має значення для здійснення ефективного аналізу його структури в контексті визначення рівня задоволеності та ступеня збалансованості фінансових інтересів підприємства, а також його основних стейкхолдерів в процесі здійснення управління підприємствами за критерієм зростання фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості.

Наразі існуюча у вітчизняній практиці модель визначення фінансового результату не відображає створену у процесі діяльності додану вартість, а орієнтована лише на визначення фінансових вигод підприємства і його власників. Проте сучасні ринкові трансформації диктують нові умови для відображення бухгалтерської інформації у звітності підприємства. Так,

урахування імпліцитних витрат при визначенні доданої вартості забезпечує формування саме фінансової моделі її оцінки, яка передбачає використання не лише бухгалтерських показників у фінансовій звітності підприємства, але й ринкових показників, що нею не охоплюються. Тому вважаємо за доцільне доповнити існуючий Звіт про фінансові результати новим розділом Розділ V “Додана вартість ”, що буде містити інформацію про імпліцитні витрати підприємства та загальну суму створеної доданої доданої вартості підприємства.

Список використаних джерел

1. Давидов, О.І. Концепція фінансової оцінки фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості підприємств/О. І. Давидов//Вісник соціально-економічних досліджень:Одеський національний економічний університет. 2018. № 4 (68).С. 89–101.
2. Давидов О. І. Методичний інструментарій фінансової оцінки фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості підприємств / О. І. Давидов // Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. - 2019. - Т.24,Вип. 2. С. 93-99.
3. Заворотній Р. І. Фінансова оцінка бізнесу : теорія, практика та інноваційні підходи : монографія. Київ : КНЕУ, 2012. 295 с.
4. Мілінчук О. В. Ефективність вартісно-орієнтованого управління : ключові показники // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. 2016. № 1 (75). С. 86–96.
5. Шевчук Н. В. Сучасні моделі оцінювання доданої вартості підприємства // Стратегія економічного розвитку України. 2014. № 35. С. 271–277.
6. Куслії В. О. Механізм формування фінансових результатів підприємств: зарубіжний досвід і вітчизняні особливості // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. 2015. № 4 (74). С. 24–34.

7. Андросова Т. В., Круглова О. А., Козуб В. О. Світовий та вітчизняний досвід визначення фінансового результату як об'єкта моніторингу на торговельному підприємстві // Проблеми економіки. 2014. № 3. С. 194–201.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Економічний аналіз займає пріоритетне значення в національній економіці. Задля динамічного розвитку економіки та її глобалізації, з'явилась гостра необхідність створення нових методів і засобів управління, задля вирішення складних задач пов'язаних з організаційними та економічними процесами. В умовах інтеграції національної економіки економічний аналіз виступає незамінним елементом діяльності організаційно-економічних структур, адже дає змогу спрогнозувати їх тенденції розвитку, виявити досі не залучені резерви і виступити підвалиною для обґрунтованого прийняття управлінських рішень [1, с. 117-123].

Набувши вигляду потужного інструмента, економічний аналіз вирішує проблеми оптимізаційних процесів облікової, інвестиційної та інших видів економічної політики підприємств. Традиційно, основою методу оцінки результативності організаційно-економічної структури, виступає ряд економічних показників, які у комплексному вигляді відображають позитивний чи негативний фінансовий результат суб'єкта господарювання. При цьому, варто розуміти, що кожен показник є взаємозалежним і подібно підприємству лише при правильному використанні та розподілу функціональних обов'язків кожного з них можливо досягти достовірного результату.

Основною метою суб'єкта господарювання є отримання та подальше збільшення прибутку. Для цього відбувається ґрунтовний пошук і застосування методик економічного аналізу, які б цьому сприяли. Тому, виникла необхідність розвитку маркетингового аналізу, що аналізує особливості попиту споживача, місце підприємства у конкурентному середовищі, використання та створення

необхідних сприятливих умов для розвитку економічного потенціалу [2, с. 8-15]. А економічний потенціал держави прямопропорційно залежить від конкурентоспроможності підприємства. Таким чином, відбувається видозміна моделі економічного аналізу та розширення сфер аналітичних досліджень.

Відмітимо, що прагнення отримати збільшення прибутку та конкурентне середовище не дають підприємству можливості зупинитись на початку, навіть, якщо це максимально можливий рівень організації виробництва, за допомогою чого і створюється науково-технічний прогрес.

В умовах інтеграції національної економіки головним рушійним чинником виступає рівень інноваційної діяльності кожного підприємства. На жаль, сьогодні, інновації та інноваційна діяльність не виступають самостійними об'єктами і не відображаються у фінансовій звітності. Оцінювання результатів інноваційної діяльності суб'єктів господарювання, її облік та аналіз вимагають нових концептуальних підходів [3, с. 67-73; 4, с. 13-17]. Це створює необхідність реалізації і розвитку не менш важливо напрямку економічного аналізу, а саме інноваційного аналізу.

Гостро на даний момент стоїть питання важливості здійснення аналізу господарської діяльності. Проблемою виступає те, що не усі підприємства, що зіштовхнулись з організаційно-економічними негараздами у діяльності, звертаються за професійною допомогою до економічного аналізу, що спричиняє неабиякі ризики для діяльності. Необхідність залучення висококваліфікованих економістів виступає важливим напрямом сьогодні. Це повинен бути якісний набір спеціалістів, які могли б створити технологічно-достовірний аналіз господарської діяльності, розробити ефективні перспективи розвитку, а також найбільш оперативний план виходу з кризових ситуацій [5, с. 81-102].

Очевидно, що, у зв'язку з інтеграцією національної економіки, роль економічного аналізу має зростати в житті кожної існуючої організаційно-економічної структури. Особлива її роль у формуванні економічного потенціалу держави. А сам економічний аналіз діяльності підприємства повинен стати багатофункціональним інструментарієм для отримання комплексного знання

про господарську діяльність, здатним пристосуватись і трансформуватись у будь-який момент.

Список використаних джерел:

1. Lupak R. L., Kynytska-Iliash M. V. Conceptual Relationships between the Systems of Ensuring the Economic Security of the State and the Implementation of the State Policy of Import Substitution. *Проблеми економіки*. 2017. № 2. С. 117-123.

2. Vasylytsiv T. G., Lupak R. L., Kynytska-Iliash M. V. Strategic approaches to the effective use of intangible assets as a condition for strengthening the competitiveness of enterprises. *Науковий вісник Полісся*. 2018. № 2 (14), ч. 2. С. 8-15.

3. Лупак Р.Л. Аналіз стану імпортозалежності в Україні: регіональні особливості. *Держава та регіони*. 2017. № 2 (58). С. 67-73.

4. Vasylytsiv T., Lupak R., Osadchuk Yu. Assessment of the level of penetration of import dependence in the context of the import substitution policy in Ukraine. *Економічний часопис-XXI*. 2017. № 167 (9-10). С. 13-17.

5. Механізми та функціонально-структурні інструменти забезпечення конкурентоспроможності національної економіки в умовах сучасних загроз економічної безпеки : монографія / за ред. Васильціва Т. Г., Лупака Р. Л. Львів : Вид-во ННВК «АТБ», 2019. 552 с.

**ВСЕУКРАЇНСЬКА ЦЕНТРАЛЬНА СПІЛКА СПОЖИВЧИХ ТОВАРИСТВ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ КООПЕРАТИВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ**

КАФЕДРА ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

Секція 2

**Оподаткування діяльності суб'єктів господарювання: проблеми та
напрями удосконалення**

28-29 травня 2020 р.

м. Хмельницький

Гарастовська А.В.,
студентка спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
Національний університет харчових технологій

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ОПОДАТКУВАННЯ ЯК ОСОБЛИВОЇ ФОРМИ ДІЯЛЬНОСТІ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ У СФЕРІ ЕЛЕКТРОННОГО ВРЯДУВАННЯ

В нинішніх умовах економічної та політичної нестабільності постає актуальне питання про необхідність використання оптимальних форм державного управління, які могли б задовольняти дві умови, а саме поєднання потреб випереджаючого розвитку суспільства і звичайно їх реалізація.

Напрями удосконалення електронного оподаткування як особливої форми діяльності фіскальної служби у сфері електронного врядування розглядалися в працях науковців: П.С. Клімушин, А.О. Серенок, А.М. Новицький, С.А. Чукут та інші.

Становлення та розвиток електронного врядування в Україні умовно можна поділити на 3 етапи. Перший етап має назву підготовчий, який тривав з 1997 року по 2007 рік. Під час даного етапу було закладено підґрунтя та основи для розвитку, вдосконалення інформаційного суспільства. Другий етап – становлення, який тривав з 2007 року по 2015 рік, який включав в себе виникнення електронного оподаткування, також формуванням спеціального законодавства і водночас визначення конкретних завдань для розвитку електронного врядування. Під час даного періоду були закладені основи електронного врядування у сфері органів державної фіскальної служби. Відповідно елементами електронного адміністрування як особливої форми діяльності органів державної фіскальної служби являються відомчі системи такі як «Електронна митниця» та «Електронна податкова служба», призначенням яких є забезпечення досить ефективного функціонування внутрішнього ринку. В

свою чергу однією з форм електронного врядування являється електронне оподаткування, яке охоплює таку систему як «Електронна податкова служба».

За дослідженнями А. М. Новицького, електронне оподаткування – це «нормативно врегульована, динамічна, економічно обґрунтована й доцільна синтезована система автоматизованого встановлення податкового зобов'язання, визначення податкової бази, обліку платників податків, підготовки і подачі електронної звітності та інших складових адміністрування податків з метою його упорядкування та вдосконалення, створення умов для подальшого перспективного розвитку інформаційних відносин у сфері оподаткування» [1, с. 251].

Л. О. Матвейчук пропонує електронне оподаткування розглядати як «складну систему з такими напрямками розвитку: електронна реєстрація СПД, електронні податкові сервіси, електронна звітність, електронний аудит, електронна комерція, автоматизація процесів адміністрування податків і зборів (електронне відшкодування ПДВ), інформаційно-аналітична система ДПС, єдина інформаційно-комунікаційна платформа органів державної влади» [2, с. 23].

В свою чергу на етапі становлення Кабінет Міністрів України своїм розпорядженням №1007-р. від 05.12.2012 року схвалив Концепцію створення електронного сервісу «Електронний кабінет платника податків», а Державна податкова служба з 1 січня 2013 р. запровадила електронний сервіс «Електронний кабінет платника податків», під яким слід розуміти персональне автоматизоване робоче місце платника, працювати в якому він може без використання спеціально встановленого клієнтського обладнання.

Відповідно третій етап має назву сучасний, і триває з 2015 року і до нині. На даному етапі активно розвивається електронний сервіс, який має ряд переваг, а саме являється персоналізованим та водночас захищеним, завдяки якому надаються безконтактні способи взаємодії платників податків з Державною фіскальною службою, при цьому використовуючи та застосовуючи сучасні інформаційні технології у тому числі і хмарні технології. Завдяки цьому

платники податків в швидкі терміни підготовлюють, заповнюють та надсилають податкову звітність в електронному вигляді. Також в період сучасного етапу значно було розширено спектр адміністративних послуг, які в свою чергу надаються через електронний кабінет платника.

Відповідно враховуючи здобутки та зміни на протязі зазначених 3 етапів можна запропонувати ряд змін в системі електронного оподаткування.

По-перше, вдосконалити електронні сервіси і запровадити «Онлайн-інспектор», який матиме формати так званих інтернет консультацій і значно спростить інформаційне забезпечення.

По-друге, значно розширити можливості вже діючого електронного кабінету платника, що буде сприяти взаємовідносинам платників і ДФС та попереджувати зловживання з боку працівників даної служби, адже його розвиток є одним із пріоритетних. Також впровадження різних форм ідентифікації платників податків, а саме мобільна ідентифікація.

Також досить влучно та результативно буде запровадити електронний аудит, який являється досить ефективним комплексом заходів податкових органів, в свою чергу дане нововведення сприятиме виявленню фактів ухилення від сплати податків та мінімізації податкових зобов'язань.

Для покращення у сфері оподаткування та електронного адміністрування українська нормативно-правова база потребує значного вдосконалення.

Список використаних джерел:

1. Новицький А. М. Правове регулювання інституціоналізації інформаційного суспільства в Україні : монографія / А. М. Новицький. – Ірпінь : НУДПС України, 2011. – 444 с.
2. Матвейчук Л. О. Державне управління оподаткуванням у процесі розвитку інформаційного суспільства: теоретичні аспекти // Вісник НАДУ. – 2014. – № 1. – С. 18 – 24.
3. Іванов, Ю. Б. Податковий менеджмент [підручник] / Ю. Б. Іванов, А. І. Крисоватий, А. Я. Кізіма, В. В. Карпова. – К.: Знання, 2018. – 328 с.

4. Крупка М. І., Кміть В. М., Паславська Р. Ю. Система адміністрування податків в Україні: стан, проблеми та перспективи. Науковий вісник НЛТУ України. 2016. Вип. 26.2. С. 217-224. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnlту_2016_26.
5. Податковий кодекс України № 2755-VI від 2.12.2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/ed20121104>.
6. Савчук В.А. Теоретичні засади організації адміністрування податків. / Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua>
7. Стратегічний план розвитку державної податкової служби України на період до 2013 року. Офіційний портал Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/modernizatsiya-dps-ukraini/arkchiv/proekt-modernizatsiya-derj/strategichniy-plan-rozvitku-derjavnoi>
8. Структура Державної фіскальної служби України. URL: <http://sfs.gov.ua/pro-sfs-ukraini/struktura> (дата звернення: 02.10.2019).

Іванян Д. Г.,
студентка спеціальності «Фіскальне та митне адміністрування»

*Науковий керівник: к.е.н., доц. **Мединська Т. В.***
Львівський торговельно-економічний університет

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ УКРАЇНИ В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ

Реформування податкової системи будь якої держави відбувається як у процесі її становлення, так і в процесі подальшого розвитку. Зміст податкової реформи значною мірою залежить від покладеної в її основу моделі державного регулювання економіки. Система оподаткування з'явилася з виникненням найпростішої державної моделі, доки способи й види справляння податків не вдосконалилися настільки, що зробили їх одним з основних джерел доходу держави [1, с. 96].

Становлення системи оподаткування в нашій державі почалося з ухваленням Закону України "Про систему оподаткування" [2] в якому було визначено суть, принципи побудови і призначення системи оподаткування, дано перелік податків, зборів, названо платників та об'єкти оподаткування, а також було закладено основи системи оподаткування та створено передумови для її наступного розвитку. Податкова система – це сукупність податків, зборів, інших обов'язкових платежів і внесків до бюджету і державних цільових фондів, які діють у встановленому законом порядку. В Україні конституційно закріплено обов'язок сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом, та визначено, що система оподаткування встановлюється виключно шляхом прийняття відповідних законів.

Сучасна податкова система України характеризується низкою негативних рис і незважаючи на визначені в Податковому кодексі України принципи та засади формування, вона є непрозорою, з неефективним механізмом

адміністрування, у результаті чого податки не виконують повноцінно ні фіскальної, ні стимулюючої функцій.

Вітчизняна система оподаткування свідчить про серйозні недоліки, що їй притаманні. По-перше, це нестабільність податкової системи. Часті зміни в законах щодо податків негативно впливають на розвиток діяльності суб'єктів господарювання, не дають можливості підприємствам нормально функціонувати. По-друге, система в цілому надто громіздка, розрахунки окремих податків не виправдано ускладнено. На сьогодні у сфері оподаткування діє близько 2500 нормативно-правових актів. Безумовно, що працювати безконфліктно і комфортно платникам податків у такому заплутаному правовому середовищі дуже непросто. По-третє, наявність значної кількості проблем в податковому законодавстві. Без вирішення цієї проблеми податкова реформа не зможе стати успішною, навіть якщо інші її аспекти будуть вдалі. Також вітчизняні вчені схиляються до думки, що "з перших кроків становлення податкової системи України в підході до її формування проявився не індивідуалізм, який передбачає врахування історичних особливостей економічного розвитку країни, а копіювання чужих податкових систем". Це спричинило негативні наслідки: збільшення кількості збиткових підприємств, зростання безробіття, ускладнення соціально-економічної ситуації.

Головним недоліком податкової системи є те, що система пригнічує підприємство. З 1 січня 2011 року набрав чинності Податковий кодекс України [3], який значно змінив систему оподаткування в Україні. З прийняттям нового кодексу втратили чинність ряд Законів України, постанов Верховної Ради України та указів президента України. У новому кодексі змінено кількість та склад загальнодержавних і місцевих податків та зборів. Згідно з Податковим кодексом в Україні в наш час діють 11 податків та зборів, з них 7 загальнодержавних та 4 місцевих.

У разі добросовісної сплати податків та зборів підприємство має сплатити до бюджету 45-50 % створюваної на ньому ПДВ. У розвинених країнах світу із стабільним соціально-економічним явищем такий рівень недопустимий,

оскільки це приводить до низьких темпів економічного зростання. Українським підприємствам доводиться пристосовуватися до змін законодавства та інших нормативно – правових актів, але за умов нестійкого податкового режиму, це досить складно. Реформа оподаткування в Україні, має мету побудувати ефективну та справедливу податкову систему, шляхом забезпечення її стабільності, ясності та конкретності, передбачуваності в даний час для забезпечення виходу економіки України з кризи та інтеграції її в світовий простір. На даний момент податкова система України не досягла своєї завершеності як система, що пояснюється недостатньою науковою роздробленістю, незбалансованістю теорії та практики.

Ефективна податкова політика – це постійний пошук балансу між тяготами податкового навантаження та ефектом від вироблених за його рахунок суспільних благ, у першу чергу загальної і господарської інфраструктури й інституціональних умов економічної діяльності [4]. Головним критерієм ефективності податкової системи є: рівність, справедливість стосовно всіх платників податків. У цілому підвищення ефективності податкової системи України можливо лише при наявності сучасної наукової концепції удосконалювання податкового законодавства, побудованої на основі системного підходу, з урахуванням реалізації основних правостворюючих факторів і створення оптимальної взаємодії всіх частин податкової системи. Серед основних факторів ефективності оподаткування – ступінь володіння механізмом погодження інтересів сторін податкових відносин. Організація та розвиток оподаткування мають формуватися під впливом складного взаємозв'язку потреб і можливостей їх задоволення.

Реформування податкової системи в Україні повинно бути спрямовано на створення організаційно–правових основ оподаткування ринкового типу, формування в країні зваженої податкової політики, створення умов для переходу до економічного зростання, враховуючи темпи глобалізації економіки. Запровадження нових підходів у Податковому кодексі України повинно привести до побудови стабільної та прозорої податкової системи, до

встановлення правових механізмів взаємодії всіх її елементів у рамках єдиного податкового простору. Головними завданнями держави при проведенні податкової реформи повинно бути гарантування стабільності податкового законодавства, яка повинна відобразитися у Податковому кодексі (як основному і єдиному нормативно-правовому документі).

Враховуючи вищезазначене можливо зробити висновок, що основою реформування податкової системи України має бути визнання того факту, що в цілому податкова система України вже склалася і не дивлячись всі свої недоліки не повинна розглядатись як така, що має підлягати докорінному реформуванню. Тобто, створення нової законодавчої бази у сфері оподаткування повинно віддзеркалювати традиції існуючої податкової системи та відповідати світовим тенденціям розвитку податкових систем.

Список використаних джерел:

1. Мединська Т. В. Історичний аспект виникнення системи оподаткування / Т. В. Мединська, Р. М. Пилип'як, М. Т. Сітко // Теорія і практика управління в умовах суспільних викликів і трансформацій: матеріали доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (06 червня 2019 р.). Львів : Львівський інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП». – 2019. – С. 95-97.
2. Закон України "Про систему оподаткування" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1251-12>.
3. Податковий Кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
4. Прийняття податкового кодексу як шлях до ефективності системи оподаткування України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://minjust.gov.ua/m/str_23409.

Кравець С. В.,
студентка спеціальності "Фіскальне та митне адміністрування"

Науковий керівник: к. е. н., доц. Мединська Т. В.
Львівський торговельно-економічний університет

СТАНОВЛЕННЯ І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

З проголошенням незалежності, Україна прагнула створити власну податкову систему, становлення якої відбувалося в непростий час розбудови державності, за умов економічної нестабільності та гіперінфляції. Податкове законодавство формувалося на основі нормативної бази, успадкованої від адміністративно-командної системи, а засади національної податкової політики розроблялись під тиском не тільки об'єктивних економічних, а й політичних чинників без належного наукового обґрунтування та аналізу мікро- і макроекономічних наслідків запровадження різних податків та величини їх ставок.

Вітчизняна податкова система має свої організаційні особливості, та а її допомогою вирішуються питання формування не лише доходів бюджету, а й впливу держави на економіку, на всі сторони суспільного життя, тобто на основні макроекономічні процеси та пропорції. Разом із тим через оподаткування відбувається тісний зв'язок між державою та юридичними і фізичними особами щодо формування, розподілу й використання доходів.

Сучасна податкова система України виявилася неадекватною щодо умов перехідної економіки, створила значні податкові навантаження на суб'єкти господарювання, призвела до невиправданого вилучення обігових коштів підприємств, виникнення додаткової потреби в кредитних ресурсах. Значними є деформації та нестабільність у ставках, визначенні бази й періодів оподаткування. Негативно вплинули на результати господарської діяльності підприємницьких структур значні нарахування на фонд оплати праці. Надмірна

кількість податкових пільг зумовила необґрунтований перерозподіл валового внутрішнього продукту, створила неоднакові економічні умови для господарювання. Усе це призвело до виникнення значного неофіційного сектору економіки, ухилень від оподаткування, створення податкової заборгованості.

Власне створення вітчизняної податкової системи пов'язують з прийняттям Закону України «Про систему оподаткування» у 1991 році до проголошення Акту про незалежність України, в якому було визначено принципи побудови і призначення системи оподаткування, дано перелік податків, зборів, названо платників та об'єкти оподаткування. Умовно процес становлення податкової системи в Україні можна поділити на чотири етапи: I етап - 1991-1993 роки; II етап - 1994-1999 роки; III етап – 2000 р. – 2010, IV етап – 2011 і до сьогодні.

На I етапі не тільки з'явилися нові види податків: податок на дохід, податок на додану вартість, але й були сформовані три концепції перспективного розвитку податкової системи України: - перша концепція - оподаткування обсягів реалізації, по яких за звітний період надійшла оплата за рахунок продавця, за системою диференційованих ставок, залежно від сфери і виду діяльності; - друга концепція - це існування податку на прибуток за єдиною ставкою на рівні 30-35% з пільгами для інвестиційної діяльності; зменшення ставки по податку на додану вартість до 20%; чітке розмежування податків на загальнодержавні і місцеві; перехід в оподаткуванні фізичних осіб до сукупного річного доходу як об'єкта оподаткування. Основоположниками цієї концепції є Головна державна податкова інспекція, Міністерство фінансів та Міністерство економіки України. - третя концепція - аналогічна з другою концепцією, але акцент поставлений на значні пріоритети для виробників продукції та товарів. Засновником цієї концепції став Український союз промисловців і підприємств.

Під час II етапу формування податкової системи в Україні були сформовані чіткі податкові механізми, до існуючих податків доданий податок на промисел, остаточно узаконена система місцевих податків з прийняттям Декрету КМУ «Про місцеві податки і збори» від 20.05.1993 року. Також були внесені зміни та

доповнення до Закону України « Про систему оподаткування прибутку підприємств» та «Про податок на додану вартість».

Під час вже III етапу формування податкової системи в Україні стало прийняття довгоочікуваного Податкового кодексу у грудні 2010 року, відповідно якого остання зазнала значних змін. Серед головних чинників, які зумовлюють розвиток податкової системи у будь-якій країні, є передусім такі: зміна форм власності, умов економічного розвитку та соціально-економічної організації суспільства, що створює об'єктивну основу для реформування податкової системи, визначає основні напрями та цілі податкової реформи, її глибину з урахуванням досягнутого рівня соціально-економічного розвитку країни, формує можливості реалізації наявного потенціалу її продуктивних сил; закономірний суспільний розвиток, що проявляється в постійному намаганні суспільства оптимізувати податкову систему і неможливості досягнути цього оптимуму. Потрібно дотримуватись принципів податкової системи, що відображені на рис. 1.

Рис. 1. Принципи побудови податкової системи

Головною подією IV етапу стало введення в дію 2011 року Податкового кодексу України, який змушений чітко і ефективно поєднати фіскальну функцію, від якої залежить життєдіяльність держави, і стимулюючу, включаючи зниження тіньової економіки, мінімізації серйозних схем корупції в десятки мільярдів

гривень, які не надходять до держбюджету, які не допомагають у розвитку життєдіяльності держави і суспільства в цілому [1, с. 205].

З розвитком суспільства змінюються критерії оптимальності податкової системи, що зумовлює необхідність постійного її вдосконалення; зміна концепції оподаткування, яка, як правило, має відображати об'єктивну економіко-політичну ситуацію в країні, соціально-економічний стан її населення та зміну пріоритети держави. Податкова система формується під впливом цілого спектра політичних інтересів і поглядів [2, с. 25].

Треба зауважити, що у ході реформування податкової системи України йдеться не лише про зниження рівня оподаткування. Рівень оподаткування сьогодення в Україні має свої об'єктивні межі, зумовлені системою витрат бюджету. Суть питання в тому, що тепер бюджет є майже єдиним джерелом фінансування витрат на потреби соціального захисту населення та утримання соціально-культурної сфери. Податкова система України не повною мірою відповідає вимогам ринкової економіки та суспільних взаємовідносин і вимагає кардинальної заміни окремих елементів податкових механізмів. Для розвитку податкової системи доцільно ставити головні цілі, а саме послабити податкове навантаження на платників податків за рахунок зниження ставок окремих податків; здійснити податки нейтральними по відношенню до всіх категорій платників податків шляхом скасування цілої низки пільг та винятків в оподаткуванні, а також спростити адміністрування всіх податків.

Список використаних джерел:

1. Мединська Т.В. Реалізація податкової політики в умовах Євроінтеграції / Т. В. Мединська, М. П. Заяць // Науковий вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.02. – С. 203-207.

2. Безкривна А. В. Перспективи розвитку податкової системи:зарубіжний досвід / А. В. Безкривна // Формування ринкових відносин в Україні. –2010. –№1. – с. 21-27.

Лопатовська О.О.
*викладач кафедри фінансів, обліку та аудиту
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

Бабій А.О.,
*студентка III курсу спеціальності 071 Облік і оподаткування
Хмельницький кооперативний коледж ХКТЕІ*

ВИБІР ОПТИМАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ДЛЯ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ-ПІДПРИЄМЦЯ

В даний час особливо поширюється тенденція створення власного бізнесу. Але для більшості, створення приватного підприємства викликає певні перешкоди, як у фінансових, так і в організаційних аспектах. Тому найоптимальніший варіант для початку власної справи – це реєстрація фізичною особою-підприємцем (ФОП) для здійснення господарської діяльності від власного імені.

Фізична особа-підприємець може бути: особа, що має українське громадянство; громадянин іншої країни та особа без громадянства [1].

Зареєструватися підприємцем може безкоштовно будь-який громадянин України старше 16-ти років з пропискою за місцем проживання у два способи: у державного реєстратора або онлайн, на сайті Міністерства юстиції України. Процедура реєстрації є безкоштовною (відсутній адміністративний збір) та займає 24 години (якщо документи подавати до нотаріуса) або ж декілька днів (якщо реєструвати через центр надання адміністративних послуг).

Для відкриття цього суб'єкта господарювання не потрібен початковий статутний капітал, адже підприємець несе відповідальність повністю усім своїм майном та не потрібно печатку. Тобто ФОП – це можливість офіційно та повноправно здійснювати господарську діяльність, так само як юридична особа, але з мінімальним початковими вкладями та документами.

Види діяльності фізичної особи-підприємця обираються відповідно до Класифікатора видів економічної діяльності. Жодних обмежень щодо кількості видів економічної діяльності законодавство не містить.

Особливо важливий етап у відкриття ФОП є вибір системи оподаткування та усіх її тонкощів.

В Україні існує дві системи: загальна та спрощена. Загальна система оподаткування передбачає що фізична чи юридична особа сплачує усі податки встановлені відповідно до виду діяльності суб'єкта господарювання, а спрощена система оподаткування – це особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, встановлених пунктом 297.1 статті 297 Податкового Кодексу України, на сплату єдиного податку з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності [1].

Так як спрощена система передбачає сплату меншої кількості податків і є більш вигідною, велика кількість ФОП обирають саме її.

Фізичні особи-підприємці можуть обрати для себе одну з трьох груп, передбачених для платників єдиного податку. Проте, обираючи групу потрібно керуватися певними критеріями відбору, основні з яких наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Основні критерії обрання групи єдиного податку для фізичних осіб-підприємців

Критерії	Характеристика 1-3 груп платників єдиного податку		
	1 група	2 група	3 група
	<i>тільки ФОП</i>	<i>тільки ФОП</i>	<i>ФОП і юрособи</i>
1	2	3	4
<i>Макс. допустимий обсяг доходу за кал. рік</i>	≤ 1000 000 грн	≤ 5000 000 грн	≤ 7 000 000 грн (без ПДВ)
<i>Наявність та кількість найманих працівників</i>	0 чол.	0-10 чол.	Без обмежень
<i>Дозволена сфера діяльності</i>	Тільки роздрібний продаж на ринках та/або надання побутових послуг населенню (перелік послуг у п. 291.7 ПКУ).	Надання послуг, у т.ч. побутових, тільки платникам ЄП та/або населенню; виробництво та/або продаж товарів; діяльність у сфері ресторанного господарства (з алкогольних напоїв можна продавати лише пиво та столове вино).	Усі види діяльності, крім заборонених у п. 291.5 ПКУ

1	2	3	4
Дозволені способи розрахунків	Виключно в грошовій формі (готівковій та/або безготівковій) (п. 291.6 ПКУ). Заборонені бартер, взаємозаліки, використання векселів, виплата зарплати в натуральній формі заборонені.		

Варто відзначити, що законодавством встановлено перелік видів діяльності, які взагалі заборонені для спрощеної системи. Тому перед реєстрацією слід перевірити чи не належать обрані підприємцем види до заборонених для платників єдиного податку.

У таблиці 2 наведено перелік та ставки податків, які має сплачувати ФОП у 2020 році залежно від вибору системи оподаткування.

Таблиця 2

Податки фізичних осіб-підприємців у 2020 році залежно від обраної системи оподаткування

Система оподаткування	Єдиний податок	ЄСВ (22 % від мінімальної заробітної плати)	ПДФО (Податок на доходи фізичних осіб)	Військовий збір (1,5%)	Всього за місяць:
<i>I група єдиного податку</i>	210,20 грн (до 10 % від прожиткового мінімуму працездатної особи)	1039,06 грн	не сплачується	не сплачується	1249,26 грн
<i>II група єдиного податку</i>	944,60 грн (до 20 % від мінімальної заробітної плати)	1039,06 грн	не сплачується	не сплачується	1983,66 грн
<i>III група єдиного податку (без ПДВ)</i>	5 % від доходу	1039,06 грн	не сплачується	не сплачується	1039,06 грн + 5 % від доходу
<i>III група єдиного податку (з ПДВ)</i>	3 % від доходу + 20 % ПДВ	1039,06 грн	не сплачується	не сплачується	1039,06 грн + 3 % від доходу + 20 % ПДВ
<i>Загальна система оподаткування</i>	не сплачується	1039,06 грн	18% від чистого прибутку (дохід мінус витрати)	1,5% від чистого прибутку (дохід мінус витрати)	1039,06 грн + 18 % ПДФО + 1,5 % військовий збір
<i>За найманого працівника</i>	не сплачується	1039,06 грн (22 % від окладу)	850,14 грн (18 % від окладу)	70,85 грн (1,5 % від окладу)	1960,05 грн

Отже, фізична особа-підприємець в Україні може обрати:

– загальну систему оподаткування зі сплатою податку на доходи фізичних осіб (18% від чистого доходу) та військового збору (1,5%). ФОП на загальній системі може зареєструватись платником ПДВ: якщо дохід менше 1 млн грн – добровільно, якщо більше 1 млн грн – обов’язково [1].

– спрощену систему оподаткування зі сплатою єдиного податку.

Кожна із систем оподаткування має свої особливості, переваги та недоліки, які потрібно ретельно проаналізувати перед її вибором для максимальної здатності розвитку підприємницької діяльності.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF5H901V.html. (дата звернення: 19.05. 2020).

Мединська Т.В.,
*к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, кредиту та страхування
Львівський торговельно-економічний університет*

Боляк І. В.,
*студентка спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та
страхування»
Львівський торговельно-економічний університет*

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПДВ В КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ

Одне із ключових місць у податкових системах більшості країн Європейського Союзу займає податок на додану вартість, який було введено у 1967 році і за рахунок цього податку передбачалось фінансувати загальний бюджет ЄС. Вперше ПДВ з'явився у Франції в 1954 році як альтернатива податку з обороту і справляється практично в усіх країнах Західної Європи. Тому в подальшому введення його стало головною вимогою для всіх країн, які мали бажання стати членами в ЄС.

На сьогодні ПДВ застосовують більше 135 держав світу. Ставки податку на додану вартість дуже часто корегуються і зазнають змін залежно від макроекономічних умов держав, які самостійно встановлюють ставки оподаткування, що коливаються в межах від 15 % (у Люксембурзі) до 25 % (у Швеції та Данії) [1, с. 213]. Розглянемо детальніше практичні аспекти застосування ПДВ в країнах Західної Європи.

Провідною ланкою бюджетної системи Франції є ПДВ, який враховує характер здійснюваної операції і не залежить від фінансового стану платника податків. Об'єктом оподаткування є продажна ціна товару і послуги, крім роздрібною ціни до об'єкта оподаткування включаються збори і мита без ПДВ. Із загальної суми вираховується розмір податку, сплаченого постачальникам сировини і напівфабрикатів. Існує чотири види ставок ПДВ. Законодавством Франції передбачено звільнення від сплати ПДВ шляхом його відшкодування

при експортних операціях і в результаті застосування різних ставок при покупці і продажу. Крім того, від сплати ПДВ звільнюються такі види діяльності: медицина і медичне обслуговування; освіта; діяльність суспільного і благодійного характеру; страхування та гральний бізнес. У Франції предмети розкоші, тютюн і алкоголь до 2015 року оподатковувались за підвищеною ставкою – 25% [2, с 101].

Слід зазначити, що у Франції при такій гнучкості ПДВ забезпечує 45% усіх податкових надходжень, а це говорить про його ефективність. Податок на додану вартість з непрямих податків займає головне місце у Великобританії, який формує приблизно 17% бюджету країни і займає друге місце після прибуткового податку. Базою оподаткування податком на додану вартість виступає вартість, додана на кожній стадії виробництва та реалізації товарів а послуг (тобто різниця між виручкою та вартістю закупок у постачальників). Податок на додану вартість був запроваджений у 1973 р. як фіскальна умова членства Великої Британії в Європейському Союзі.

Ставки податку диференціюються: 0%, 8%, 17,5%. Звільнені від ПДВ земля, поштові, страхові та фінансові послуги, освіта і охорона здоров'я, гральний бізнес і лотереї, професійні спілки (трейд-юніони), спортивні змагання, твори мистецтва, ритуальні послуги. До товарів з нульовою ставкою відносяться продукти харчування, ліки, книги і журнали, вугілля, газ та електрична енергія, житлове будівництво, дитяча одежа і взуття, золото, цінні папери, транспортні послуги. Ставка 8% поширюється на послуги по постачанню паливом та електроенергією підприємств і організацій некомерційного характеру [3]. Різниця між звільненням від ПДВ і оподаткуванням за нульовою ставкою, зазвичай, полягає в тому, що звільнені товари і послуги не включаються в систему ПДВ, а тому не дають права на компенсацію податку, сплаченого на попередніх стадіях, а нульова ставка дає таке право.

Застосування ПДВ в Німеччині має свої особливості, так, підприємці, обороти яких за попередній календарний рік не перевищили 20 тис. євро, а в поточному році – не перевищує 100 тис. євро, звільнюються від його сплати. При

цьому вони втрачають право відшкодування сум податку по пред'явлених на нього рахунках. Такий підприємець є платником прибуткового податку, а не ПДВ. Він має право відмовитися від наданого йому звільнення від сплати ПДВ та вести податкові розрахунки на загальних засадах. Звільненими є також товари, що ідуть на експорт. Податок остаточно визначають на базі угод за календарний рік. Своєрідним супутником податку на додану вартість є податок з обороту імпорту, збір якого здійснюють митні органи за ставками ПДВ: 15% і 7%. Крім фіскальної функції (близько 5% загальної суми податкових надходжень), мета даного податку – поставити в однакові конкурентні умови товари, завезені з третіх країн (не членів Європейського Союзу) і звільнені від ПДВ у країнах-експортерах, і аналогічні товари німецького виробництва. Базою обкладання даним податком є митна вартість імпортованого товару.

Австрія, як і більшість країн Західної Європи, має досить складну, багаторівневу систему оподаткування. Більша частина податків справляється через Федеральну податкову службу. Об'єм місцевих податків досить незначний, тому податкове навантаження в різних регіонах країни рівномірне. У Австрії функціонують три основні ставки ПДВ, а стандартна ставка складає 20%. При здачі нерухомості в найм (не зараховуються паркінги, гаражі), при реалізації продуктів харчування нараховується ставка 10%. Ставка у 32% діє при продажу транспортних засобів. Окремі операції звільнюються від оподаткування податком на додану вартість, наприклад, фінансові операції, експортні угоди та угоди з продажу землі. Розрахунковим періодом для визначення величини ПДВ є календарний рік. Діє ряд пільг по оподаткуванню ПДВ. Наприклад, група компаній, організована в холдинг, може бути зареєстрована як єдиний суб'єкт оподаткування. Обороти всередині такої групи не оподатковуються. Контролююча компанія не повинна бути обов'язково австрійською, в цьому випадку дочірня фірма може і не підлягати оподаткуванню ПДВ у Австрії.

У розряді непрямих податків Італії велике значення займає податок на додану вартість. З точки зору оподаткування додана вартість складається із різниці між виручкою, отриманою від продажу товарів або реалізації послуг, та

безпосередньою собівартістю цих товарів та послуг. Податок справляється із підприємця в межах приросту вартості, отриманого товаром при переходах в рамках виробничого чи комерційного циклів. 19% складає ставка податку на додану вартість. Але діють знижені податкові ставки – 13%, 9%, та 4%, які поширюються на продовольчі товари, газети, журнали [4]. Експортні товари, міжнародні послуги та пов'язані з ними операції ПДВ не обкладаються. Окремі види діяльності, що здійснюються на території Італії, також звільняються від сплати ПДВ: операції по страхуванню та видачі кредитів, продаж акцій та облігацій, витрати щодо медичного обслуговування, народної освіти, культури, некомерційні види оренди, поштові послуги, операції, пов'язані із золотом та національною валютою.

Податкова система Іспанії включає три рівні: державний, регіональний та місцевий (муніципальний). Податкові надходження до державного бюджету від прямих податків складають 47,2%, від непрямих – 40,3%, у тому числі ПДВ – 25%. Звільняються від сплати ПДВ освіта, експорт, медичні послуги в лікарнях, фінансові та банківські операції, страхова справа, окремі операції з нерухомістю (оренда житла, наприклад). Сплата ПДВ проводиться щоквартально – до 20 числа місяця, наступного за кварталом. Відшкодування ПДВ проводиться за останньою річною декларацією на протязі 6 місяців. Усі спірні питання розглядає спочатку податковий суд (носить адміністративний характер), потім – звичайний.

Аналізуючи практичні аспекти формування податкових систем у різних країнах та визначаючи їх значення для України, можна дійти основного висновку, що проблема вдосконалення податкових систем постала не лише перед країнами з перехідною економікою, а й перед розвинутими державами. Те що, податкові системи є недосконалі пояснюється впливом економічних, політичних і соціальних умов, тому, в різних країнах ведеться постійний пошук оптимальних варіантів у галузі оподаткування ПДВ.

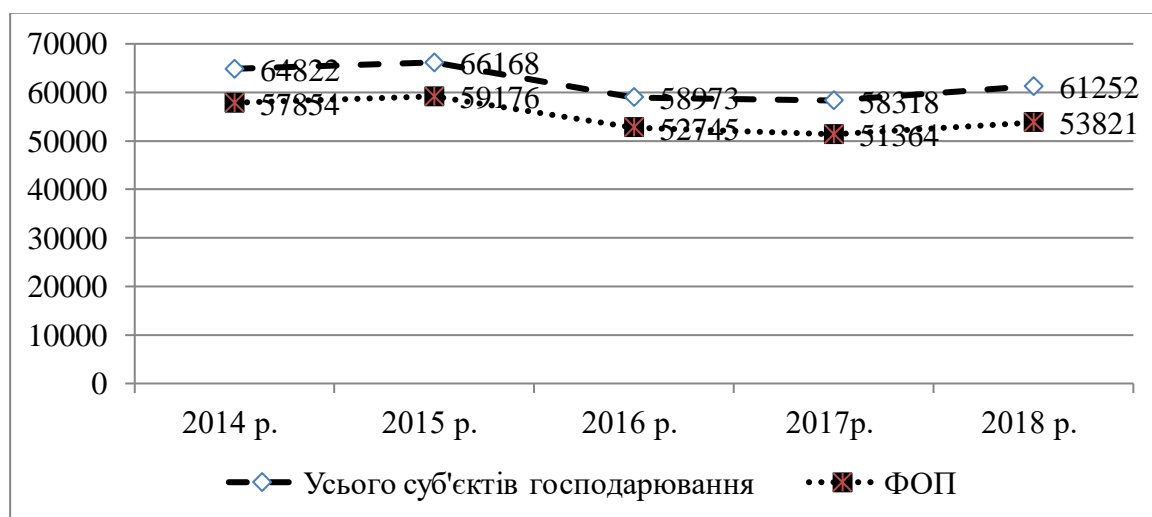
Список використаних джерел:

1. Мединська Т. В. Роль ПДВ у системі непрямого оподаткування України / Т. В. Мединська, Ю. П. Філь // Науковий вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.02. – С. 212-216.
2. Мединська Т.В. Податок на додану вартість в Україні та країнах Європейського Союзу / Т. В. Мединська, Н. М. Ногінова, Я. О. Грибанов // Актуальні проблеми обліково-аналітичного процесу в управлінні підприємницькою діяльністю: матеріали VII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (19 листопада 2019 р.), м. Мукачєво. – 2019. – С. 99-101.
3. Оподаткування у Великобританії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://fbs-tax.com/uk/tax-planning/united-kingdom/taxation-in-united-kingdom/>
4. Світовий досвід оподаткування: Італія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/arkhiv/modernizatsiya-dps-ukraini/arkhiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/italy/>

Мельничук І. І.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та аудиту
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут

ВПЛИВ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ФОПІВ

Формування дохідної бази бюджету в основному здійснюється від сплати податків і зборів усіма суб'єктами господарювання. Їх розмір у конкретному звітному податковому році свідчить про рівень податкового навантаження на суб'єктів, яке, за дослідженнями низки науковців, є досить значним за останні роки, хоча і має позитивну динаміку щодо скорочення. Особливо це стосується фізичних осіб-підприємців, частка яких, порівняно з юридичними особами, у загальній кількості суб'єктів господарювання є переважаючою. Так, за даними Державної служби статистики України у Хмельницькій області у 2018 р. частка ФОПів складала 87,87% від усіх зареєстрованих суб'єктів господарювання, що на 1,38% менше показника 2014 р. Загальна динаміка кількості зареєстрованих суб'єктів господарювання по області та ФОПів зокрема, представлена на рис. 1.

Рис. 1. Динаміка кількості зареєстрованих суб'єктів господарювання у Хмельницькій області за період 2014-2018 рр.

Джерело: сформовано за даними [1]

Зважаючи на представлені на рис 1. показники, можна стверджувати, що основні надходження до бюджетів, зокрема, місцевих, також будуть формуватися від сплачених ФОПами податків і зборів.

Аналіз практики оподаткування фізичних осіб-підприємців постійно є предметом уваги вітчизняних науковців [2-8]. Її вивчення свідчить про те, що ФОПи є учасниками з нерівними правами в організації справляння податків і зборів, порівняно з юридичними особами. Основним навантаженням в частині сплати усіх платежів є ЄСВ, а тому, ведення діяльності з найманими особами та невеликими обсягами доходів негативно позначається на кінцевих результативних показниках їх діяльності.

Крім того, негативний вплив на діяльність досліджуваних суб'єктів має постійне оновлення правової бази, що нівелює затверджені середньо та довгострокові цілі підприємця. Результатом постійного реформування, що у свою чергу, свідчить про відсутність довгострокової стратегії оподаткування діяльності суб'єктів та можливості ведення бізнесу в Україні, є щорічне скорочення кількості зареєстрованих ФОПів (рис. 1). Таким чином, виникає необхідність розроблення на рівні країни довгострокової програми розвитку малого бізнесу та підтримки діяльності ФОПів, що буде включати розділ «Оподаткування», який ляже в основу діючого Податкового кодексу в частині спрощеної системи оподаткування.

Список використаних джерел :

1. Кількість підприємств за їх розмірами за регіонами. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 06.05.2020).

2. Скорнякова Ю. Б. Порівняльний аналіз рівня податкового навантаження на юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 7. С. 43-49.

3. Дарвай О. М. Оцінка податкового навантаження на фізичних осіб – підприємців, що застосовують різні системи оподаткування. *Формування*

ринкових відносин в Україні. 2015. № 7. С. 71-76.

4. Сидоренко Р. В. Особливості нарахування та сплати єдиного соціального внеску у фізичних осіб-підприємців. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки. 2017. Вип. 24(2). С. 141-143.*

5. Романченко Ю. О. Єдиний соціальний внесок з доходів фізичних осіб-підприємців: особливості нарахування та порядок сплати. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. 2018. Вип. 193. С. 290-298.*

6. Романченко Ю. О. Спрощена система оподаткування фізичних осіб – підприємців: стан та перспективи розвитку. *Економічний форум. 2018. № 4. С. 297-302.*

7. Ковова І. Особливості обліку та оподаткування у фізичних осіб-підприємців в Україні. *Збірник наукових праць Державного університету інфраструктури та технологій. Сер.: Економіка і управління. 2018. Вип. 41(1). С. 139-158.*

8. Юшко С. В. Українська практика оподаткування фізичних осіб – підприємці. *Фінанси України. 2019. № 1. С. 50-67.*

Подоконна О.М.,
викладач кафедри фінансів, обліку та аудиту
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут

Бабій А.О.,
студентка III курсу спеціальності 072 Облік і оподаткування
Хмельницький кооперативний коледж ХКТЕІ

ОПТИМІЗАЦІЯ ДОХОДІВ ФОП НА ЗАГАЛЬНІЙ СИСТЕМІ ОПОДАТКУВАННЯ

Подальший розвиток України на шляху інтеграції у європейське співтовариство, визначається ефективністю застосування всіх державних інструментів, зокрема й системи оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності – фізичних осіб-підприємців (далі – ФОП). Відповідно до чинного законодавства України, ФОП, що здійснює господарську діяльність, може перебувати на загальній або спрощеній системі оподаткування.

За даними Державної податкової служби України на початок 2020 року кількість зареєстрованих ФОП в Україні становила 1885,9 тис. осіб, що на 19,8 тис. більше, ніж на початок 2019 року. Зокрема, суттєво зросла кількість ФОП на спрощеній системі оподаткування. Загалом, порівняно з минулим роком, спрощенців побільшало майже на 93,8 тис. осіб. Так, якщо на 1 січня 2019 року на спрощеній системі оподаткування перебувало 1,39 млн осіб, то на 1 липня 2019 року їхня кількість знизилася до 1,36 млн платників. Втім вже на 1 січня 2020 року відбулося зростання до 1,5 млн підприємців [1].

Отже, при виборі системи оподаткування ФОП пріоритетною є спрощена система оподаткування, так як, загальна система оподаткування діяльності ФОП має більш складну форму оподаткування для бізнесу з точки зору ведення обліку й складання звітності. Водночас, вона дозволяє займатися будь-яким незабороненим законом видом діяльності та не має інших обмежень,

притаманних спрощеній системі оподаткування [2]. Варто дослідити, чому загальну систему оподаткування обирає досить мала кількість ФОП.

Необхідно зазначити, що питанню оподаткування діяльності ФОП приділяється значна увага вітчизняними економістами, серед яких Н.Б. Буряк, Т.Г. Васильців, М.П. Войнаренко, Ю.С. Горяйнова, Л.В. В. Кміть, О.Л. Костенко, І.В. Шевчук, С.І. Юрій та інші.

Згідно з п. 177.2 ПКУ об'єктом оподаткування в підприємців-загальносистемників є чистий дохід. Його визначають як різницю між загальним оподатковуваним доходом (виручкою в грошовій та негрошовій формах) і документально підтвердженими витратами, пов'язаними з господарською діяльністю ФОП [3].

Датою формування оподаткованого доходу ФОП на загальній системі оподаткування є дата фактичного надходження компенсації за відвантажені товари, виконані роботи (надані послуги). Тобто в момент відвантаження товару або підписання акту приймання-передачі виконаних робіт (наданих послуг) дохід не виникає. Таким чином, при визнанні доходу ФОП загальносистемник застосовує касовий метод.

Звітний період для ФОП-загальносистемників — календарний рік (п. 177.5 ПКУ), відповідно, якщо доходи і пов'язані з ними витрати мали місце в різних місяцях, але протягом одного календарного року, їх враховують у розрахунку чистого доходу за підсумками такого року. А у разі коли дохід отримано в поточному році, а витрати, пов'язані з ним, здійснені в минулому році або будуть оплачені в наступному, тут діють такі правила:

- якщо підприємець у поточному році отримує виручку за товар, який він сам оплатив у минулому році, такі витрати враховуються у зменшення чистого доходу поточного року;

- якщо ж дохід (виручку) отримано в поточному році, а витрати, пов'язані з ним, будуть оплачені тільки в наступному, то такі витрати зможуть зменшити базу оподаткування того звітного періоду, у якому вони фактично будуть понесені (оплачені), тобто в наступному році.

Для визначення об'єкта оподаткування у ФОП загальносистемника потрібно визначити загальний оподатковуваний дохід (виручку в грошовій та негрошовій формах), яким ФОПу необхідно вважати матеріальні та нематеріальні блага, які він отримує на безповоротній основі і може ними розпоряджатися на власний розсуд, а саме:

- виручку у вигляді безготівкових грошових коштів, що надійшли на банківський рахунок чи в готівковій формі безпосередньо підприємцю чи його працівникам на місці здійснення розрахунків (у тому числі відсотки банку); — виручку в натуральній (негрошовій) формі;
- суми штрафів і пені, отримані від інших суб'єктів підприємництва за ЦПД за порушення умов договорів;
- інші доходи, пов'язані зі здійсненням підприємницької діяльності [4].

Які конкретно надходження ФОП на загальній системі оподаткування зобов'язаний відображати у складі доходів від підприємницької діяльності, а які — ні, доведеться самим. Щоб оптимізувати доходи потрібно визначити суми надходжень які не включаються до оподаткування.

Проаналізувавши вимоги законодавства та роз'яснення податкових органів є цілий ряд надходжень, які в підприємницькі доходи **не включаються**, зокрема:

1. «Цивільні» доходи. Будь-які надходження, отримані фізичною особою як громадянином, наприклад, зарплата, спадок, подарунки, додаткове благо тощо.
2. Власні кошти, внесені на підприємницький рахунок.
3. Кошти, що помилково надійшли на підприємницький рахунок та були повернені.
4. Помилково перераховані з поточного рахунку кошти, які повертаються ФОП.
5. Сума коштів (передоплата), яка повернена на поточний рахунок постачальниками (підрядниками, виконавцями) у зв'язку з розірванням договору.

6. ПДВ, якщо ФОП — платник ПДВ. Неплатники ПДВ включають у дохід усю суму виручки.
7. «Роздрібний» акциз.
8. Курсова різниця.
9. Сума депозиту, яка повертається банком на підприємницький рахунок.
10. Банківські відсотки, нараховані на залишок коштів за поточним рахунком.
11. Допомога по тимчасовій непрацездатності, у тому числі у зв'язку з вагітністю та пологами, виплачувана ФОП за рахунок коштів ФСС.
12. Кошти з ФСС, що надходять на спецрахунок підприємця для виплат найманим працівникам за листками непрацездатності.
13. Сума позики (поворотної фінансової допомоги).
14. Сума кредиту, отримана від банку на рахунок ФОП.
15. Транзитні кошти, перераховані за договором транспортної експедиції.
16. Суми коштів, що надійшли ФОП-посередникові від реалізації товарів за договором комісії (доручення).
17. Продаж майна, у тому числі придбаного для підприємницької діяльності.
18. Вартість залишків ТМЦ, придбаних, але не реалізованих ФОП, у разі скасування його реєстрації.

Таким чином, при розрахунку оподаткованого доходу ФОП на загальній системі оподаткування варто враховувати усі можливі варіанти зменшення суми доходів, а відповідно зменшити суму податку.

Список використаних джерел:

1. Кількість зареєстрованих фізичних осіб – підприємців в Україні продовжує зростати. Державна податкова служба України. URL: <https://www.tax.gov.ua/media-tsentrv/novini/407585.html>

2. Коцупатрий М.М., Ковач С.І, Безверхий К.В. Системи оподаткування діяльності фізичних осіб підприємців в Україні. Актуальні проблеми економіки №10(136), 2012.

3. Податковий кодекс: Закон України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 01.10.2018).

4. Олександрова Олеся. Чистий дохід загальносистемника: рахуємо без проблем. Податки і бухгалтерський облік №4, січень 2018. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2018/january/issue-04/article-33292.html>.

**ВСЕУКРАЇНСЬКА ЦЕНТРАЛЬНА СПІЛКА СПОЖИВЧИХ ТОВАРИСТВ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ КООПЕРАТИВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ**

КАФЕДРА ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

Секція 3

Економіко-теоретичні аспекти розвитку фінансово-кредитних систем

28-29 травня 2020 р.

м. Хмельницький

Бабак К. О.,
магістр, Дніпровський національний університет ім. Олеся Гончара

Науковий керівник: **Єлісєєва О. К.,**
д.е.н., професор, завідувач кафедри статистики, обліку та економічної інформатики, Дніпровський національний університет ім. Олеся Гончара

КРЕДИТУВАННЯ ДЛЯ НАСЕЛЕННЯ В РІЗНИХ КРАЇНАХ СВІТУ

Кредитні карти і банківські кредити в Америці має понад 70% населення. Більш того, на одного жителя країни припадає до 5,8 карт з активними кредитними лімітами. Причин для поширеності кредитування в цій країні кілька [1].

По-перше, в США не прийнято просити і давати в борг. Таке прохання гарантовано зіпсує стосунки, і з високою часткою ймовірності заявник одержить відмову.

По-друге, відразу після закінчення школи діти залишають батьківський дім. Вони можуть жити в гуртожитку при навчальному закладі або знімати житло разом з друзями. Просити грошей у батьків теж не прийнято. Витрати на оренду житла покриваються за рахунок підробітку у вільний час і грошових коштів, отриманих за допомогою кредиту online.

По-третє, дорога освіта і поширеність, так званих, «студентських» кредитів. Станом на кінець 2016 року, сумарний студентський борг становить 1,3 трильйона дол. США, середній кредитний ліміт на одного учня - 29 000 дол.

По-четверте, ціни на житло. Після того, як молода американська пара одружилися (і, до речі, на весілля кредит також беруть досить часто), перше, про що вони думають, це власне житло. Вартість оренди житла в Америці дорога, і часто дорівнює по сумі, або перевищує, іпотечний платіж. Тому придбати житло в кредит вигідніше, ніж орендувати. До цього етапу життя американці підходять з уже сформованою кредитною історією, без якої велику суму кредиту банк або не видасть, або видасть на дуже нелояльних умовах.

У Аргентині, знаменитої своїми карнавалами і винами, побудована дивовижна фінансова система. За допомогою дебетової карти житель країни не зможе розплатитися в інтернеті, так як вважається, що у неї низький рівень захисту. Крім того, на такі картки встановлено ліміт на видачу готівки в розмірі 100-200 дол. в день. Якщо аргентинцеві потрібна істотна сума на вихідні, то стояти в черзі біля банкомату, він може починати з понеділка. Цим пояснюється низька поширення дебетових карт. Чи то справа, кредитні. Їх можна отримати в будь-якому банку країни, або в спеціальних фінансових організаціях. По кредитній карті в більшості торгових точок є можливість розплатитися за допомогою безвідсоткового кредиту, терміном від 3 до 24 місяців. Витрати за безвідсотковий кредит закладені в одноразових комісіях, а також в тарифах на обслуговування карткового рахунку. Проте кредити беруть все. Показник інфляції в Аргентині коливається на рівні 30% в рік, тому зробити покупку зараз, а розплатитися за неї подешевшали грошима через 6 місяців, вигідно для будь-якого споживача.

Спеціальна урядова програма існує і на ринку іпотечного кредитування: поки аргентинець платить кредит, він не платить податки. Тому, навіть дуже забезпечені жителі країни, вважають за краще брати житло в кредит.

Кредитування в Швеції. Незважаючи на те, що навчання в коледжі в цій країні безкоштовне, майже 85% студентів і випускників мають кредити. Це пов'язано з тим, що молодь вважає за краще жити окремо, і залишає рідний дім раніше, ніж в будь-якій європейській країні. До 30 років тільки 2% шведських чоловіків живуть з батьками, в той час як, наприклад, в Італії цей показник знаходиться на рівні 32%.

Культура раннього відділення молоді від сімейного гнізда закладена в державній політиці Швеції. При розрахунку кредитного ліміту, доходи батьків не враховуються, а молода людина розглядається як дорослий, незалежний, самостійно стоїть на своїх двох. Брати гроші на покриття побутових витрат у родичів не прийнято, і в голову нікому не прийде. Тому всі витрати на житло,

харчування, розваги доводиться оплачувати самостійно, а варто все це в Швеції дуже недешево.

Середня сума кредитних зобов'язань на одного студента коледжу в Швеції становить приблизно 124 000 шведських крон, або 14 800 дол. США. Тривалість погашення може бути розтягнута від 25 до 60 років, витрати на обслуговування кредиту складають 3,8% від середньомісячного доходу випускника.

Крім кредитування, шведські учні можуть розраховувати на субсидії, гранти від держави або приватних фондів. Отримати такий грант можна, надавши обґрунтування важливості проведених досліджень в рамках навчального процесу.

У північній Норвегії середня сума кредиту на одного жителя становить 66 000 євро, і щорічно на погашення витрат по кредиту витрачається 10,2% від доходу. Така закредитованість пов'язана з дуже високими цінами на власне житло. 75% кредитних зобов'язань норвежця - це іпотека.

Крім того, Норвегія знаходиться на 4 місці в списку 20 найдорожчих країн світу для життя. Тому, незважаючи, на високі зарплати і посібники, грошей для витрат на навчання, відпочинок або медичне лікування, часто не вистачає [2].

У Німеччині кредитами починають користуватися у віці 19-20 років. Приблизно 18% молодого населення купують свою першу меблі або побутову техніку в кредит. З віком кількість людей, що живуть в розстрочку і середня сума зобов'язань на одного позичальника, збільшується.

Так у німця в 19 років споживчий кредит за рік дорівнює 367 євро, а у німця в віці 55-59 років - 9066 євро. Відмітна особливість німецького кредитування - високий рівень повернення заборгованості. Близько 97,8%. Позитивна кредитна історія впливає не тільки на можливість взяти кредит повторно, але і на укладення контракту на мобільний зв'язок або оренду квартири.

Крім довгострокових кредитів, в Німеччині користується попитом онлайн кредитування на строк від 7 до 45 днів з лімітом кредиту від 200 до 600 євро. Це дуже зручно, коли потрібно перехопити грошей до зарплати, або оплатити

непередбачені витрати на кшталт палаючої путівки або побутової техніки на розпродажі.

Список використаних джерел:

1. Споживче кредитування: позичальникам — права, банкірам — обов'язки [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2017/06/13/625982/>

2. Euribor (ставки міжбанківського кредитування в Європі) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F_%D0%BC%D0%B5%D0%B6%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F_%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%B2%D0%BA%D0%B0_%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F

Барабаш Л.В.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Уманський національний університет садівництва

ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Одним з основних чинників ефективного функціонування банківської системи є довіра населення, підприємців і підприємств до банківських установ. І саме тривала криза економіки та довіри, як одні з ключових факторів, спричинили фізичне скорочення кількості банків в Україні в останні роки.

Проте, крім означених аспектів, існують й інші, не менш значущі: застарілі бізнес-моделі ведення діяльності [1, с. 97], нав'язування супутніх банківських продуктів, високі відсотки за кредитними продуктами та низькі за депозитними операціями тощо. Хоча все ж одним з ключових моментів, що стримують розвиток банківського сектору України, є низький рівень фінансової грамотності потенційних клієнтів, переважно фізичних осіб.

Частково саме рівень фінансової грамотності населення можна вважати тим спусковим фактором, що спонукав банки до провадження діяльності зі значними порушеннями банківського законодавства. Зокрема, серед таких слід згадати нав'язування банком клієнту супутнього продукту, якого той наразі не потребує. Адже майже кожен українець стикався з тандемом «картка зарплатна + картка кредитна». Хоча саме дана дія є порушенням статті 55 закону України «Про банки і банківську діяльність», де зазначається: «... банкам забороняється вимагати від клієнта придбання будь-яких товарів чи послуг від банку або від спорідненої чи пов'язаної особи банку як обов'язкову умову надання банківських послуг» [2]. Однак на практиці бачимо зовсім інакше: на постійній основі банківські працівники виконують планове завдання з реалізації карткового пакету – потрібний продукт + супутній продукт (доважок, як за часів

радянської держави). І ситуація подібного характеру повторюється досить часто, тільки вже в іншій комбінації: товар – страховка, кредит – страховка та ще багато інших варіантів подвійного продажу.

Як уже вище зазначалося, під пробіли фінансової грамотності клієнтів банку, переважно фізичних осіб, потрапляють також депозитні та кредитні договори з прихованими та завуальованими умовами. У результаті клієнт очікує отримати один результат, а по факту має інший: неочікувану пролонгацію депозиту без можливості зняти необхідні кошти, більший відсоток за кредитом, аніж очікувалося і т.п. Хоча варто зазначити, такі дії з боку банківської установи є цілком законними, а причина проблеми криється у необізнаності та неуважності клієнта.

Відтак наразі маємо цілком сформовану нагальну потребу підвищення рівня фінансової грамотності наявних і потенційних клієнтів банківської системи.

Досвід зарубіжних країн засвідчує, що дане питання у більшості випадків є прерогативою центрального банку держави. Національний банк України, долучившись до проєкту USAID «Фінансова грамотність, фінансова інклюзія та фінансовий добробут в Україні», наразі зазначає, що «рівень фінансової грамотності населення України становить 11,2 (з 21). Показник фінансової грамотності українців знаходиться на одному рівні з показником Польщі – найнижчим значенням індексу фінансової грамотності серед 30 країн, які брали участь в опитуванні ОЕСР у 2016 році» [3].

І нині Національний банк України вже розробив Стратегію фінансової грамотності, що передбачає «уніфікувати, скоординувати та об'єднати зусилля державних органів, бізнесу та громадянського суспільства, спрямовані на підвищення фінансової грамотності на національному рівні» [3]. Серед заявлених напрямів впровадження Стратегії у практику – зміна фінансової культури, передусім серед молоді, розробка єдиної комунікаційної платформи та створення освітньо-інформаційного центру.

Однак варто зауважити, що означена Стратегія спрямована переважно на молодь і тих, хто має доступ до інтернет-зв'язку. Але проблема існує вже зараз і має низку особливостей: відсутність інтернет-зв'язку у сільських територіях, причому мобільного також; більшість клієнтів банків з числа фізичних осіб на даний час – особи середнього та старшого віку, що не завжди достатньо добре розуміються на електронних ресурсах і новітніх технологіях; безпосередньо банківські установи, які є порушниками чинного в Україні профільного законодавства.

Саме тому реформу фінансової грамотності варто розпочати з оптимізації механізмів функціонування банківської системи, на всіх її рівнях. Зокрема, з оновлення банківського законодавства, що має передбачати постійний моніторинг добросовісної діяльності комерційних банків і настання відповідальності за порушення умов банківського законодавства.

Щодо підвищення рівня фінансової грамотності серед населення, то в цьому випадку перспективними можна вважати роз'яснюючі рекламні відеосюжети реклами на телебаченні; друкована продукція з переліком можливих ускладнень та інформацією щодо їх мінімізації для осіб старшого віку; запровадження фінансової освіти як обов'язкової складової освітніх програм усіх рівнів.

Список використаних джерел:

1. Довгань Ж. Підвищення ефективності діяльності банківських установ. *Світ фінансів*. 2018. Вип. 3. С. 92–103.
2. Про банки та банківську діяльність: закон України № 2121 від 07.12.2000 р. у редакції від 28.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення 04.05.2020)
3. Важливість фінансової грамотності та міжнародний досвід. Національний банк України: офіційний сайт. URL: https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=83136318&cat_id=83136317 (дата звернення 04.05.2020)

Власюк Н. І.,
к.е.н., доц., доцент кафедри фінансів, кредиту та страхування
Львівський торговельно-економічний університет

ЗМІЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Нині в регіонах України проводиться робота щодо об'єднання територіальних громад.

Попри значну кількість публікацій з проблем фінансової децентралізації, питання оцінювання фінансової автономії об'єднаних територіальних громад, просторових відмінностей структури їхніх податкових надходжень, впливу фінансової децентралізації на інтенсивність формування громад недостатньо вивчені і потребують поглибленого аналізу. Важливо також визначити, якими чинниками детермінуються територіальні відмінності процесів фінансової автономії об'єднаних територіальних громад.

Як відомо, одним із головних завдань децентралізації є створення фінансово спроможних громад. Слід констатувати, що вирішити це завдання поки що не вдалося. Більшість об'єднаних територіальних громад залишаються дотаційними. Свідченням цього є структура доходів загального фонду територіальних громад. Частка власних доходів становить у ньому близько 46,5 % [1]. Решту фінансових ресурсів громади отримують у вигляді базової дотації, освітньої та медичної субвенцій.

Виявити певні просторові закономірності в особливостях структури власних доходів територіальних громад вкрай важко, зокрема через неоднакову кількість громад, створених у регіонах України. Складно також встановити, якими чинниками зумовлені географічні відмінності у структурі власних доходів територіальних громад.

Розглянемо основні результати фінансової децентралізації.

Протягом 2018 року надходження власних доходів до загального фонду місцевих бюджетів України (доходи без урахування міжбюджетних трансфертів) склали 234,1 млрд грн, що на 41,4 млрд грн або на 21,5% більше, у порівнянні з 2017 роком.

З початку фінансової децентралізації доходи місцевих бюджетів стрімко зросли: якщо у 2014 році їх обсяг становив 68,6 млрд грн, то за п'ять років вони збільшилися майже в 4 рази та за підсумками 2019 року складатимуть 267 млрд грн [1].

Такі результати стали можливими завдяки розширенню повноважень і підвищенню зацікавленості органів місцевого самоврядування у збільшенні надходжень до місцевих бюджетів, реалізації заходів щодо залучення резервів їх наповнення та підвищення ефективності адміністрування податків і зборів.

Динаміка величини доходів на одного мешканця України за 2016-2018 рр. відображена у табл. 1.

Таблиця 1

**Динаміка величини доходів на одного мешканця України за
2016-2018 рр..**

Показники	2016р.	2017р.	2018р.	Відхилення у % 2018 від	
				2016	2017
Власні доходи на одного мешканця, грн	3762,6	4965,2	6032,9	60,3	21,5
ПДФО на одного мешканця, грн	2026,2	2835,8	3557,9	75,6	25,5
Місцеві податки і збори на одного мешканця, грн	1084,4	1352,5	1570,6	44,8	16,1

Джерело: розраховано автором за даними [1]

За підсумками 2018 року, власні доходи загального фонду у розрахунку на одного жителя зросли, у порівнянні з 2017 роком, на 21,5% і склали 6032,9 гривень. Обсяг надходжень податку на доходи фізичних осіб у розрахунку на одного жителя зріс на 25,5% і склав 3557,9 грн, місцеві податки і збори на одного жителя зросли на 16,1% і склали 1570,6 гривень.

Фінансова децентралізація створює можливості для формування більш відповідальної та ефективної системи управління, використання ресурсів територіальних громад. Утім отримані результати не спростовують твердження про те, що фінансова децентралізація є вагомим важелем пришвидшення реформи загалом, адже об'єднані територіальні громади дійсно істотно збільшили свої доходи, які можна використати для вирішення багатьох соціально-економічних проблем [2].

Проведений аналіз процесу фінансової децентралізації та її регіональних відмінностей дає підстави для формулювання таких висновків.

1. Завдяки низці заходів, зокрема внесеним змінам до Бюджетного кодексу та Податкового кодексу країни, упродовж 2015-2017 рр. значно збільшився загальний фонд і власні доходи об'єднаних територіальних громад. Основу останніх складають різні податкові надходження, проте визначальна роль належить податку на доходи фізичних осіб.

2. Процес формування громад здебільшого проходить стихійно, без залучення результатів наукових досліджень та урахування висновків експертів. У результаті новостворені територіальні громади істотно різняться між собою за головними топологічними

параметрами – розмірами території та кількістю населення, а також характеризуються значними регіональними відмінностями власних доходів і дотаційності бюджетів.

3. Попри допомогу держави, більшість новостворених територіальних громад залишаються дотаційними. Фінансово автономними є лише близько 20 % територіальних громад. Високим рівнем дотаційності вирізняються, насамперед, громади західних регіонів України.

4. Фінансова спроможність громад найбільше залежить від їхньої площі, загальноекономічного потенціалу регіонів, у яких вони сформувалися, зокрема від показників виробництва промислової продукції та рівня заробітної плати. Більшу фінансову автономію мають громади, центрами яких є міста, а також ті з них, на території яких розміщуються підприємства реального сектора економіки, автозаправки, великі торговельні центри, родовища з видобування корисних копалин.

5. У регіонах України створено значну кількість невеликих за розмірами, кількістю населення та незначними власними доходами громад. Більшість із них розташовані в західних регіонах країни і потребують потужної підтримки з боку держави та індивідуальних стратегій розвитку.

6. Механізми фінансової децентралізації потребують подальшого удосконалення. Зокрема це стосується необхідності внесення змін до порядку адміністрування податку на доходи фізичних осіб, а також чіткішого визначення особливостей стягування податку на нерухомість. Ці та інші питання створення й функціонування об'єднаних територіальних громад і надалі перебуватимуть у колі актуальних досліджень [3].

Список використаних джерел:

1. Моніторинг процесу децентралізації: [Електронний ресурс]: Режим доступу:

<https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/346/10.12.2018.pdf>

2. Бюджетне забезпечення територіальних громад України: тенденції останніх років // Галузевий моніторинг № 9 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://dialogueauc.org.ua/sites/all/sites/dialogueauc.org.ua/files/files/mon9.pdf>

3. Фурдичко Л.Є. Децентралізація: фінансова незалежність місцевих бюджетів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [ird.gov.ua/sep/.../sep20155\(115\)_039_FurdychkoLYe.pdf](http://ird.gov.ua/sep/.../sep20155(115)_039_FurdychkoLYe.pdf)

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ МІЖНАРОДНОГО РУХУ КАПІТАЛУ

Інтернаціоналізація економічних процесів приводить до активізації руху між країнами не тільки товарів і робочої сили, а й капіталів. На сьогодні необхідним моментом та одним із факторів розвитку міжнародної економіки є ефективно регульоване та вільне переміщення капіталів у світових масштабах [1, с. 558].

За змістом міжнародний рух капіталу є транскордонним переміщенням фінансової ліквідності у різних формах, структура яких змінюється під впливом національних, міжнародних тарифних системних факторів. За значенням та своїм економічним змістом міжнародний рух капіталу є багатоаспектним процесом:

- формування платіжного балансу;
- експорту та імпорту капіталу досить суперечливо впливає на макроекономічну ситуацію країн;
- забезпечення фінансової та економічної глобалізації;
- структурування та динаміки формування конкурентного потенціалу країни під дією національних, міжнародних та системних факторів.

З точки зору аналітичної економіки рух капіталу визначається як різниця між заощадженнями та національними інвестиціями, інтенсивність його переміщення визначається значною мірою, величиною внутрішньої процентної ставки та ступенем відкритості економіки [2, с. 71-73].

Зважаючи на величезну кількість термінів, у фаховій економічній літературі немає єдиного тлумачення поняття «міжнародний рух капіталу». Дослідники підходять до визначення цього терміну з різних точок зору, звертаючи свою увагу на ту, чи іншу характеристику цього явища.

На думку І. Павленка міжнародний рух капіталу – це трансграничне переміщення одного з найважливіших факторів виробництва, який є результатом набутого або історично сформованого нагромадження засобів в окремих країнах, яке створює певні економічні передумови для ефективнішого виробництва товарів та послуг в інших країнах [3, с. 40-41].

Деякі автори виділяють суб'єктів переміщення капіталу, мету з якою воно здійснюється. Інші – наголошують на передачі права власності на актив, зазвичай, акціонерний капітал, з однієї країни до іншої [4, с. 22].

В. Білоцерківець подає більш розгорнуте визначення міжнародного руху капіталу. Він розглядає його, враховуючи багатоаспектний характер, з різних точок зору, а саме як:

- сукупність відносин щодо руху капіталу в між- та наддержавному просторі на терміновій або постійній основі для досягнення соціальних, економічних та політичних вигод і, власне, для максимізації його прибутковості;
- поєднання процесів вилучення капіталу з товарогрошового обігу однієї країни (експорт) та включення його в господарський оборот іншої країни (імпорт);
- самоствердження капіталу як самозростаючої вартості в глобальному масштабі.

Альтернативний підхід для пояснення причин та наслідків міжнародного руху капіталу запропонував К. Маркс та його послідовники. Вони обґрунтували вивіз капіталу його відносним надлишком у країнах експортерів. На його думку, надлишок – це капітал, використання якого всередині країни призвело б до зниження норми прибутку [5, с. 46]. Деякі вчені вважають, що різна фактороінтенсивність окремих товарів та факторонасиченість країн зумовлюють різницю цін на однорідні товари та послуги, що породжує рух капіталу між країнами.

Водночас, Е. Хекшер, Б. Олін, К. Іверсен, Р. Нурксе визначили міжнародний рух капіталу як теорію міжнародної торгівлі. Окрім норми прибутку, Е. Хекшер та Б. Олін виділили й інші фактори, які впливають на

міжнародний рух капіталу, серед них: намагання підприємства наблизитись до гарантованих джерел сировини, політична спорідненість країн, митні бар'єри, втеча від високого оподаткування або зниження безпеки інвестування на батьківщині [5, с. 45; 6, с. 320-330].

Відповідно на рисунку 1 узагальнено окремі авторські судження щодо сутності поняття «міжнародний рух капіталу».

Рис. 1. Авторські судження щодо сутності поняття «міжнародний рух капіталу»

В загальному, міжнародний рух капіталу можна визначити як переміщення в країну або за її межі капіталу у грошовій та інших формах, яке здійснюється міжнародними організаціями, корпораціями, урядами та приватними особами з метою спекуляції торгівлі, фінансування виробництва, інвестування або з метою отримання прибутку, соціальних, економічних і політичних вигод.

Внаслідок зміни власника того чи іншого активу, який представлений валютою, цінними паперами, деривативами та активами, що належать до основного капіталу відбувається міжнародний рух капіталу.

З точки зору аналітичної економіки, міжнародний рух капіталу – це різниця між заощадженнями та національними інвестиціями, а ступенем відкритості економіки та величиною внутрішньої процентної ставки визначається інтенсивність його руху.

Таким чином, зазначимо, що міжнародний рух капіталу – це переміщення капіталу з однієї країни в іншу в очікуванні отримання майбутніх вигод та прибутків

Список використаних джерел:

1. Чухно А. А. Основи економічної теорії : підруч. К. : Вища школа, 2001. 608 с.
2. Лаба І. З. Державне регулювання міжнародного переміщення капіталу в малих відкритих економіках : дис. ... канд. екон. наук ; Львівський нац. ун-т ім. І. Франка. Львів, 2019. 233 с.
3. Амеліна І. В., Попова Т. Л., Владимиров С. В. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2013. 256 с.
4. Павленко І. І., Варяниченко О. В., Навроцька Н. А. Міжнародна торгівля та інвестиції : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2012. 256 с.
5. Булатов А. С. Мировая экономика : учеб. М. : Юрист, 2002. 734 с.
6. Vasylytsiv T. G., Klipkova O. I., Lupak R. L., Mitsenko N. G., Mishchuk I. P. Monetary and financial policy of Ukraine: theoretical-empirical connections and priorities of state regulation. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Vol 4. № 31. P. 320-330.

Гром Т.А.,
здобувач вищої освіти другого рівня,

Новосьолова О.С.,
*к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Херсонський національний технічний університет*

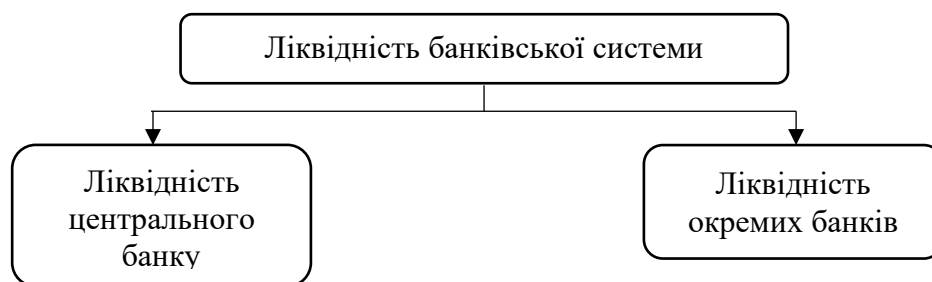
ТЕОРЕТИЧНА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ЛІКВІДНОСТІ БАНКУ

Однією з основних умов надійності та ефективності банківського сектору є забезпечення належного рівня його ліквідності, що може бути досягнуто заходами грошово-кредитної політики, включаючи як традиційні, так і нетрадиційні її інструменти, так і ліквідності кожної окремо взятої банківської установи, досягнутої за допомогою менеджменту активів та пасивів банку. Саме досягнення стабільного і достатнього рівня ліквідності банківської системи дозволить досягти стратегічних цілей як грошово-кредитної політики, так і загальноекономічної політики держави, адже достатній і стабільний рівень ліквідності банківської системи сприяє росту кредитування реального сектору економіки і тим самим стимулює економічне зростання та зменшення безробіття.

Тлумачення «ліквідності банку» в сучасних теоретичних працях та практиці не має однозначного характеру. Сам термін «ліквідність» походить від латинського liquidus – «рідкий», «текучий». У економічній науці дане поняття характеризує легкість реалізації, продажу, заміщення матеріальних цінностей та інших активів грошовими коштами [1, с. 186].

Вважається, що у банківській справі дефініція «ліквідність» поширилася від терміну «ліквідітет», запровадженого німецькими економістами у ХІХ ст., що визначається як сукупність активів банку, які можуть бути легко реалізовані на грошовому ринку за готівкові гроші для виконання поточних зобов'язань і платежів [2, с. 395].

Виходячи із дворівневої структури банківської системи України, пропонуємо розглядати банківську ліквідність у двох вимірах (рис. 1).

Рис. 1. Структура ліквідності банківської системи [3, с. 38]

Аналіз теоретичних напрацювань із зазначеної проблематики показав, що, можна виділити три основні підходи до трактування «ліквідності банку»:

1. Ліквідність як «здатність банку виконувати свої зобов'язання» (Інструкція «Про порядок регулювання діяльності банків в Україні» [4], С. Мочерний, В. Міщенко, Т. Крішталь, О. Лаврушин та ін.).

2. Ліквідність як «співвідношення активів та зобов'язань банку» (Б. Райзберг, Л. Лозовський, Е. Стародубцева та ін.).

3. Ліквідність як «можливість перетворення активу у платіжні засоби» (Г. Панова та ін.) [3, с. 38].

Схематично взаємозв'язок цілей грошово-кредитної політики та управління ліквідністю банківської системи відображено на рис. 2.

Як бачимо з рис. 2, цілі управління ліквідністю банківської системи та грошово-кредитної політики є взаємопов'язаними, а досягнення цілей з управління ліквідністю є передумовою досягнення стратегічних цілей грошово-кредитної політики, зокрема економічного зростання та стабільності фінансових ринків. Таким чином, ефективне управління ліквідністю банківської системи повинно бути тактичною ціллю грошово-кредитної політики, оскільки в передкризовий період 2006-2007 років в США, в 2007-2008 роки в Європейському Союзі та Україні процентні ставки, з точки зору ринку, були оптимальними, а економічний ріст позитивним, натомість на банківських балансах накопичилася велика частка «поганих активів» та різного роду проблем з ліквідністю, які призвели до кризи всієї економіки.

Рис. 2. Співвідношення цілей управління ліквідністю банківської системи та грошово-кредитної політики [3, с. 44]

Отже, побудова теоретичного фундаменту управління ліквідністю банківської системи на практиці дасть змогу приймати рішення щодо подолання наявних проблем та забезпечення ефективного перерозподілу коштів як в середині банківської системи, так і в економіці в цілому.

Список використаних джерел:

1. Енциклопедія банківської справи України / за ред. В. С. Стельмаха. Київ : Молодь: Вид. Дім «Ін Юре», 2001. 680 с.
2. Зверук Л. А., Руденко В. Ю. Система управління ліквідністю банківської установи. *Бізнес Інформ*. 2018. № 11. С. 394-401.

3. Рудан В. Я. Управління ліквідністю банківської системи України : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Тернопільський національний економічний університет. Тернопіль, 2016. 304 с.

4. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Постанова НБУ від 28.08.2001 р. № 368 (дата оновлення 24.03.2020). URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01/page> (дата звернення 03.05.2020).

Демчук С. В.,
аспірант
Львівський торговельно-економічний університет

Сулейманова Е. А.,
студент
Львівський торговельно-економічний університет

ПРІОРИТЕТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ПОДОЛАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ УКРАЇНИ

Глобалізація та інтернаціоналізація світових ринків підвищують роль міжнародних валютно-фінансових відносин. У сучасних умовах розвиток будь-якої економіки пов'язаний із використанням зовнішніх фінансових ресурсів. Беззаперечним є той факт, що державні запозичення є невід'ємним інструментом функціонування будь-якої економіки. У наш час зовнішні запозичення є вагомим джерелом додаткових позикових коштів за обмеженості власних ресурсів держави. Зокрема, зовнішні запозичення на етапі їх залучення є додатковим фінансовим ресурсом для економіки країни за браком внутрішніх джерел і тому можуть сприяти прискоренню темпів соціально-економічного розвитку країни. Зовнішні запозичення збільшують обсяги сукупних витрат понад розмір національного доходу, що допомагає прискорювати темпи економічного зростання за рахунок додаткових інвестицій.

Проте існують й негативні наслідки залучення зовнішніх запозичень, зокрема ревальвація обмінного національного курсу, що спричиняє скорочення чистого експорту товарів (послуг), збільшення негативного сальдо торговельного балансу. Погашення зовнішньої заборгованості призводить до платіжного дисбалансу внаслідок формування пасивного рахунку капіталу й дефіциту платіжного балансу, що змушує уряд вдаватися до валютного контролю та зумовлює зменшення міжнародних резервів. Обслуговування зовнішньої заборгованості спричиняє вилучення національних ресурсів із

споживання і заощадження, таким чином пригнічуючи сукупний попит та внутрішнє виробництво. Окрім того, надмірне використання зовнішніх кредитних позик призводить до вразливості країни відносно змін на світових фінансових ринках та може спричинити виникнення боргових і валютних криз [1, с. 63-142; 2, с. 20-29].

Відносно України відмітимо, що сукупний борг країни (без урахування короткострокових боргів) на початку 2020 р. становив 4015,7 млрд грн або 112,8 % до ВВП. Основними компонентами внутрішнього і зовнішнього сукупного боргу України були: державний і гарантований державою борг – 2168,5 млрд грн; зовнішній довгостроковий борг банків, домогосподарств і нефінансових підприємств – 1168,2 млрд грн; банківський борг за депозитами нефінансових підприємств і домогосподарств терміном понад один рік – 151,1 млрд грн; борг нефінансових підприємств і домогосподарств за банківськими кредитами – 527,9 млрд грн. У міжнародному контексті рівень зовнішньоборгового навантаження України є високим. За даними Світового банку на початку 2019 р. співвідношення зовнішнього боргу та експорту товарів і послуг України в 1,7 рази перевищувало середній рівень країн з низькими і середніми доходами (101,7 %). А українське співвідношення зовнішнього боргу та валового національного доходу перевищувало середній рівень (98,4 %) майже в 4 рази (25,0 %).

На рис. 1 наведено пріоритетні заходи державної політики України у контексті залучення довгострокового продуктивного капіталу та мінімізації ризиків зовнішнього фінансування. Тут, основний акцент органів влади повинен бути зроблений на стимулювання надходження до національної економіки прямих іноземних інвестицій, поступове збільшення міжнародних резервів України та активізація валютних інтервенцій національного банку у періоди надлишкової пропозиції валюти, становлення ефективної системи макропруденційного регулювання із включенням інструментів націленості на ризики зовнішнього фінансування.

Рис. 1. Пріоритетні напрями державної політики подолання зовнішньої заборгованості України

Також пріоритетними напрямами покращення державного управління зовнішніми запозиченнями в Україні повинні стати: удосконалення нормативно-правової бази; спрямування залучених ресурсів на фінансування конкурентоспроможних галузей економіки; узгодження політики зовнішньої заборгованості із бюджетною, грошово-кредитною, фіскальною; перегляд практики гарантування урядом кредитів суб'єктів господарювання; чіткий розподіл повноважень між інституціями, що здійснюють управління зовнішніми запозиченнями; підвищення обґрунтування підготовки та забезпечення ефективності реалізації проектів за рахунок зовнішніх запозичень.

Попри такі напрями важливо використовувати вузькоцільові інструменти, що дозволять сформувати гнучке державне регулювання зовнішньої заборгованості. Так, для України варто використовувати такі макропруденційні інструменти: посилення резервних вимог на короткострокові зовнішні запозичення резидентів і залучення портфельних інвестицій (націлений на

подовження структури зовнішніх запозичень, обмеження короткострокових залучень, стримування внутрішніх необґрунтованих кредитних позик); установлення лімітів зовнішньоборгових зобов'язань банків відносно суми їх пасивів (йдеться про зменшення сум зовнішніх запозичень банків, зменшення валютних ризиків, які приймаються банками); посилення стабільності фінансування банків (стосується зменшення розривів активів і пасивів банків за строками, недопущення надмірного залучення короткострокових, в т. ч. і зовнішніх, джерел фінансування) [3, с. 302-357; 4, с. 10-19].

Очевидно, що зовнішня фінансово-кредитна заборгованість має різні наслідки і як показує досвід розвинених держав потребує постійного адміністративного регулювання із використанням комплексного набору засобів та інструментів. Для України головним завданням є формування умов у рамках яких можливе ефективно як використання зовнішніх запозичень, так і запобігання їх надмірному накопиченню.

Список використаних джерел:

1. Механізми та функціонально-структурні інструменти забезпечення конкурентоспроможності національної економіки в умовах сучасних загроз економічної безпеки : монографія / за ред. Васильціва Т. Г., Лупака Р. Л. Львів : ННБК «АТБ», 2019. 552 с.

2. Лупак Р. Л. Державна політика управління безпекою розвитку внутрішнього ринку із застосуванням інструменту імпортозаміщення. *Економічний форум*. 2017. № 4. С. 20-29.

3. Лупак Р. Л. Державна політика імпортозаміщення в системі забезпечення економічної безпеки України: пріоритети та інструменти реалізації : монографія. Львів : ННБК «АТБ», 2018. 527 с.

4. Васильців Т. Г., Флейчук М. І., Лупак Р. Л. Пріоритети і засоби державної політики забезпечення економічної безпеки розвитку внутрішнього ринку в Україні. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. 2017. Вип. 53. С. 10-19.

Зайченко В. В.,
*к.н.держ.упр., доцент,
декан факультету економіки та менеджменту
Центральноукраїнський національний технічний університет*

Мельницька Я. А.,
Львівський торговельно-економічний університет

ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЯ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЯ СУБ'ЄКТІВ ВІТЧИЗНЯНИХ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ СИСТЕМ

На сучасному етапі розвитку світового господарства, в епоху інтенсивної цифровізації, креативізації і технологізації усіх сфер діяльності, структура економіки України залишається нераціональною через домінування сировинних, низькотехнологічних секторів з обмеженим науково-інноваційним потенціалом і недостатньою технологічною готовністю. Структурна перебудова національної економіки є об'єктивною вимогою часу, адже через економічну слабкість наша держава не здатна забезпечити посилення конкурентних позицій у світовому економічному співтоваристві, підвищувати та запроваджувати високі соціальні стандарти і стабільність [1, с. 162-168].

В умовах обмеженості ресурсів держава повинна концентрувати свої зусилля на пріоритетних видах господарської діяльності і «точках зростання» нової економіки, котра базується на знаннях, інформації, гнучких формах праці та новій системі цінностей.

У контексті галузевої «цифрової модернізації» і переведення базових секторів економіки України на новий технологічний лад важливою перспективою є удосконалення програмно-стратегічної бази відповідної державної політики, доповнення її інноваційними напрямками, «розумними» підходами і завданнями. Цифровізація, що супроводжується інтенсивним використанням нових знань і технологій, є об'єктивною умовою розвитку фінансово-кредитного сектора України (перспектива включення вітчизняного

фінансового ринку у спільний, передусім європейський, цифровий простір (digital single market) передбачає необхідність розвитку нових цифрових технологій та послуг, комп'ютерного проектування, аналізу big data, blockchain, автоматизації, роботизації і використання штучного інтелекту; серед пріоритетів також – пошук можливостей випуску центральним банком цифрової валюти «e-гривня» і посилення кібербезпеки у фінансовому секторі у зв'язку зі зростанням «цифрових» махінацій та правопорушень).

Не менш важливими інструментами побудови цифрової економіки в Україні є також формування ринку інтелектуальної власності, створення національної системи трансферу знань і технологій, введення міжнародних стандартів обміну даними (наприклад, CRS, FATCA та ін.), цифровізація державного управління і соціальної сфери, підвищення «цифрової готовності» і грамотності суспільства, зміцнення його креативного потенціалу, покращення іміджевих характеристик країни та її провідних підприємств – виробників, міжнародної інвестиційної привабливості економіки [2,с.79-94].

Досягнення цифрової трансформації фінансово-кредитного сектора економіки України, створення нових галузей-драйверів економічного зростання, загальна інтелектуалізація і цифровізація суспільства визначені основними пріоритетами структурної перебудови економіки України у найближчій часовій перспективі.

Стратегічні пріоритети України на шляху її становлення як технологічно спроможної держави лежать у трьох площинах: 1) формування цифрового суспільства, що базується на знаннях і нових технологіях; 2) створення цифрової держави на засадах електронного урядування та електронної інклюзивної демократії; 3) запровадження цифрового бізнесу в межах єдиного цифрового ринку. Такі амбітні цілі задекларовані у загальнодержавних стратегічних документах, однак не підкріплені конкретними програмами їх реалізації [3,с.56-63]. Водночас, галузева «цифрова модернізація» в Україні відображена у ключових стратегіях і концепціях розвитку базових секторів економіки та сфер суспільного життя (промисловості, енергетики, транспорту, сільського

господарства, оборонно-промислового комплексу, торгівлі, фінансового сектору, ІКТ-індустрії, соціально-гуманітарної сфери тощо).

Попри очевидний прогрес у питаннях інтелектуалізації і цифровізації національної економіки, Україна зіткнулася з цілою низкою ризиків і загроз, котрі повинні враховуватись при формуванні та реалізації інноваційної, промислової, секторальної, структурної та регіональної політики держави. Потенційні загрози на шляху цифрової трансформації і технологічної перебудови України стосуються неготовності суспільства до повноцінного використання цифрових технологій, недостатньої економічної спроможності населення і шаблонності мислення, низької технологічної готовності бізнесу, незахищеності даних і недостатньої кібербезпеки держави, незрілості ринку інтелектуальної власності; структурної інертності окремих секторів економіки; прекарізації праці у результаті появи нетипових форм зайнятості (аутстафінг, фрілансинг, телезайнятість і т.д.) в офіційному та тіньовому сегментах ринку праці.

З огляду на це запропоновано модель політики інтелектуалізації і цифровізації економіки України у фокусі її структурно-технологічної перебудови. Логічна схема нової політики держави базується на трьох важливих пріоритетах розвитку – на інтелектуалізації економіки (смарт-спеціалізація, креативізація, формування нових знань), на цифровізації економіки та суспільства (цифрова держава, цифрове суспільство, цифровий ринок) та на технологічній модернізації виробництва як чинника формування технологічної конкурентоспроможності країни.

Список використаних джерел:

1. Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Рудковський О. В. Роль сектору інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні та реалізації потенціалу SMART-спеціалізації на регіональному рівні. *Держава та регіони*. 2019. № 5 (110). С. 162-168.
2. Лупак Р. Л. Напрями реалізації потенціалу сектору інформаційно-

комунікаційних технологій в контексті забезпечення якісних характеристик функціонування внутрішнього ринку та розвитку інформаційного суспільства в Україні. *Галицький економічний вісник*. 2019. Том 60. № 5. С. 79-94.

3. Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Штець Т. Ф. Обґрунтування стратегічних напрямів, цілей та заходів державної політики реалізації потенціалу ІТ-сектору економіки України. *Підприємництво і торгівля* : зб. наук. пр. Львів. 2018. Вип. 23. С. 56-63.

Лупак Р. Л.,
д.е.н., доцент, професор кафедри економіки
Львівський торговельно-економічний університет

УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІМПОРТОЗАМІННОГО ВИРОБНИЦТВА

Розвиток імпортозамінного виробництва залежить від умов збереження стійкості фінансової системи на різних рівнях державного регулювання. На регіональному рівні, в міру обмеженості та складності доступу до фінансових ресурсів, збільшення грошового обігу є головним пріоритетом державної політики регулювання локальних ринків. В контексті таких тверджень одним з пріоритетних завдань регіональної політики імпортозаміщення вбачаємо покращення структурних характеристик обігу капіталу. Такі тенденції варто розглядати як підтвердження сформованості та реалізації якісних фінансових інструментів, за яких створюються необхідні фінансово-інституційні умови для інвестиційного та платіжного забезпечення місцевих суб'єктів господарювання.

Зокрема, досягнення таких цілей можливе через формування досконалого інституціонального середовища стимулювання нагромадження і раціонального розміщення капіталу та факторів виробництва. Однозначно, що встановлення фінансово-інституціональних правил в регіоні повинно передбачати збільшення обсягів портфельних інвестицій, стимулювання економічних агентів внутрішнього ринку до активного інвестування, підвищення інвестиційної привабливості місцевих виробників (залучення ними фінансово-інвестиційних ресурсів). Очевидно, що все це дозволяє нейтралізувати вплив дестабілізуючих фінансових чинників на забезпечення стабільності та збалансованості економічного розвитку виробничого сектору регіону [1, с. 105-112].

Важливою умовою формування стійкої фінансової системи в масштабах регіону варто розглядати збільшення обсягів господарської діяльності,

підвищення ефективності та покращення фінансового стану та зниження рівня корпоративного боргу. Для цього в регіоні повинні відбутися системні структурні та інституційні реформи у фінансовому секторі. Зокрема, стосовно розподілу бюджетно-фінансових ресурсів, реалізації органами регіональної влади проектів спільного фінансування, створення та розвитку регіональних фондів фінансово-кредитної підтримки, забезпечення належного фінансування довгострокових програм інфраструктурного розвитку територій тощо.

Безперечно, що проведення фінансово структурних змін є ефективним через реалізацію механізму децентралізації влади, завдяки якому стає можливо сформуванню та розбудовуванню дієвої інституційної інфраструктури фінансово-ресурсного забезпечення регіонального підприємництва. Саме завдяки децентралізації місцеві адміністрації можуть акумулювати фінансові ресурси, що дозволять реально стимулювати інноваційну діяльність товаровиробників, відновлювати та підтримувати їх конкурентний стан [2, с. 39-45].

Відомо, що фінансова забезпеченість стимулює інвестиційну та інноваційну діяльність, створює необхідні умови для розширення їх масштабів. У підсумку відбувається становлення та розвиток високотехнологічного виробництва, посилюються інтеграційні та коопераційні зв'язки між суб'єктами бізнесу, поглиблюється спеціалізація виробників на продукції з високою часткою доданої вартості. Враховуючи особливості регіональної політики імпортозаміщення, варто припустити, що свідченням ефективною її реалізації у контексті забезпечення економічної безпеки регіону є активізація інвестиційно-інноваційної діяльності місцевих товаровиробників через об'єктивні обставини зміцнення конкурентоспроможності на внутрішньому та локальному ринках. Зокрема, для досягнення такого результату місцевим державним адміністраціям необхідно сформувати середовище належного доступу товаровиробників та суб'єктів сфери товарного обігу до джерел фінансово-інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності. Тут йдеться про регулювання регіональними органами влади створення нових та підтримки діючих суб'єктів інвестиційної інфраструктури і інвестиційного посередництва,

підготовки і промоції інвестиційно-інноваційних проектів у пріоритетних для їх території напрямках [3, с. 117-123].

Однозначно, що обмеження регіональної політики імпортозаміщення обумовлені недоступністю для органів місцевої влади протекціоністських інструментів та засобів. Зокрема, на це впливає низка чинників, а саме збереження бюджетної та фінансової залежності регіонів від центральних органів державного управління, низька дієвість інституційної інфраструктури фінансово-ресурсного та інвестиційного забезпечення регіонального підприємництва тощо. Очевидно, що така ситуація несе істотні ризики економічній безпеці регіону і тому в регіональній політиці імпортозаміщення раціонально передбачати проведення інституційних реформ та структурних зрушень стосовно покращення розбудови елементів регіональної та місцевої інвестиційно-інноваційної інфраструктури, підвищення фінансово-комерційної зацікавленості та відповідальності суб'єктів малого і середнього бізнесу в розвитку економіки регіону тощо.

Список використаних джерел:

1. Vasylytsiv T., Lupak R. Priorities and tools of the state regional policy of import substitution in the market of consumer goods of Ukraine. *Стратегічні пріоритети*. 2017. № 3 (44). С. 105-112
2. Lupak R. L., Kynytska-Iliash M. V. Substantiation of the directions of structural reforms in the economy of Ukraine in the context of realization of the state region and branch policy of import substitution. *Інноваційна економіка*. 2017. № 7-8 (70). С. 39-45.
3. Lupak R. L., Kynytska-Iliash M. V. Conceptual Relationships between the Systems of Ensuring the Economic Security of the State and the Implementation of the State Policy of Import Substitution. *Проблеми економіки*. 2017. № 2. С. 117-123.

Мармулевич В.-І. З.,
магістрант
Львівський торговельно-економічний університет

Валенко С. А.,
магістрант
Львівський торговельно-економічний університет

СИСТЕМНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Управління фінансовими результатами – це система взаємозв’язаних і взаємообумовлених процесів вироблення та прийняття управлінських рішень керівництвом підприємства, що здійснюють цілеспрямований вплив на формування, розподіл та використання фінансових результатів. При цьому, основною метою управління даними результатами є максимізація їхнього розміру, оптимізація розподілу та ефективність використання. Враховуючи функціональні аспекти системи управління фінансовим результатом її варто розглядати як процес пошуку та реалізації найбільш ефективних рішень щодо формування, розподілу й використання фінансового результату, який базується на координації дій з іншими підсистемами управління підприємством, на підставі зворотного впливу, та здійснюється для досягнення стійкого фінансового стану й ефективної діяльності підприємства [1, с. 346-349; 2, с. 60-62]. Таке пояснення процесу управління фінансовим результатом концентрує увагу на управлінні такими основним стадіями як формування, розподіл та використання об’єкта управління.

Відмітимо, що система управління фінансовими результатами вирішує такі завдання: підтримка інвестиційної привабливості; забезпечення конкурентоспроможності у довгостроковому періоді; стійке дотримання умов ліквідності та платоспроможності; максимізація результатів відповідно до потенціалу підприємства; забезпечення високої якості прибутку; формування

оптимальної пропорційності між рівнем прибутку та ризику; забезпечення необхідного рівня доходу на інвестований власниками підприємства капітал; формування економічно необхідного обсягу фінансових ресурсів за рахунок прибутку відповідно до мети діяльності підприємства; постійне зростання ринкової вартості підприємства; використання ефективних програм участі персоналу в прибутках підприємства [3, с. 167-168].

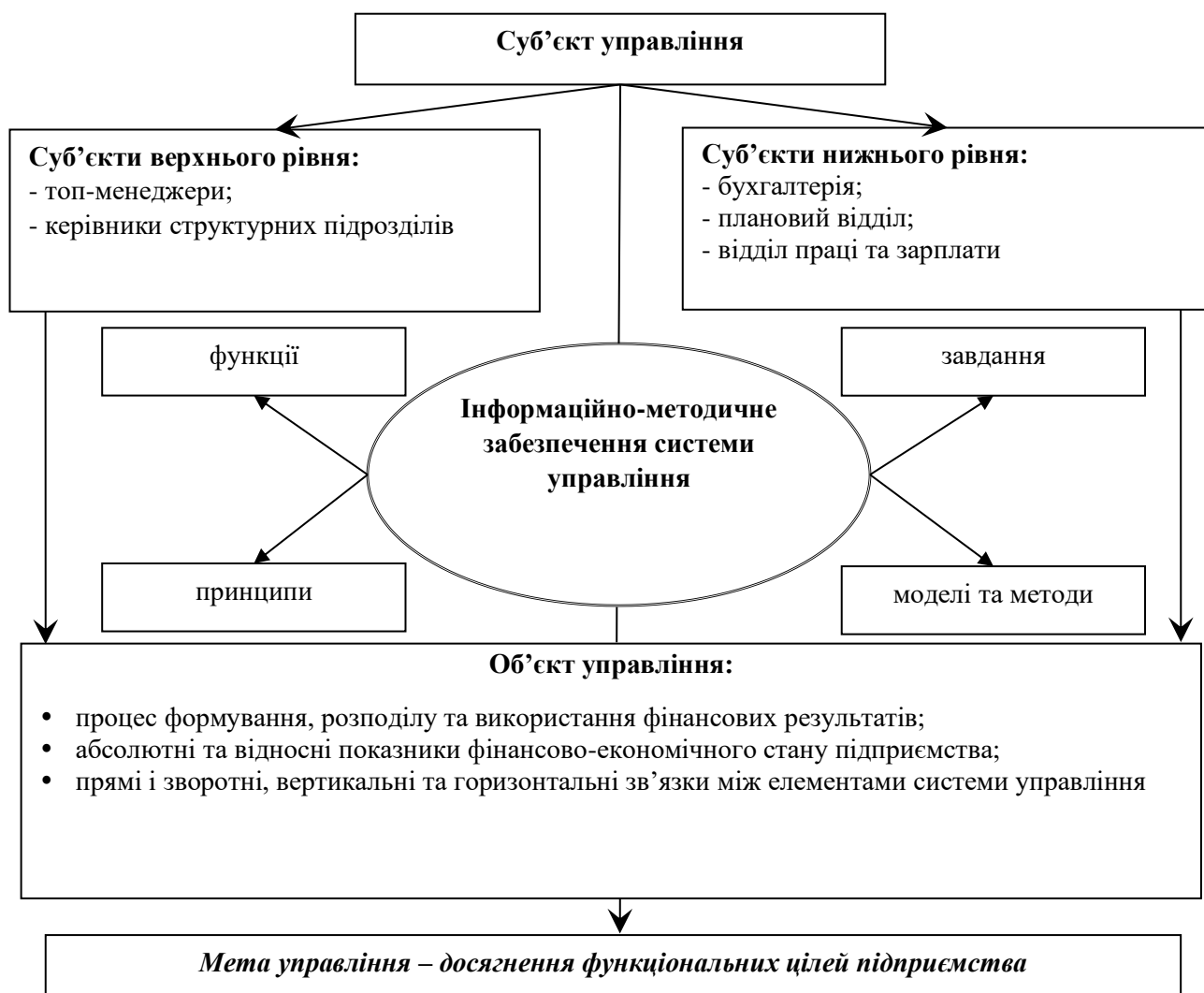
Наведені завдання управління результатами відображають всі можливі цілі та аспекти ефективного розвитку підприємств висвітлюючи при цьому програмні управлінські заходи для забезпечення досягнення тактичних, оперативних та стратегічних цілей діяльності суб'єктів господарювання.

Аналізуючи систему управління фінансовими результатами та її складові, відмітимо, що основними методами та моделями управління прийнято розглядати [1, с. 348-350; 3, с. 168-170; 4, с. 136-142]: 1) вартісно-орієнтоване управління фінансами; 2) система методів управління таргет-костинг, директ-костинг, стандарт-костинг та кайзер-костинг; 3) управління на основі організації центрів відповідальності; 4) метод управління, що враховує життєвий цикл організації; 5) модель циклічного кільця та спіральна модель; 6) управління на основі стандарту IDEFO за допомогою case-засобу BPwin; 7) антиінерційна факторна модель розвитку.

Кожна з наведених систем управління фінансовими результатами, використовуючи свій специфічний інструментарій, принципи та способи, прагне забезпечити єдину мету – прогресивний розвиток підприємства та досягнення цілей його створення у ринковому середовищі [5, с. 8-15]. Водночас відмітимо, що залежно від популярності та результативності того чи іншого методу, здійснювалось його удосконалення. Таким чином, перші три групи методів підтвердили свою ефективність та мають змістовну наукову основу, що постійно удосконалюється. Наступні види систем управління розміщено в порядку спадання від по рівню наявності наукових досліджень.

Враховуючи охарактеризовані функціональні складові системи управління фінансовими результатами діяльності підприємства, доцільно

об'єднати всі ці елементи в єдину структурно-логічну схему їх взаємодії, що зробить досліджувану систему більш наочною та зрозумілішою у застосуванні (рис. 1).

Рис. 1. Система функціонального управління фінансовими результатами діяльності підприємства

Управління фінансовими результатами діяльності підприємства як системний процес включає в себе такі структурні частини, як об'єкт, суб'єкт, функції, принципи, завдання, моделі та методи, що взаємодіють між собою для забезпечення досягнення останньої частини – мети управління результатами функціонального розвитку.

Очевидно, що одним з ключових елементів функціональної системи розвитку підприємства є управління його фінансовими результатами. Управлінська діяльність передбачає собою вплив суб'єктів на об'єкти

управління, виконуючи при цьому такі функції менеджменту, як планування, організація, мотивація та контроль. Таким чином, управління фінансовими результатами – це процес цілеспрямованого впливу суб'єктів управління на об'єкти управління результатами підприємства для досягнення конкретної мети та виконання завдань управління, використовуючи при цьому функції управління та дотримуючись принципів ефективної реалізації системи управління.

Список використаних джерел:

1. Блонська В. І., Лупак Р. Л. Конкурентоспроможність підприємства – основний чинник розвитку конкурентоспроможності економіки. *Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України*. 2006. Вип. 16.1. С. 345-350.

2. Лупак Р. Л., Мігущенко Ю. В. Концептуальні підходи до портфельного інвестування підприємствами. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Економічні науки». 2015. Вип. 15. Ч. 2. С. 60-62.

3. Куцик В. І., Лупак Р. Л., Годованюк М. А. Інструменти підвищення ефективності управління формуванням та використанням прибутку в цілях капіталізації підприємства. *Бізнес Інформ*. 2017. № 1. С. 167-171.

4. Лупак Р. Л. Розвиток підприємництва в умовах імпортонасичення внутрішнього ринку України. *Підприємництво і торгівля* : зб. наук. пр. Львів, 2018. Вип. 22. С. 136-142.

5. Vasylytsiv T. G., Lupak R. L., Kuniytska-Iliash M. V. Strategic approaches to the effective use of intangible assets as a condition for strengthening the competitiveness of enterprises. *Scientific Bulletin of Polissia*. 2018. № 2 (14), P. 2. P. 8-15.

Нагорний П.Д.,
*к.т.н., доц., доцент кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

Романов В.М.,
*магістрант спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

РЕФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ: ВІД ТЕРИТОРІАЛЬНИХ УПРАВЛІНЬ ДО УПОВНОВАЖЕНИХ БАНКІВ

Першими директивними документами незалежної України були рішення про створення державних органів, серед яких і центральний банк країни. Національний банк України зі статусом центрального емісійного банку держави створено на базі Української республіканської контори Держбанку СРСР. Правовою основою став Закон «Про банки і банківську діяльність», ухвалений Верховною Радою України 20 березня 1991 року. Цим документом було проголошено створення самостійної дворівневої банківської системи України ринкового типу, перший рівень якої становить Національний банк України, другий — інші банки.

Практично в Україні потрібно було створити центральний банк з нуля, враховуючи, що функції республіканської контори Держбанку СРСР були досить скромні: вибудувати самостійну банківську систему країни, визначитися з грошово-кредитною політикою, провести грошову реформу з введенням національної валюти, побороти галопуючу інфляцію, влитися у міжнародну банківську систему, створити умови для внутрішніх міжбанківських зв'язків, сформувати валютні резерви.

Перше десятиліття для Національного банку було достатньо не простим. Але саме планомірні дії Національного банку певною мірою забезпечили стійке підґрунття для протидії кризовим явищам як в економіці, так і у фінансовій сфері. У результаті проведення грошової реформи вдалося забезпечити певне

покращення стану фінансово-грошової системи, що сприяло цілеспрямованому розвитку економіки України.

Новітня історія Національного банку України розпочалася після перемоги Революції гідності. У 2014 році до правління регулятора прийшла нова команда. Завдяки чіткому баченню необхідних змін їй не тільки вдалося втримати під контролем ситуацію на фінансовому ринку попри важку політичну та економічну кризу, але і розпочати масштабну реформу фінансового сектору. Дорожньою картою реформ стала Комплексна програма розвитку фінансового сектору до 2020 року, затверджена постановою Правління Національного банку України від 18 червня 2015 року № 391.

Трансформація Національного банку України на сучасний і прозорий центральний банк - один із амбітних проєктів, які зараз відбуваються у Національному банку.

На початку реформи за трансформацію Національного банку відповідав спеціально створений у 2014 році тимчасовий Керівний комітет з реорганізації структури Національного банку. Він приймав рішення щодо ініціації та реалізації змін у Національному банку, стратегічних програм і планів розвитку фінансового сектору та банківської системи в цілому, зокрема Національного банку. Пізніше (у вересні 2015 р.) цей колегіальний орган прийняття рішень було перетворено на Комітет з управління змінами.

Проєктно трансформація Національного банку поділена на сім великих напрямків:

1. Визначення основних функцій (мандату) Національного банку та виведення неключових функцій за межі регулятора;
2. Створення нової функціональної організаційної структури;
3. Скорочення ієрархічності в системі управління;
4. Централізація функцій;
5. Оптимізація мережі територіальних управлінь;
6. Оптимізація чисельності персоналу;
7. Реінжиніринг процесів.

Початок трансформації Національного банку розпочався у 2014 році та здійснюється поетапно за наступним планом:

Підготовчий етап - розробка Стратегічної програми внутрішньої трансформації Національного банку України за допомогою міжнародних експертів. Тривалість: травень-серпень 2014 року (завершено у серпні 2014 року).

Обрана організаційна модель фокусується на виконанні ключових функцій центрального банку. Структуру Національного банку переформатовано у шість блоків.

Етап 0 - реорганізація внутрішньої структури (проведено організаційну трансформацію, визначено мандат Національного банку України, оптимізовано чисельність персоналу, запроваджено систему комітетів Правління). Тривалість: осінь 2014 – грудень 2015 р.р. (завершено у грудні 2015 р.).

Етап I – підвищення якості прийняття рішень та комплексний перегляд і реінжиніринг процесів Національного банку. Тривалість: 2015-2017 рр.

Етап розпочався з запуском низки проектів: підвищення ефективності кредитного процесу у Національному банку; побудови нової системи звітності та статистики; централізації функцій та реформування системи територіальних управлінь Національного банку; перегляду процесів бюджетування та закупівель в системі Національного банку; впровадження електронного документообігу; централізації балансу та переходу на єдиний МФО.

Етап II - практична реалізація прийнятих ключових проектів заради реалізації місії та візії Національному банку (етап триває).

На сьогоднішній день можна оцінити найголовніші досягнення в трансформації Національного банку. Їх всього три :

- введення режиму інфляційного таргетування;
- очищення банківської системи;
- внутрішня трансформація Національного банку.

Головними завданнями Національного банку України традиційно залишаються цінова стабільність, фінансова стабільність та ефективні платіжні системи.

Список використаних джерел:

1. Концепція організації готівкового обігу в Україні. Постанова Правління Національного банку України від 11 серпня 2016 року № 207-рш.

2. Положення про критерії та порядок відбору банків, які можуть залучатися до зберігання запасів готівки Національного банку України. Постанова Правління Національного банку України 28 вересня 2016 року № 389. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/PB16141.html (дата звернення 2.01.2020)

3. Концепція організації готівкового обігу в Україні. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Cash_management_strategy_pr_2016-08-08.pdf (дата звернення 2.02.2020)

Нікольчук Ю. М.,
*к.е.н., доц., завідувач кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА РЕГІОНУ ЯК СКЛАДОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Забезпечення належного рівня фінансової безпеки регіонів викликане, в першу чергу, необхідністю виконання місцевими органами влади покладених на них функцій в повній мірі через забезпечення дохідної частини бюджету, виваженої податкової політики, підтримки сприятливого інвестиційного клімату, доступності банківських продуктів та страхових послуг, стабільних умов діяльності та високого рівня життя. Забезпечення високого рівня фінансової безпеки регіонів є запорукою стабільної фінансової безпеки держави.

Поняття «фінансова безпека» трактується як «створення умов сталого, надійного функціонування фінансової системи країни, держави, регіону, які запобігають виникненню фінансової кризи, дефолту, деструкції фінансових потоків, збоїв в забезпеченні основних учасників економічної діяльності фінансовими ресурсами, порушенню стабільності грошового обігу». Такий підхід підтверджує необхідність її дослідження на всіх рівнях. Фінансова безпека держави як система є досить складним економічним явищем через свою містку структуру. Така структура включає ряд підсистемних елементів, котрі саме і визначають її поточний стан. Так, в значній мірі, невідповідність одного зі складових системи до критеріального значення може негативно впливати як на інший елемент системи, так і на всю фінансову безпеку держави в цілому [1].

Фінансова безпека держави за вертикальним рівнем управління включає оцінку окремих показників фінансової безпеки держави, регіону, підприємства та громадянина. За горизонтальним рівнем – включає сукупність безпеки, поточний рівень яких визначається за допомогою певного переліку індикаторів, що мають рекомендовані межі. Таким чином, «фінансова безпека» як поняття є

довершеною системою, котра включає автономні підрозділи, які і визначають реальний стан фінансової безпеки держави, місця порушення, подразники та можливості щодо їх протидії.

Важливою складовою фінансової безпеки держави є фінансова безпека регіону, котра представляє собою індикатор стану фінансового розвитку регіону, що характеризується рівнем стабільності державних фінансів, веденням підприємницької діяльності, інвестиційним кліматом, рівнем життя населення, розвитком банківського сектору (рис. 1). Забезпечення фінансової безпеки є процесом управління, який передбачає створення умов відповідності граничним значенням всіх елементів фінансової безпеки регіону та протидії загрозам порушення їх стану.

Рис. 1. Основні складові фінансової безпеки регіону [3]

Результати аналізу статистичних даних довели, що критичний рівень фінансової безпеки спостерігається в 14 регіонах, низький рівень фінансової безпеки – в 9 регіонах, а нормальний рівень фінансової безпеки – лише в одному регіоні. Загальний стан фінансової безпеки за регіонами України можна визначити як критичний, що збігається з раніше отриманою оцінкою фінансової безпеки держави та є негативною ситуацією.

На нашу думку, основними загрозами, які визначили низький рівень фінансової безпеки регіонів України є наступні:

- 1) дестабілізація фінансового сектору економіки;
- 2) відсутність законодавство щодо регулювання фінансової безпеки;
- 3) нестача та неефективність використання фінансових ресурсів;
- 4) зростання внутрішнього та зовнішнього боргу держави;

- 5) високий рівень інфляції;
- 6) нестабільний курс національної валюти;
- 7) нерівномірність розміщення виробництв;
- 8) зростання рівня тіньового сектору та корупції;
- 9) воєнні дії та зростання соціальної напруженості в державі [2].

Подолання таких загроз не є компетенціями органів влади окремого регіону, тому можна стверджувати, що основним джерелом виникнення загроз є макрорівень. Нажаль, сьогодні державні органи не виконують в повному обсязі свої повноваження щодо забезпечення належного рівня фінансової безпеки регіону, що і викликає за ланцюговим зв'язком поширення небезпеки на інші рівні забезпечення фінансової безпеки.

Крім невиконання державними органами влади своїх повноважень в повному обсягу на рівні держави та невиконання місцевими органами повноважень щодо забезпечення фінансової безпеки регіонів, існує реальна проблема дефіциту інформації. Так, не всі показники можна розрахувати через складність доступу або відсутність інформації у вільному доступі. Така ситуація негативно впливає на весь процес оцінки фінансової безпеки як регіону, так і держави.

З метою підвищення якості управління фінансовою безпекою на всіх рівнях рекомендується:

- 1) прийняти розроблений проект концепції фінансової безпеки України, розширити нормативну базу в області фінансової безпеки регіонів та держави;
- 2) прийняти методику щодо оцінки боргової безпеки регіонів на законодавчому рівні;
- 3) забезпечити виконання державними органами влади своїх зобов'язань в області фінансової безпеки;
- 4) розмістити у вільному доступі всю необхідну інформацію для оцінки фінансової безпеки регіонів [3].

Фінансова безпека регіону є складовим елементом фінансової безпеки держави і займає важливе місце в її структурі. Зведення показників оцінки

фінансової безпеки регіонів у комплексну систему надає змогу не тільки оцінити стан фінансової безпеки держави, але і охарактеризувати первинне джерело виникнення ризику порушення фінансової безпеки країни. Підвищення рівня фінансової безпеки кожного регіону надасть змогу забезпечити фінансову стабільність, незалежність від міжбюджетних трансфертів, стимулювання власного виробництва, підвищення рівня життя в регіоні. Забезпечення належного стану фінансової безпеки регіонів є одним із важливих етапів створення сильної та стабільної фінансової безпеки України.

Список використаних джерел:

1. Виклюк М. І. Структура фінансової безпеки регіону та характеристика її складових. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1485> (дата звернення 15.05.2020 р.).

2. Ткаленко Н. В. Передумови формування фінансової безпеки регіону. Збірник наук праць Національного університету ДПС України. 2016. №2. С.139-146.

3. Neshko R., Matviychuk V. The concept of national financial security and methods of its evaluation. ECONOMIC AND LAW PARADIGM OF MODERN SOCIETY. 2016. P. 84-93.

Нікольчук Ю. М.,
*к.е.н., доц., завідувач кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

Колесніков В. О.,
*магістрант спеціальності 072 Фінанси, банківська справа і страхування,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

СУЧАСНІ КАНАЛИ ПРОДАЖУ СПОЖИВЧИХ КРЕДИТІВ ВІТЧИЗНЯНИМИ БАНКАМИ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Посилення конкурентної боротьби та розвиток сучасних інформаційних технологій призводить до того, що система збуту банківських продуктів стає одним з основних інструментів підвищення ефективності банківської діяльності й змушує банки активно застосовувати і впроваджувати різноманітні канали доставки продуктів для залучення нових та утримання існуючих клієнтів з метою задоволення їхніх потреб. Відповідно, головним завданням збутової діяльності є вибір засобів і шляхів оптимального обслуговування (комунікації, інформація, ресурси, відповідна документація) обраних каналів маркетингу в рамках реалізації збутових рішень комерційного банку.

Дистрибуційна стратегія (стратегія збуту банківських продуктів) відіграє важливу роль у доведенні банківських продуктів до споживачів. Через ефективну організацію систем збуту банк має можливість безпосередньо впливати на своїх клієнтів, стимулюючи попит на банківські продукти, тим самим розширюючи обсяги їхнього продажу (табл.1).

Обираючи ту чи іншу дистрибуційну стратегію, кожен банк повинен враховувати, що задоволення потреб клієнтів має бути вирішальним, коли мова йдеться про розширення мережі філій, введення щоденного режиму роботи, відмову від комісійних за деякі види банківських операцій, або під час упровадження альтернативних форм збуту. Це дозволить підвищити лояльність клієнтів, збільшити обсяги продажу банківських продуктів, що сприятиме

збільшенню банківських доходів та підвищенню ефективності банківської діяльності.

Таблиця 1.

Основні типи дистрибуційної стратегії банку

№ з/п	Тип дистрибуційної стратегії банку	Суть типу дистрибуційної стратегії банку
1	Стратегія збуту, спрямована на індивідуалізацію банківських продуктів та персоналізацію банківського обслуговування	Передбачає надання послуг в одному місці, використовуючи широку мережу філій та відділень. У межах цієї стратегії банкам необхідно розвивати ті продукти, які мають високий рівень індивідуалізації (фінансові консультації тощо), а також вкладати кошти в дизайн своїх філій та відділень, навчання персоналу методам високопрофесійного спілкування з клієнтами.
2	Стратегія збуту, спрямована на гомогенізацію банківських продуктів	Полягає в наданні найбільш дешевих банківських продуктів тим клієнтам, які шукають найбільш вигідні для себе умови. Реалізувати таку стратегію можна лише за рахунок реального зниження затрат завдяки оптимізації внутрішньої структури, економії на масштабах, використанню сучасних технологій; ця стратегія вимагає проведення агресивної рекламної кампанії.
3	Стратегія інтегрованого збуту банківських продуктів	Базується на використанні комплексного підходу та поєднанні традиційних і альтернативних каналів збуту. Ця стратегія буде найоптимальнішою, оскільки враховує як потреби і уподобання клієнтів, так і фінансові й ресурсні можливості самого банку.

Джерело: сформовано автором на основі [1, с.350]

Вибір системи, форм і каналів збуту стосується всього інструментарію маркетингу та активно впливають на нього, що визначає ключове значення збуту в ринкових умовах функціонування банку.

Враховуючи те, що сучасне суспільство швидко розвивається, постійно з'являються все новіші та сучасніші канали продажу різних банківських продуктів (зокрема кредиту). Саме тому банкам необхідно бути гнучкими у даному аспекті аби залишатись конкурентними на ринку банківських послуг.

У табл. 2 систематизовано основні сучасні канали продажу кредитів фізичним особам, що використовуються банками.

Таблиця 2.

Сучасні канали продажу споживчих кредитів вітчизняними банками

№ з/п	Засіб поширення	Суть засобу
1	Реклама у пресі	Розміщення реклами у газетах, журналах (міжнародного, національного, місцевого поширення; популярні; ділові; спеціальні).
2	Друкована реклама	Розміщення реклами у проспектах, каталогах, довідниках; листівках, інформаційних листах, прес-релізах і т.п.
3	Реклама засобами мовлення	Розміщення реклами на радіо; телебаченні (міжнародне, національне, місцеве).
4	Поштова реклама	Пряме поштове розсилання друкованих рекламних матеріалів
5	Зовнішня реклама	Розміщення реклами на щитах, вивісках різної форми та розмірів (панно, ролер, трол, брендбауер); застосування світлотехнічної (електронне табло, світлова вивіска, покажчик, бігборд); піро- і лазеротехнічної (фєєрверки, лазерні розписи, екрани) реклами та специфічного виду реклами (транспортні зупинки).
6	Реклама на транспорті	Написи і наклейки на зовнішніх поверхнях транспорту; плакати і наклейки.
7	Реклама у соціальних мережах та на різних сайтах	Розміщення різного роду реклами (звичайний банер; банер з гіперпосиланням; рядкова реклама; інформація в пошуковій системі покупця) у різному онлайн-середовищі.

Джерело: сформовано автором на основі [2]

Саме обранням того чи іншого каналу продажу кредитів фізичним особам, банк може покращити або погіршити свої показники у просуванні того чи іншого продукту (у нашому випадку кредиту) на міжбанківському ринку.

Для того, аби мінімізувати свої втрати та максимізувати свої прибутки, маркетинговій службі враховувати переваги та недоліки використання кожного із розглянутих каналів продажу (табл. 3).

Таблиця 3.

Переваги та недоліки сучасних каналів продажу споживчих кредитів, що використовуються вітчизняними банками

№ з/п	Засіб поширення	Переваги	Недоліки
1	2	3	4
1	Реклама у пресі та друкована реклама	Є відносно дешевим засобом розповсюдження інформації й дозволяє клієнтам більш детально ознайомлюватися з послугами, що їм пропонує комерційний банк.	Може бути не зовсім дієвою для сучасного покоління, яке рідко звертає увагу на даний вид отримання інформації.

1	2	3	4
2	Реклама засобами мовлення	Є хорошим методом для інформування чи нагадування про послуги, які надає банківська установа; даний засіб спрямовується до конкретної аудиторії чи охоплює велике коло слухачів.	Може бути не зовсім дієвою для сучасного покоління, яке рідко звертає увагу на даний вид отримання інформації та може не зацікавити досить широке коло клієнтів.
3	Поштова реклама	Ця реклама розповсюджується вчасно, носить особистий характер, може використовуватися для дії як на конкретну аудиторію, так і на загальну, може бути конфіденційною.	Не кожен громадянин готовий до читання даного виду, адже може знайти у ній нотку нав'язливості, що негативно вплине на імідж банку.
4	Зовнішня реклама та реклама на транспорті	Займає досить велику площу, яку можна використати для лаконічного доведення інформації про продукт для будь-якого роду громадянина.	Відносно дорогий засіб, який може не дати очікуваних результатів через незацікавленість потенційних клієнтів у запропонованих продуктах.
5	Реклама у соціальних мережах та на різних сайтах	Можуть бути застосовані різні види та є відносно найдешевшим способом донесення інформації, адже це можна зробити і за допомогою власного сайту банку та охопити доволі велике коло клієнтів.	Видимих недоліків немає, але є шанс того, що користувач просто проігнорує даний вид реклами та це не дасть притоку нових клієнтів банківській установі.

Джерело: сформовано автором на основі [2]

Отже, найбільш оптимальним каналом продажу будь-якого банківського продукту є розміщення реклами у соціальних мережах та сайтах, адже сучасна людина проводить найбільше часу саме у інтернет-середовищі, і шанс того, що вона побачить та зацікавиться банківською послугою саме через рекламний банер на сайті є найбільш можливим серед усіх розглянутих.

Список використаних джерел:

1. Бихова О. М. Особливості застосування маркетингового комплексу в банківській сфері. *Бізнес Інформ*. 2014. № 5. С. 347–351.
2. Страхарчук А. Я. Інформаційні системи і технології в банках: навчальний посібник. К.: Знання, 2010. 515 с.

Нікольчук Ю.М.,
к.е.н., доц., завідувач кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут

Фурман Я.С.,
магістрант спеціальності 072 Фінанси, банківська справа і страхування,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ: ІНФОРМАЦІЙНЕ ТА НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Важлива роль у реалізації завдань фінансового аналізу відводиться його інформаційному забезпеченню.

Інформаційне забезпечення розглядають як динамічну систему інформації та способи її опрацювання, що дає змогу вивчити реальний стан об'єкта дослідження з метою обґрунтування управлінських рішень [1, с. 27].

Інформація для фінансового аналізу підприємства подається у вигляді зібраних, оброблених і розподілених даних щодо фінансових ресурсів підприємства і їх потоків, фінансового стану й основних результатів фінансової діяльності підприємства [2, с. 11].

Потреби фінансового аналізу забезпечуються нормативно-довідковими, плановими та обліковими (фактичними) інформаційними ресурсами (табл. 1). Вони відбивають певні події, явища, процеси, які бажано, щоб так відбулися, що мають так відбутись, або вже так відбулися.

Таблиця 1

Інформаційне забезпечення фінансового аналізу [3, с. 85-86]

№ з/п	Вид інформації	Характеристика
1	Нормативно-довідкова інформація	об'єднує положення зовнішніх і внутрішніх нормативних актів, які регламентують господарську діяльність підприємства. Вона формує межі величин показників, що повинні забезпечити ефективний і оптимальний механізм господарювання
2	Планова інформація	пов'язана з функцією планування через систему планових завдань, показників та інших даних, які описують господарські процеси, що мають відбутись в заданому часовому періоді і забезпечують ефективну діяльність підприємства

3	Облікова (фактична) інформація	утворюється в системі бухгалтерського, статистичного і податкового обліку і відбиває господарські процеси, що вже здійснилися, а також їх фактичний стан
---	--------------------------------	--

Зміст системи інформаційного забезпечення фінансового аналізу, її глибина визначаються галузевими особливостями діяльності підприємств, їх організаційно-правовою формою функціонування, обсягом і ступенем диверсифікації фінансової діяльності і рядом інших умов. Конкретні показники цієї системи формуються за рахунок як зовнішніх, так і внутрішніх джерел інформації (рис. 1).

Рис. 1. Інформаційне забезпечення фінансового аналізу підприємства [3, с. 29-35]

Основним інформаційним джерелом для проведення фінансового аналізу, його інформаційним фундаментом є фінансова звітність.

Фінансова звітність (Financial Statement) являє собою сукупність форм звітності, що відображають майновий і фінансовий стан підприємства на визначену дату, а також фінансові результати діяльності за звітний період, рух коштів підприємства та склад власного капіталу [4, с. 14].

Загальні вимоги до фінансової звітності викладені в Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затвердженому наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 [5].

Основні принципи бухгалтерського обліку, складання і подачі звітності визначаються Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV, де також встановлені такі загальні вимоги до фінансової звітності підприємства [6].

За НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» фінансова звітність підприємств усіх форм власності (крім банківських та бюджетних установ) складається з таких форм:

- форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»;
- форма № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»;
- форма № 3 (З-н) «Звіт про рух грошових коштів»;
- форма № 4 «Звіт про власний капітал»;
- Примітки до фінансової звітності [6].

Питання розкриття інформації за статтями кожної з цих форм фінансової розглядається в Методичних рекомендаціях щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджених Наказом міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. № 433 [7].

Форми фінансової звітності відображають різні аспекти господарських операцій і подій за звітний період, відповідну інформацію попереднього періоду, розкриття облікової політики та її змін, що робить можливим ретроспективний аналіз результатів фінансово-господарської діяльності підприємства та їх прогнозування.

Отже, результативність фінансового аналізу залежить від повноти виконання таких умов:

- володіння методикою оцінювання фінансового стану та ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства;
- достатність та якість відповідного інформаційного забезпечення;
- наявність кваліфікованих фахівців-аналітиків, які здатні на практиці реалізувати існуючі методики.

Основним джерелом інформації для аналізу фінансового стану виступає фінансова звітність підприємства, склад та наповненість окремих форм якої регламентуються на законодавчому рівні.

Список використаних джерел

1. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз : навч. посібник. Полтава: ПДАА, 2016. 430 с.
2. Грабовецький Б. Є., Шварц І. В. Фінансовий аналіз та звітність : навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2011. 281 с.
3. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз : підруч. Київ : Центр учбової літератури, 2008. – 566 с.
4. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2009. 328 с.
5. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 03.05.2020).
6. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 03.05.2020).
7. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності : Наказ міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. № 433. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13/conv> (дата звернення: 03.05.2020).

Носов О. Ю.,
д.е.н., доцент, професор кафедри фінансів, обліку та аудиту
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут

Галузинський О. А.,
магістрант спеціальності 072 Фінанси, банківська справа і страхування,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут

ГНОСЕОЛОГІЯ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ БАНКУ

Банки є активними учасниками вітчизняного ринку фінансових послуг. У своїй діяльності їм властиві різного роду ризики. Однак, зважаючи на те, що серед активів банків найбільшу частку на кінець звітних років займають кредити (табл. 1), це, в свою чергу, зумовлює превалювання саме кредитного ризику.

Таблиця 1

Показники кредитної діяльності вітчизняних банків за 2015-2019 рр.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Активи банків всього, млрд.. грн.	1254,3	1256,3	1333,8	1359,7	1494,5
Кредити надані клієнтам всього, млрд.. грн.	1009,8	1005,9	1036,7	1118,9	1033,5
Частка кредитів, що надані клієнтам в активах банків, %	80,51	80,07	77,73	82,29	69,15

Джерело: [1]

Питання трактування сутності кредитного ризику банку постійно піднімаються вченими у працях науково-практичного характеру та представлені у нормативній базі.

Так, відповідно до Положення № 351 під кредитним ризиком розуміється «розмір очікуваних втрат (збитків) за активом унаслідок дефолту боржника/контрагента» [2].

У той же час, П(С)БО 13 «Фінансові інструменти» трактує кредитний ризик як «імовірність втрат однієї зі сторін-укладачів контракту про придбання фінансового інструмента внаслідок невиконання зобов'язання іншою стороною» [3].

Трактування кредитного ризику банку в інших джерелах представлено в таблиці 2.

Таблиця 2

**Узагальнення поглядів на трактування сутності
кредитного ризику банку**

№ з/п	Автор, джерело	Трактування кредитного ризику
1	Ніколаєнко Ю. В. [4]	Економічна сутність кредитного ризику полягає у ймовірності невиконання або виконання не в повному обсязі своїх зобов'язань позичальником, що спричиняється рядом факторів як на рівні окремої позики, так і на рівні кредитного портфеля в цілому.
2	Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків» [5]	Це наявний або потенційний ризик для надходжень та капіталу, який виникає через неспроможність сторони, що взяла на себе зобов'язання, виконати умови будь-якої фінансової угоди із банком (його підрозділом) або в інший спосіб виконати взяті на себе зобов'язання.
3	Болгар Т. М. [6]	Ймовірність невиконання позичальником, контрагентом або емітентом своїх зобов'язань щодо кредитора (банківської установи) в результаті дії внутрішніх та зовнішніх щодо банку факторів
4	Верхуша Н. П. [7]	Це вартісне вираження ймовірності відхилення ризикової позиції від очікуваних результатів (настання ризикової події) унаслідок невизначеності дії зовнішніх та внутрішніх щодо банку факторів.
5	Мороз Н. В., Селецька Т. О. [8]	Об'єктивно наявна можливість зазнати фінансові втрати внаслідок невиконання клієнтом своїх зобов'язань перед банком (ризик кредитних збитків).
6	Дзюблюк О. В., Прийдун Л. М. [9]	Грошове вираження наслідків порушення позичальником взятих на себе зобов'язань перед кредитором, що виявляється в неможливості внаслідок дії зовнішніх та внутрішніх чинників дотримання графіка повернення наданої на тимчасовій і платній основі вартості в належних обсягах, що спричиняє недоотримання кредитором запланованого рівня доходів від здійсненої операції.
7	Благодир Я. Я. [10]	Це можливість виникнення непередбачених подій, які спричинять негативний вплив на результати діяльності банківської установи в сфері кредитних відносин і призведуть до втрати частини активів банку та недоотримання прибутку у вигляді відсотків за користування ними.
8	Швець О. В. [11]	Ризик, який характеризується кількісно оціненою невідповідністю очікуванням числових, просторових та часових параметрів грошових потоків, які згідно із взятими фінансовими зобов'язаннями контрагент мав би направити банку, та виникає внаслідок дії внутрішніх керованих та зовнішніх некерованих факторів, що в результаті призводить до можливих втрат капіталу та надходжень.

Таким чином, аналіз представлених трактувань дозволяє зробити висновок про те, що кредитний ризик пов'язаний з декількома аспектами: 1) фінансові втрати; 2) невиконання умов договору.

На нашу думку, розуміння кредитного ризику з урахуванням лише одного з наведених аспектів є однобічним, оскільки позичальник може порушити умови договору (не виконувати їх згідно графіка), але в кінцевому підсумку виконати його, що не завдасть банківській установі фінансових втрат. Тому, вважаємо, що

під кредитним ризиком варто розуміти, в першу чергу, ймовірність повного невиконання умов договору (угоди), що призведе до фінансових втрат банку.

Список використаних джерел:

1. Наглядова статистика. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/statistic/supervision-statist>
2. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: Постанова Правління НБУ від 30 червня 2016 р. № 351. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16>
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти»: Наказ Міністерства фінансів України від 30 листопада 2001 р. № 599. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01>
4. Ніколаєнко Ю. В. Економічна сутність кредитного ризику в банківській сфері: особливості і проблеми. *Економіка та держава*. 2015. № 12. С. 42-45
5. Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків»: Постанова Правління Національного банку України 15.03.2004 № 104. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0104500-04>
6. Болгар Т. М. Кредитний ризик як основна складова системи банківських ризиків та роль проблемних кредитів у їх формуванні. *Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму*. 2013. № 1. С. 23-29.
7. Верхуша. Н. П. Сутність кредитного ризику банку та його фактори. *Вісник Української академії банківської справи*. 2011. № 2. С. 67-73.
8. Мороз Н. В., Селецька Т. О. Сутність, причини виникнення та класифікація кредитного ризику банку. *Бізнес Інформ*. 2019. №7. С. 272-278.
9. Дзюблюк О. В., Прийдун Л. М. Кредитний ризик і ефективність діяльності банку: монографія. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2015. 295 с.
10. Благодир Я. Я. Управління кредитними ризиками на основі удосконалення їх оцінки: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.04.01 / НАН України. Ін-т регіон. дослідж. Львів, 2006. 20 с.

11. Швець О. В. Контроль та способи мінімізації кредитного ризику банку: дисертація канд.. екон. наук :08.00.08 / Державний вищий навчальний заклад «Університет банківської справи». Київ, 2017. 211 с.

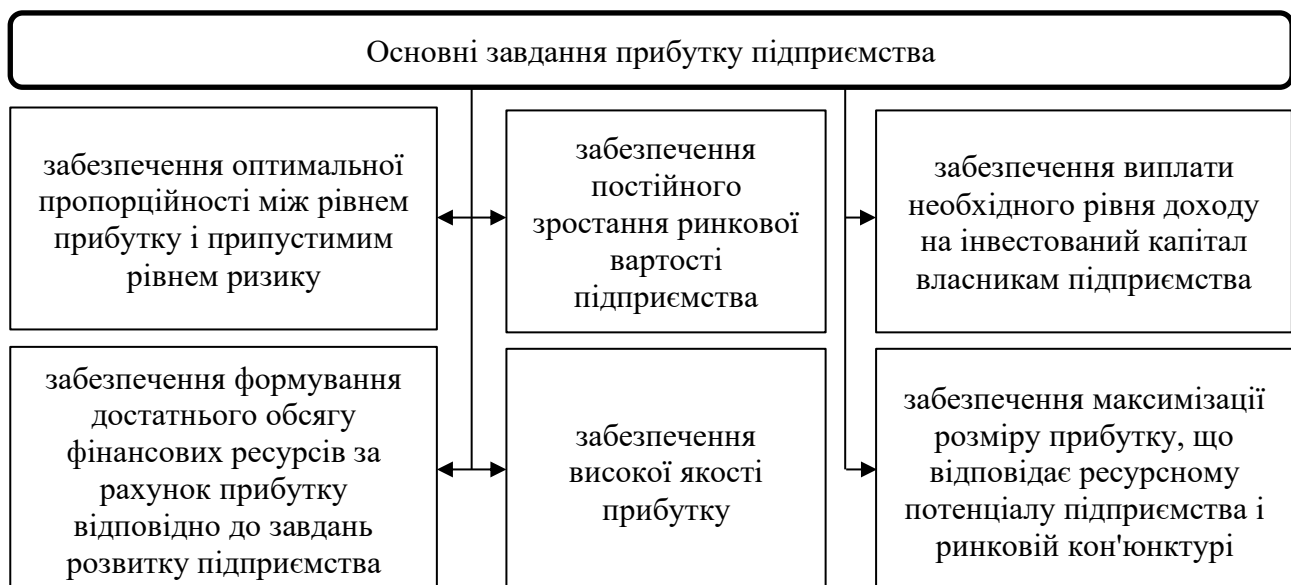
Носов О. Ю.,*д.е.н., доцент, професор кафедри фінансів, обліку та аудиту
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут***Колган Я. П.,***магістрант спеціальності 072 Фінанси, банківська справа і страхування,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

РОЛЬ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Прибуток являє собою основний узагальнюючий показник фінансових результатів будь-якого підприємства, який здійснює свою господарську діяльність на засадах комерційного розрахунку. Він займає центральне місце в загальній системі вартісних інструментів і важелів управління економікою. Тобто, саме отримання прибутку є основною метою діяльності підприємства та задоволення економічних інтересів його власників.

Національним Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затвердженого Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. №73, передбачено трактування прибутку як це суми, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати [1].

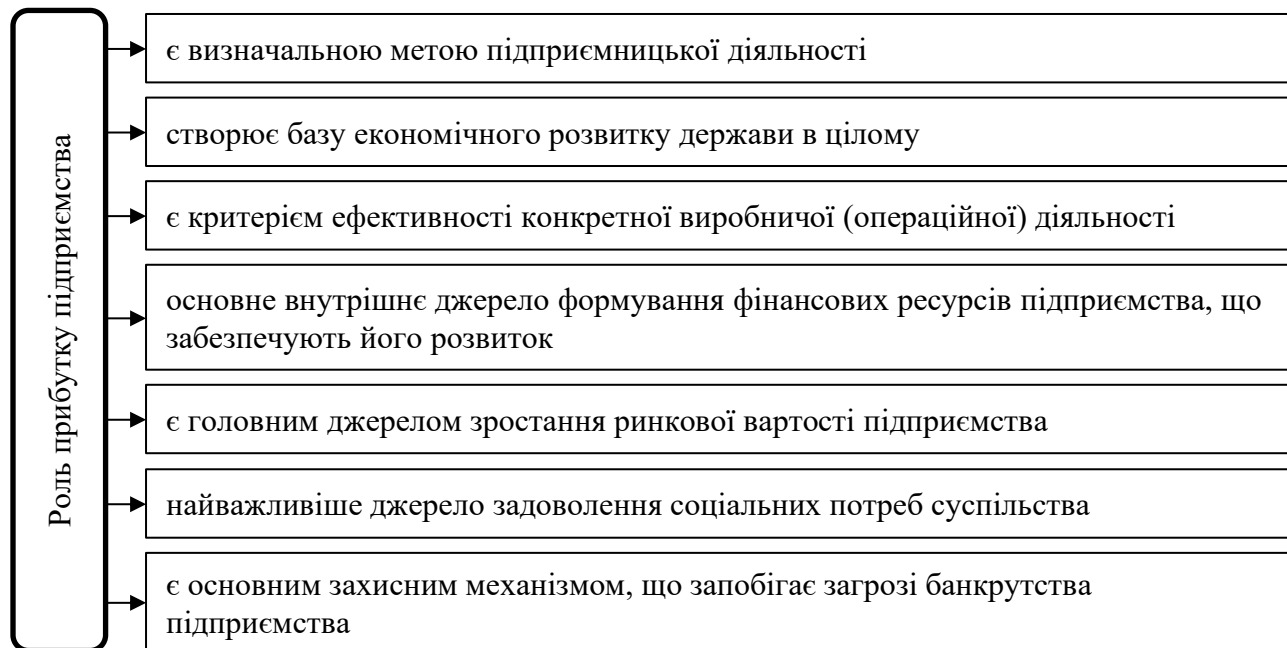
Основні завдання, що покладені на прибуток, зображені на рис. 1.

Рис. 1. Основні завдання прибутку підприємства [2]

Крім того, що прибуток відображає позитивний фінансовий результат господарської діяльності підприємства, він також характеризує рівень ефективності виробництва і свідчить про обсяг та якість виробленої продукції.

Характеристика ролі прибутку підприємства за умов ринкової економіки зображена на рис. 2.

Рис. 2. Роль прибутку підприємства [сформовано на основі [3, с. 74-76]]

Як і кожна економічна категорія, прибуток виконує певні функції, які відображають його суть (рис. 3).

Рис. 3. Функції прибутку підприємства [сформовано на основі [4, с. 300]]

Основними значеннями прибутку підприємства є:

- за умов ринкової економіки є найпершою та найважливішою метою провадження підприємницької діяльності;
- є не лише основою функціонування певного окремого підприємства, але й базою для економічного, соціального та політичного розвитку країни;
- являється головним внутрішнім джерелом формування фінансових ресурсів підприємства (якщо рівень прибутку високий, то підприємство не має потреби в залученні зовнішніх коштів);
- є одним з найважливіших критеріїв ефективності підприємницької діяльності;
- виступає механізмом захисту (захищає підприємство від банкрутства) [5].

Таким чином, прибуток підприємства є позитивним фінансовим результатом, який визначається як сума, на які доходи перевищують пов'язані з ними витрати. Прибуток являється основним показником, який характеризує ефективність діяльності підприємства, тому фактично являється метою діяльності для його засновників. Економічна сутність прибутку та його роль за умов ринкової економіки відображаються в його завданнях та функціях.

Список використаних джерел:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 29.02.2020).
2. Майборода О. Є., Сукрушева Г. О., Куліш Є. В. Теоретична сутність категорії «прибуток підприємства» // Економіка і суспільство. 2017. №10. С. 310-313. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/10_ukr/54.pdf (дата звернення: 29.02.2020).
3. Аранчій В. І., Чумак В. Д., Бражник Л. В. Полтава : РВ ПДАА, 2018. 350 с.
4. Бойчик І. М. Економіка підприємства : підруч. К. : Кондор-

Видавництво, 2016. 378 с.

5. Богацька Н. М. Прибуток підприємства: його роль, формування та резерви збільшення в умовах ринкової економіки // Ефективна економіка. 2019. № 9. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2019/32.pdf (дата звернення: 29.02.2020).

Носов О. Ю.,

*д.е.н., доцент, професор кафедри фінансів, обліку та аудиту
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

Крисовський О. А.,

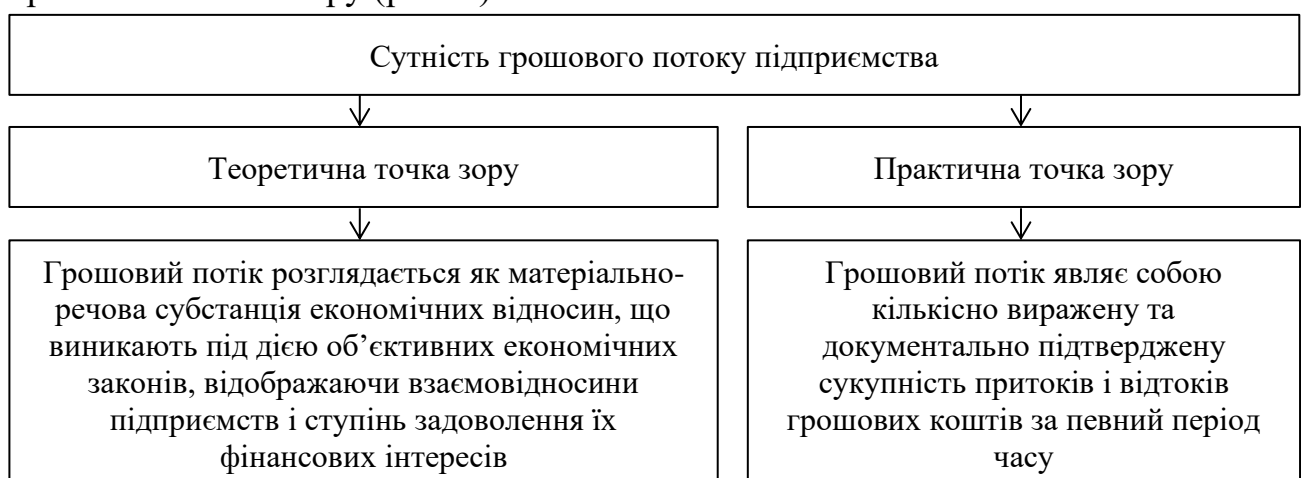
*магістрант спеціальності 072 Фінанси, банківська справа і страхування,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

ДО ПИТАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА

У процесі виробничо-господарської діяльності підприємств постійно здійснюється кругообіг коштів, тобто вкладення коштів у виробництво з метою виготовлення продукції і отримання виручки від її продажу.

У світовій практиці грошовий потік позначають поняттям «кешфло» (cash flow), що в перекладі означає – «потік готівки». Проте поняття «cash» у даному випадку не перекладається дослівно як «готівка», оскільки гроші можуть мати як готівкову, так і безготівкову форму, вільно переходячи з однієї форми в іншу. Cash flow швидше можна перекласти як «рух коштів», тож в сучасній економічній літературі прийнято називати грошові надходження та витрати грошовим потоком [1, с. 72].

Загалом, вчені розглядають поняття «грошовий потік» з теоретичної та практичної точок зору (рис. 1).

Рис. 1. Економічна сутність грошового потоку підприємства [2]

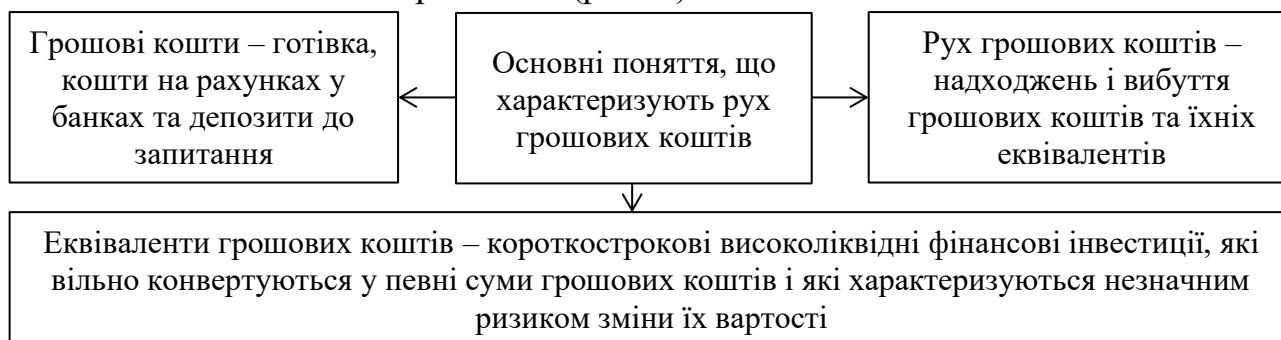
Дослідивши існуючі підходи до трактування поняття «грошовий потік», можна зробити висновки, що більшість вітчизняних науковців базуються на визначенні, запропонованому І. А. Бланком. На його думку грошовий потік підприємства – це сукупність розподілених за окремими інтервалами періоду часу, що розглядається, надходжень і виплат грошових коштів, що генеруються його господарською діяльністю, рух яких пов'язаний з факторами часу, ризику і ліквідності [3, с. 469].

Крім того, в економічній літературі сформувалися два основні підходи до визначення грошового потоку, а саме:

– грошовий потік – це різниця між отриманими і виплаченими підприємством коштами за певний визначений період, тобто це сума надлишку або недостачі грошових коштів;

– грошовий потік – це безперервний рух коштів (обіг), тобто їх надходження й виплати (притоки й відтоки) за певний визначений період.

Грошові потоки безпосередньо пов'язані з рухом коштів на підприємстві, який відображає надходження в розпорядження суб'єкта господарювання коштів та їх еквівалентів і їх використання (рис. 2).

Рис. 2. Основні поняття, що характеризують грошові потоки [4, с. 74]

Грошові потоки як форми вираження фінансових відносин на підприємстві відображають порядок та особливості їх реалізації, а також формування результату таких фінансових відносин (наприклад, формування і використання прибутку, формування резерву ліквідності). При цьому грошові потоки реалізуються виключно як рух грошових коштів.

До основних (базових) функціонально-організаційних характеристик грошових потоків, слід віднести:

- причину і джерело формування грошового потоку, що відповідає господарській операції суб'єкта господарювання (або їх сукупності), виконання якої і передбачає генерування руху грошових коштів – формування грошового потоку;

- фактори формування абсолютної величини грошового потоку;

- вплив грошового потоку на майно підприємства у частині зміни (збільшення або зменшення) абсолютної величини грошових коштів і їх еквівалентів, що перебувають у розпорядженні цього підприємства, – формування його резерву ліквідності;

- форма узгодження грошового потоку – процедура ідентифікації та структурування грошового потоку, забезпечення з метою управління його зі ставності (віднесення, виходячи із характеристик господарської операції, руху грошових коштів до того чи іншого виду грошового потоку), групування та зведення грошових потоків для формування узагальнюючих показників оцінки грошових потоків;

- кількісне оцінювання грошового потоку – розрахунок на основі узгодження грошових потоків абсолютної величини узагальнюючих показників руху грошових коштів (наприклад, операційного грошового, інвестиційного чи фінансового грошових потоків), відносних показників і фінансових коефіцієнтів оцінки грошових потоків (наприклад, CFROI (Cash Flow Returns on Investments), CVA (Cash Value Added) тощо) [5, с. 64].

Отже, грошові потоки відіграють важливу роль для фінансової діяльності підприємства. Вони є основою самофінансування підприємства, а ефективне управління ними дозволяє господарству забезпечувати свою господарську діяльність за рахунок внутрішніх джерел фінансування.

Список використаних джерел:

1. Момот Т. В., Безугла В. О., Тараруєв Ю. О., Кадничанський М. В., Чалий І. Г. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. К.: Цент учбової літератури, 2011. 712 с.
2. Бойко О. Сутність та класифікація грошових потоків підприємства.
URL:
http://sophus.at.ua/publ/2016_12_14_kampodilsk/sekcija_section_1_2016_12_14/sutnist_ta_klasifikacija_groshovikh_potokiv_pidpriemstva/134-1-0-2151 (дата звернення 26.03.2020).
3. Бланк И. А. Финансовый менеджмент: Учебный курс. К.: Эльга, Ника-Центр, 2005. 656 с.
4. Фінансовий менеджмент: підручник / Дема Д. І., Дорохова Л. М., Віленчук О. М. та ін. Житомир : ЖНАЕУ, 2018. 320 с.
5. Поддєрьогін А. М., Бабяк Н. Д., Білик М. Д. та ін. Фінансовий менеджмент: підручник. Київ: КНЕУ, 2017. 534 с.

Романюк Б. Р.,
магістрант
Львівський торговельно-економічний університет

Шопський Ф. І.,
магістрант
Львівський торговельно-економічний університет

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Відомо, що результат діяльності підприємства залежить від наявності та ефективності використання фінансово-економічного потенціалу, що й визначає його фінансовий стан. Міцний фінансовий стан підприємства – це запорука його конкурентоспроможності. У стабільності фінансового стану підприємств проявляється зацікавленість з боку постачальників, банків, інвесторів, органів виконавчої влади. У цьому зв'язку важливе значення має достовірна діагностика фінансового стану підприємства, що забезпечується обґрунтованим проведенням та інформаційно-аналітичним забезпеченням [1, с. 27-28].

Діагностика фінансового стану має важливе значення в економічній діяльності підприємства, оскільки дає змогу: вишукувати резерви поліпшення фінансового стану; об'єктивно оцінювати раціональність використання усіх видів фінансово-інвестиційних ресурсів; своєчасно вживати заходів, спрямованих на підвищення платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості; забезпечувати оптимальний виробничо-ресурсний та соціально-економічний розвиток; забезпечити розробку плану фінансового оздоровлення підприємства.

Характеризуючи фінансовий стан, здебільшого спираються на індикативну основу, яка встановлює ефективність взаємодії внутрішніх чинників (наявних економічних ресурсів), хоча у сучасному ринковому середовищі зовнішні фактори можуть спричинювати істотний (інколи визначальний) вплив на

фінансово-економічну позицію підприємства. Відповідно діагностика фінансового стану підприємства проводиться на основі використання певних критеріїв та показників. Наукова думка сформувала достатньо методичних підходів щодо проведення діагностики фінансового стану підприємства.

Як вважає ряд науковців, доцільно розрізнити методичні підходи до проведення діагностики фінансового стану підприємства, що ґрунтуються на структуруванні, виявленні головної ланки, встановленні причинно-наслідкових зв'язків і взаємозалежності, узагальненні (синтезі) отриманих результатів [2, с. 89-91]. Водночас, в економічній літературі часто використовують два основних підходи щодо комплексного обстеження діяльності підприємств, а саме – ресурсний та економічний. Під час використання ресурсного підходу досліджується сукупність всіх ресурсів підприємства, спроможних виробляти певну кількість матеріальних благ. Економічний підхід щодо комплексної економічної діагностики підприємства передбачає дослідження виробничої потужності та оцінювання ефективності діяльності підприємства. Однак, на думку окремих вчених, для забезпечення стабільного функціонування і конкурентного розвитку підприємств виникає потреба у розробці нового методичного підходу – інформаційно-аналітичного, що дозволить оптимально поєднати ресурсний та економічний підходи комплексної діагностики фінансового стану [3, с. 252-255; 4, с. 53-54].

Враховуючи низку наукових тверджень можна зробити висновок, що діагностика фінансового стану підприємства передбачає проведення аналітичних процедур за певними напрямками. Ці напрями відрізняються у вітчизняній практиці та зарубіжному досвіді, що представлено на рис. 1.

Відмітимо, у практиці здійснення діагностики фінансового стану підприємства досить широко застосовуються горизонтальний, вертикальний, факторний, порівняльний та коефіцієнтний аналіз. При цьому аналіз проводиться як за абсолютними, так і за відносними показниками.

Рис. 1. Групи критерії діагностики фінансового стану підприємства

Важливе значення в процесі аналізу має врахування окремих методичних вимог. При цьому, надмірна розбіжність в методах діагностики фінансового стану є наслідком специфічної особливості поняття «фінансовий стан», яка відображає багатоаспектну діяльність підприємств [1, с. 28].

В діагностиці фінансового стану підприємства використовують різні методичні підходи. Одним із них є використання фінансових показників (коефіцієнтів), які показують зміни в результатах господарської діяльності та визначають тенденції та структуру таких змін. Відома значна кількість таких показників, які поділяють на окремі групи. Найчастіше виділяють п'ять груп показників за такими напрямками діагностики фінансового стану:

– ліквідності (показники цієї групи дозволяють описати та проаналізувати здатність підприємства відповідати за своїми поточними зобов'язаннями. В основу алгоритму розрахунку цих показників закладена ідея зіставлення поточних активів (оборотних активів) із короткостроковою кредиторською заборгованістю);

– поточної діяльності (ефективність поточної фінансово-господарської діяльності оцінюється тривалістю операційного циклу, яка залежить від оборотності коштів у різних видах активів);

– фінансової стійкості (за допомогою цих показників оцінюють склад джерел фінансування та динаміку співвідношення між ними. Діагностика базується на тому, що джерела коштів відрізняються рівнем собівартості, ступенем доступності, рівнем надійності, ступенем ризику);

– рентабельності (показники цієї групи служать для оцінювання загальної ефективності вкладення коштів у підприємство);

– становища і діяльності на ринку капіталів (відбувається просторово-часове зіставлення показників, які характеризують становище підприємства на ринку цінних паперів: дивідендний дохід, дохід на акцію, цінність акції тощо).

Таким чином, використання такої сукупності показників в контексті діагностики фінансового стану дозволяє ідентифікувати проблеми, що мають місце на підприємстві, та розробити напрями їх вирішення.

Список використаних джерел:

1. Городня Т. А., Лупак Р. Л., Іванів О. В. Концептуальні основи економічної суті поняття «фінансове состояние підприємства». *Бізнес Інформ*. 2016. № 10. С. 27-32.

2. Лупак Р. Л., Польова І. М., Васильців В. Г. Управління покращенням інвестиційного забезпечення підприємств. *Бізнес Інформ*. 2015. № 12. С. 88-92.

3. Лупак Р. Л., Приходько Л. О. Конкурентні переваги як наслідок відтворення підприємством ресурсних можливостей. *Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України*. 2010. Вип. 20.6. С. 252-256.

4. Васильців Т. Г., Городня Т. А., Лупак Р. Л. Економічні аспекти диверсифікації підприємства з використанням інноваційних інвестицій. *Інтелект XXI*. 2017. Вип. 1. С. 52-57.

Тютюнник Ю. М.,
к.е.н., доцент,
професор кафедри економічної теорії та економічних досліджень,

Тютюнник С. В.,
к.е.н., доцент,
професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю
Полтавська державна аграрна академія

ЛІКВІДНІСТЬ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ ЯК ХАРАКТЕРИСТИКИ НАДІЙНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Важливими характеристиками надійності банків та банківської системи загалом є ліквідність і платоспроможність. Ліквідність – це здатність банку вчасно та у повному обсязі розрахуватися за своїми зобов'язаннями з найменшими фінансовими втратами, тобто спроможність банку розрахуватися з вкладниками та іншими кредиторами «тут і зараз». У випадку виникнення банківської кризи неплатоспроможності банку допоможе протистояти висока частка високоліквідних активів, до яких відносяться кошти в касі банку, на рахунках в Національному банку України та інших банках, а також активи, що можуть бути швидко проконвертовані в готівкові чи безготівкові кошти, наприклад, боргові цінні папери із ліквідним вторинним ринком. Саме проблеми з обслуговуванням коштів і були головною причиною виведення багатьох неплатоспроможних банків із ринку у 2014-2016 роках.

Платоспроможність – це здатність обслуговувати зобов'язання протягом тривалого часу, інакше кажучи, спроможність генерувати достатньо прибутків, щоб виплачувати вкладникам відсотки за депозитами. Поняття «ліквідність» і «платоспроможність» часто ототожнюють. Насправді проблеми з ліквідністю не завжди свідчать про неплатоспроможність банку. Навіть найприбутковіший банк може мати тимчасові проблеми з одномоментним відпливом коштів. Проте, як правило, проблеми з ліквідністю виникають саме через недостатню платоспроможність [1].

На сьогодні ліквідність як окремих (переважної більшості) банків, так і всієї банківської системи України є достатньою, її навіть можна назвати надлишковою. Частка найліквідніших активів – грошових коштів і депозитних сертифікатів НБУ – на початок 2020 року становила близько 25 % чистих активів. Це один із найвищих показників за всю історію банківської системи України [1].

У зв'язку із переходом банків до розрахунку коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR – Liquidity Coverage Ratio) Національний банк України у вересні 2019 року скасував економічні нормативи миттєвої ліквідності (Н4) та поточної ліквідності (Н5) [2]. Коефіцієнт покриття ліквідністю – це співвідношення високоякісних ліквідних активів банку до суми, необхідної для покриття підвищеного відтоку коштів з банку протягом 30 днів. Він відображає рівень стійкості банку до короткострокових шоків ліквідності – характерного для кризових періодів явища, коли відбувається значний відтік коштів клієнтів.

Банки України розпочали офіційний розрахунок коефіцієнта покриття ліквідністю з 1 грудня 2018 року. На початку мінімальне значення для LCR в іноземній валюті становило 50 %, в усіх валютах – 80 %. Підвищення мінімального обов'язкового значення LCR до 90 % для значення коефіцієнта LCR в усіх валютах та в іноземній валюті відбулося у червні 2019 року. З 1 грудня 2019 року мінімальне значення коефіцієнта покриття ліквідністю в усіх валютах та в іноземній валюті підвищилося до 100 %. Майже в усіх банках фактичні значення показника LCR суттєво перевищують встановлене НБУ нормативне значення. У найбільших фінустановах вони дорівнюють 300-500 %, тобто банки забезпечені коштами й фактично можуть розраховуватися з вкладниками протягом трьох-п'яти місяців навіть за різкого зменшення доходів від кредитування та комісій [1].

У лютому 2020 року НБУ уточнив вимоги до виконання нормативу LCR в іноземній валюті для банків, у яких співвідношення зобов'язань в іноземній валюті до всіх зобов'язань становить менше 5 %. Такі банки продовжать розраховувати LCR в іноземній валюті для цілей нагляду, але вони не зобов'язані дотримуватися його значення на рівні 100 % [3].

З платоспроможністю банківської системи ситуація дещо гірша ніж з ліквідністю. Формально норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2) у 10 % виконують усі банки, але для деяких із них, навіть великих, цей показник ненабагато перевищує норму, встановлену НБУ. На практиці це означає, що коли лише кілька (або навіть один) великих позичальників цих банків перестане (з будь-яких причин) обслуговувати кредити, у банків виникнуть проблеми з платоспроможністю. На початок 2020 року середнє значення нормативу достатності (адекватності) регулятивного капіталу становило 19,66 %, але вісім середніх і великих банків мали показник Н2, близький до граничного [4].

Інший індикатор потенційних проблем із платоспроможністю банків – результати щорічних стрес-тестувань, які Національний банк України оприлюднює наприкінці кожного року. Згідно з результатами, опублікованими у грудні 2019 року, потенційні проблеми з платоспроможністю можуть мати 11 із 29 банків, які проходили стрес-тестування. Більшість фінустанов, для яких стрес-тести показали нестачу капіталу, протягом року вжили низку заходів, що зменшили або взагалі нівелювали цю потребу, але досить часто ці заходи були ситуативні, тоді як бізнес-моделі й кредитна політика банків не змінилися. Отже, наступні стрес-тестування, найімовірніше, знову виявлять потребу в капіталі [1].

В умовах коронавірусної кризи посилюються різноманітні ризики, що можуть в коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі погіршити оцінку платоспроможності банків. У цьому зв'язку Національний банк України постійно оновлює підходи до банківського регулювання з метою посилення фінансової стійкості сектору.

Так, важливим кроком у реформуванні системи нормативів ліквідності стало запровадження нового пруденційного нормативу для українських банків – коефіцієнта чистого стабільного фінансування або NSFR (Net Stable Funding Ratio). Цей показник визначає мінімальний рівень ліквідності банку на горизонті один рік і розраховується як співвідношення обсягу наявного стабільного фінансування до обсягу необхідного стабільного фінансування. NSFR сприятиме

підвищенню стійкості банківської системи завдяки зниженню одного із системних ризиків для фінансової стабільності (пов'язаного з короткою терміновістю фондування банків), збалансованості активів і пасивів банків за строками погашення, а також створить стимули для залучення депозитів на більш тривалі терміни і зменшить залежність від короткострокового фінансування. Початкове значення і перехідний період для впровадження нормативу довгострокової ліквідності (NSFR) в Україні визначатимуться за результатами тестових розрахунків, які будуть здійснюватися щомісяця з серпня і до кінця 2020 року. З початку 2021 року NSFR стане обов'язковим до виконання. Деякий час діючий норматив короткострокової ліквідності (Н6) буде застосовуватися одночасно з NSFR, після чого він буде скасований [5].

Список використаних джерел:

1. Банківський сектор: згори униз. URL: <https://tyzhden.ua/Economics/239822> (дата звернення 05.05.2020).
2. Про затвердження змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України: постанова Правління Національного банку України від 1 серпня 2019 р. № 102 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0102500-19> (дата звернення 15.05.2020).
3. НБУ пом'якшив вимоги до нормативу короткострокової ліквідності банків. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2020/02/20/40890702/> (дата звернення 11.05.2020).
4. Економічні нормативи Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/statistic/supervision-statist/data-supervision> (дата звернення 12.05.2020).
5. Нацбанк вводить коефіцієнт чистого стабільного фінансування – NSFR. URL: <https://ua-news.liga.net/economics/news/nbu-zminyue-normativ-dlya-viznachennya-rivnya-likvidnosti-bankiv> (дата звернення 06.05.2020).

ІНФОРМАЦІЙНЕ ТА МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Адекватна інформаційно-методична база є необхідною умовою якісного проведення аналізу фінансового стану. Ці питання є об'єктом уваги як спеціалістів-практиків, так і теоретиків.

Фінансовий стан підприємства – це сутнісна характеристика діяльності підприємства у певний період, що визначає реальну та потенційну можливість підприємства забезпечувати достатній рівень фінансування фінансово-господарської діяльності та здатність ефективно здійснювати її в майбутньому. Для визначення фінансового стану використовують низку аналітичних показників: ліквідності, платоспроможності, майнового стану, рентабельності тощо. Фінансовий стан підприємства характеризує здатність підприємства саморозвиватися на певний момент часу. Він характеризується системою показників, що дозволяють оцінити наявність, розміщення і ефективність використання фінансових ресурсів. Основні завдання аналізу фінансового стану підприємства виявляються в наступному [1, с. 123]:

- аналіз ефективності використання майна (капіталу) підприємства, забезпечення підприємства власними оборотними коштами;
- аналіз стану і динаміки ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства;
- аналіз рентабельності підприємства та кількісна оцінка його конкурентоспроможності;
- аналіз стану підприємства на фінансовому ринку;
- пошук резервів підвищення рентабельності виробництва.

Методичних прийомів здійснення аналізу фінансового стану в економічній літературі існує достатньо, їхня кількість і широта застосування залежать від

конкретних цілей аналізу та визначаються його завданнями в кожному конкретному випадку.

Так, автори Н. П. Шморгун, І. В. Головка [2, С.21], класифікують за неформалізованими та формалізованими методами аналізу.

Дані методи залежно від використання математичного апарату автори поділяють на кілька підвидів [2, С.20]:

- традиційні методи – за їх допомогою здійснюється первинне аналітичне оброблення інформації: групування; порівняння; відносні, середні, модальні та медіанні показники; графічні.

- методи детермінованого факторного аналізу – використовуються, коли існує функціональна залежність між показниками: елімінування (ланцюгових підстановок, абсолютних різниць тощо); інтегральні; логарифмічні; пропорційного поділу; балансові та ін.

- методи імовірнісного факторного аналізу – використовуються для вивчення зв'язку, коли існує імовірнісна залежність між показниками: дисперсійний аналіз; кореляційний аналіз; регресійний аналіз; компонентний аналіз та ін.

- методи оптимізації показників – потребують використання комп'ютерної технології та програм: методи дослідження операцій; теорія ігор; теорія масового обслуговування.

Також цю класифікацію пропонують автори Г. Г. Старостенко та Н. В. Мірко [3, С.58], методи і прийоми фінансового аналізу вони поділяють на кілька рівнів. Перший рівень класифікації виділяє неформалізовані і формалізовані методи аналізу. До них належать методи експертних оцінок, сценаріїв, психологічні, морфологічні, порівняння тощо. Застосування цих методів характеризується певним суб'єктивізмом, оскільки велике значення мають досвід, знання й інтуїція аналітика. У принципі, елемент суб'єктивізму характерний для більшості методів фінансового аналізу, у тому числі й математичних, де він виявляється в процесі визначення ключових параметрів методу, цілеспрямованого відбору показників тощо, Тому мова йде не про повну

відсутність суб'єктивізму, а про те, що для неформалізованої групи методів він є більш суттєвим. До другого рівня запропонованої класифікації належать методи, що базуються на достатньо строгих формалізованих аналітичних залежностях.

В. О. Подольська та О. В. Яріш [4, С.14-22] також роблять розподіл методів на формалізовані та неформалізовані.

Для підтримки фінансового стану на високому рівні, потрібно дотримуватись системи заходів, яка повинна передбачати:

- постійний моніторинг зовнішнього і внутрішнього станів підприємства;
- розробку заходів із зниження зовнішньої вразливості підприємства;
- розробку підготовчих планів при виникненні проблемних ситуацій, здійсненні попередніх заходів для їхнього забезпечення;
- впровадження планів практичних заходів при виникненні кризової ситуації, прийняття ризикових і нестандартних рішень у випадку відхилення розвитку ситуації;
- координацію дій всіх учасників і контроль за виконанням заходів та їхніми результатами.

Дотримуючись саме цих умов можна досягти позитивного фінансового стану підприємства.

Список використаних джерел:

1. Мішура В. Б. Економічна сутність, аналіз та оцінка фінансового стану підприємства. *Научный вестник Донбасской государственной машиностроительной академии*. 2017. № 3. С. 121–126.
2. Шморгун Н.П. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник. К.: ЦНЛ, 2006. 528 с.
3. Старостенко Г.Г. Фінансовий аналіз. Навчальний Посібник. К.: ЦНЛ, 2006. 224 с.
4. Подольська В.О. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник. К.: ЦНЛ, 2007. 488 с.

Chabaniuk O. M.,

*Candidate of Economics, Associate professor of the Department of Accounting,
Lviv University of Trade and Economics, Lviv*

Kravchuk S. M.,

*Senior Lecturer in the Department of Social Sciences and Humanities,
Ukrainian Academy of Printing, Lviv*

FEATURES OF ACTIVITY OF HOTEL FARMS

Analysis of the current state of hotel business development in Ukraine shows that this area of activity has a rapid growth rate. The enterprises of the hotel complex belong to the sphere of services and have their own peculiarities in the organization of economic activity, which affects the order of accounting.

The hotel is a complex economic complex that provides hotel services. The main activity of hotels is the provision of temporary accommodation. The main share of the hotel's income is provided by the income from the sale of hotel services.

Hotel service - a service to provide a place for a short stay. In addition, other basic services are provided, such as other services, the cost of which is included in the cost of hotel accommodation. Other services provided by the hotel are considered additional and are subject to other operating activities.

When describing hotel services as an object of accounting, it should be noted that they have their own characteristics, in particular:

- the process of their production and consumption coincides in time, due to which the hotel has no work in progress and the remains of finished products, so it is impossible to accumulate or store hotel services;

- the process of providing hotel services is limited in time, due to which the hotel staff must quickly and competently fulfil the orders of consumers of services; consumption of services is uneven by seasons, so the occupancy of the hotel is uneven by seasons, which affects the uneven use of lab or and material resources, as a consequence - their unproductive use, the presence of unproductive costs to optimize

a flexible system of off-season discounts, promotions and increase the range of services, adhering to the ratio of "price-quality".

When organizing accounting, it is necessary to take into account these features, because the management of the hotel is important relevant, reliable and effective information about the composition, location and cost.

In recent years, the hotel business has undergone significant changes, in particular, there is a deepening specialization of hotel offers, the formation of international hotel and restaurant complexes, the development of small businesses, the introduction of the latest computer technology.

Demand for hotel services is uneven and seasonal, so hotels, motels, campsites must have a sufficient reserve of rooms, as well as material and labour resources. The constant readiness of the hotel industry to meet and serve tourists necessitates the simultaneous presence during the day of the administrator, registrar, receptionist, porters, maids, etc. This significantly reduces the efficiency of staff use. However, domestic and foreign experience shows the possibility of overcoming this contradiction.

The history of the hotel business has its roots in antiquity. It has several millennia of development in modern civilization. In northern Iraq, hotel services and services for people with packs belonging to travelers have functioned for seven thousand years. In many parts of the world, the hotel business has always been considered necessary to meet public demands. The emergence of hotels was caused by the rapid economic and cultural development of society, the establishment of economic, cultural and religious ties between the regions. People had an increasing need to travel. Merchants travelled in search of new goods and markets, pilgrims - to meet their religious needs, scientists - to learn about the world, artists and artisans - in search of a labour market for themselves, the sick - to recover in another area. Travellers had to find a safe place to eat and spend the night for a fee.

These needs were to be met by hotels, which at different times were called differently by different peoples and had certain features related to the climate, religious and cultural traditions of each region.

It is advisable to consider the hotel industry in two areas of activity, namely in its broad and narrow senses. In the first case, the hotel industry includes two main groups of services - accommodation and meals, and in the second - only accommodation. There are also other accommodation establishments that are not part of the hotel system. These are rest homes, sanatoriums, boarding houses, children's rest camps, summer residences of kindergartens, etc. They are not part of the hotel industry because resettlement is not their main activity, their prices are low and, as a rule, close to the cost.

The hotel industry as a component of tourism is a highly profitable sector of the economy. However, today Ukraine is one of the last places in the list of European countries in the number of hotels. In our country, there are on average two hotel rooms per thousand inhabitants, as in Europe this figure is at least fourteen - eighteen. This imbalance of supply and demand is due to the high level of hotel room prices. In recent years, there has been an increase in technical and economic indicators of the hotel industry of Ukraine.

At the same time, the market of hotel services is concentrated mainly in cultural, business, industrial and tourist centres, places of rest of tourists, zones of transport traffic of the international value.

The development of the hotel services market is evidenced by the number of hotel seats per thousand population. Hotel service should be understood as the actions (operations) of the consumer accommodation company by providing a room (place) for temporary accommodation in a hotel, as well as other activities related to accommodation and temporary accommodation. The hotel service consists of basic and additional services provided to the consumer during accommodation and hotel accommodation.

Literature:

1. Unifikovani tekhnolohii hotelnykh posluh: [navch. posibnyk] / [Za red. prof. V. K. Fedorchenka, L. H. Lukianova, T. T. Doroshenko, I. M. Minich]. – K. : Vyscha shk., 2001. – 237.

2. Chabaniuk O. M. Osoblyvosti orhanizatsii obliku v apart-hoteli / O. M. Chabaniuk / Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli: Seria "Ekonomichni nauky" / [red. kol. : hol. red. d.i.n., prof. Nestulia O.O.]. - Poltava: PUET, 2010. (Vyp. 5(44).- Ch. 2. - 272 s.,

3. Chabaniuk O. M. Oblikovo – informatsiine zabezpechennia upravlinnia dokhodamy pidpriemstv sfery posluh / O. M. Chabaniuk, I. M. Babyn / Zbirnyk naukovykh prats. LNTU: ekonomichni nauky Seri "Oblik i audyt" / [red. kol. : vidp. red. d.e.n., prof. Herasymchuk Z.V.]. - Lutsk: LDTU, 2010. (Vyp. 7(25).- Ch. 1. - 556 s.

ZNACZENIE RYZYKA W ZARZĄDZANIU

Nieodłącznym elementem każdej prowadzonej działalności gospodarczej jest ryzyko. Zarządzający kierując się dobrem określonej jednostki powinni zachować szczególną ostrożność przy podejmowaniu decyzji, aby nie narazić przedsiębiorstwa na zbędne koszty. Wiadomo bowiem, że głównym celem zarządzania jest poprawa wyników finansowych firmy.

Dąży się do maksymalizacji rentowności prowadzonych działań. Nie wyklucza to ponoszenia nieprzewidzianych strat, które zawsze występują. Ważne jest jednak, by nie były one większe niż pierwotnie zakładano. Innymi słowy, ryzyko powinno się maksymalnie ograniczać a zarazem zabezpieczać się przed jego efektami. Zatem ściśle wiąże się z koniecznością identyfikacji każdego zagrożenia a następnie jego pomiaru i kontroli, by móc skutecznie z nim walczyć.

Zabezpieczanie się przed skutkami ryzyka prowadzi się w sposób pasywny bądź aktywny. Pierwsze podejście, jak sama nazwa wskazuje, oznacza ponoszenie ryzyka bez jakichkolwiek prób jego ograniczania. Uwydatnia brak profesjonalizmu zarządzających w swoich czynnościach. Nie identyfikuje się ryzyka, nie szacuje się jego skali ani nie podejmuje się starań w celu minimalizacji negatywnego zjawiska. Zupełnie odwrotnie prezentuje się postawa aktywna, która zmierza do wszczęcia wszelkich czynności ku zniwelowaniu niepożądanego zjawiska. Działania podejmuje się na tyle wcześnie, by nie wystąpiły daleko idące skutki trudne do usunięcia.

Ryzyko kontroluje się w ujęciu fizycznym bądź finansowym. Przez fizyczną kontrolę ryzyka rozumie się czynności, mające na celu zredukowanie poniesionych już strat lub określenia prawdopodobieństwa, z jakim pojawią się szkody. Ważna jest znajomość częstotliwości oraz rozmiarów ewentualnego zagrożenia. Dzięki temu

istnieje możliwość przyjęcia bardziej skutecznych działań o charakterze kontrolno – zabezpieczającym.

Z kolei podejście finansowe polega przede wszystkim na samodzielności w zarządzaniu ryzykiem przez przedsiębiorstwo. Zatem ewentualne straty pokrywa się przez np. przepływy pieniężne, sprzedaż aktywów, pożyczki. Mimo to zdarza się przeniesienie odpowiedzialności za ryzyko na inny podmiot. Może przybierać dwie formy. Jedna to obciążenie jednostki zewnętrznej ta częścią przedsiębiorstwa, która jest obciążona dużym ryzykiem. Druga to korzystanie z usług ubezpieczalni, które powinny rekompensować wysokość poniesionych uszczerbków finansowych na działalności przedsiębiorstwa w zamian za odprowadzane składki przez jednostkę. Wiadomo bowiem, że w każdym przedsiębiorstwie handlowym źródło potencjalnych zagrożeń może wynikać nie tylko z prowadzonej aktywności na rynku, ale też uzależnienia się od jednego bądź niewielu dostawców/odbiorców, działań politycznych czy nieprzewidzianych sił natury, np. występujących suszy, powodzi, tornad. W związku z tym, przedsiębiorstwa powinny być wyposażone w ubezpieczenia.

Reasumując, ryzyko towarzyszy każdej działalności człowieka. Prawidłowa identyfikacja zagrożenia powinna wiązać się z analizą strategii przedsiębiorstwa na wypadek zaistnienia niepożądanego sytuacji, w tym z badaniem słabych i mocnych stron przedsiębiorstwa przy uwzględnieniu występującego otoczenia. Zatem oczekuje się dokonania analizy SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats). Posiadając wiedzę na temat niedoskonałości w określonym zakresie danego przedsiębiorstwa, zaleca się zabezpieczenie przed ryzykiem i poniesieniem potencjalnych strat.

Literatura

1. W. Tarczyński, M. Mojszewicz, *Zarządzanie ryzykiem*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa, 2001, str. 16
2. <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ceny-handel/wskazniki-cen/wskazniki-cen-towarow-i-uslug-konsumpcyjnych-pot-inflacja-/>, 2018. 04.28

3. Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dnia 20 kwietnia 2004 r., Dz. U. z 2013 r. Nr 99, poz. 1001, art.2

4. D. Begg, S. Fischer, R. Dornbusch, *Mikroekonomia*, Polskie Wyd. Ekonomiczne, Warszawa, 2007, str. 56

5. Chabaniuk O., Ohirko I. Rodzaje ryzyka i jego charakterystyka / O. Chabaniuk, I. Ohirko // Фінансові механізми сталого розвитку України : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., 18 жовтня 2019 р. / редкол. : О. І. Черевко [та ін.] ; Харківський держ. ун-т харч. та торг. – Х. : ХДУХТ, 2019. – 308 с.

**ВСЕУКРАЇНСЬКА ЦЕНТРАЛЬНА СПІЛКА СПОЖИВЧИХ ТОВАРИСТВ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ КООПЕРАТИВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ**

КАФЕДРА ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

Секція 4

Інновації на банківському та страховому ринках України

28-29 травня 2020 р.

м. Хмельницький

Бондаренко Н.В.

к.е.н., доцент

*доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Уманський національний університет садівництва*

Баліцька А.О.

*здобувач вищої освіти другого(магістерського) рівня
спеціальності фінанси, банківська справа та страхування
Уманський національний університет садівництва*

ІННОВАЦІЇ В БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Основною причиною виникнення інновацій у банківській сфері, як і в інших галузях економіки, є перспектива отримання прибутку. Поняття «інновації» (нововведення) сучасна економічна наука трактує як «кінцевий результат інноваційної діяльності, що знайшов втілення у вигляді нового або вдосконаленого продукту, впровадженого на ринку, нового чи вдосконаленого технологічного процесу, який використовувався у практичній діяльності, або в новому підході до соціальних послуг» [1; 2]. Банківські інновації – це результат діяльності банку, спрямований на створення нових продуктів та технологій, а також інноваційних методів управління банківською установою з метою отримання додаткових доходів та конкурентних переваг (приріст клієнтської бази, збільшення частки ринку, скорочення витрат на проведення певного виду операцій тощо) [3].

Реалізація і поширення інноваційної діяльності в будь-якій галузі, зокрема і в банківському секторі, є складним завданням. Особливістю функціонування банківської системи України є те, що діяльність комерційних банків багато в чому залежить від надто змінного політичного й економічного становища. А з огляду на періодичність кризових явищ в країні, ефективність і прибутковість такого функціонування є проблематичною. Як відомо, впровадження та вдосконалення інновації потребує значних фінансових вкладень. Тому, насамперед, для впровадження та вдосконалення інноваційної діяльності комерційним банкам варто якісно та стратегічно здійснювати планування й

управління ризиками, створювати спеціальні фонди. Адже саме ресурсна забезпеченість безпосередньо впливає на здатність реалізувати інновації та їх ефективність.

Один із головних напрямів вдосконалення інноваційної діяльності в комерційних банках України – це виокремлення та розробка інноваційної політики та стратегії як самостійних та самодостатніх напрямів у загальній банківській стратегії. Актуальним для успішного здійснення інноваційної стратегії банків є створення відповідного відділу в загальній організаційній структурі, котрий займався би моніторингом інноваційних тенденції не лише в банківському середовищі, а й загалом в економіці, пошуком, аналізом та відбором ідей, прийнятних для втілення, самостійно здійснював генерацію інноваційних ідей.

Сучасний інноваційний розвиток банківського менеджменту та маркетингу не можливо уявити без ІТ-підтримки. Інноваційно-технологічні стратегії нині безпосередньо впливають на розвиток всіх сфер банківської діяльності, створюючи можливості втілення нововведень та сприяючи генерації ідей щодо них. Тому для комерційних банків має бути пріоритетною реалізація проектів, які забезпечують ринкову диференціацію банку через використання сучасних інформаційних технологій. Це, в свою чергу, зумовлює збільшення частки персоналу, зайнятого в комунікаційних, інформаційних, аналітичних підрозділах, та частки комп'ютерного, іншого апаратного та програмного забезпечення в активах банку [4].

Новітнім банківським продуктом, що активно позиціонується на ринку щодо залучення депозитних ресурсів є Інтернет-еквайринг. Його суть полягає у роботі кредитної організації (банку-еквайрера) щодо розрахунків з установами електронної комерції за операціями, які здійснюються з використанням банківських карт у Інтернет-мережі. В умовах сьогодення є лише кілька банківських установ, що мають змогу запропонувати елементи даної послуги в Україні. Проте цей продукт не має широкого застосування у банківському секторі України. Одним із перспективних напрямів інноваційних кредитних

продуктів є «Peer-to-Peer» або скорочено P2P, суть даної інновації полягає у переданні 14 грошей від однієї непов'язаної особи іншій або між «рівноправними сторонами», оминаючи залучення традиційних фінансових посередників. Для банківського сектору України P2P кредитування – новинка, ініціатором та організатором якого виступив ПриватБанк, який надав кредиторам свої гарантії та компетенції у пошуку позичальників, оцінюванні можливості виникнення ризиків і стягненні.

Згідно з дослідженнями закордонних аналітиків найважливішими глобальними тенденціями банківських інновацій останніми роками стали такі напрямки: монетизація даних; соціальна цінність; робототехніка; банківництво речей; розважальні транзакції; розважальні транзакції; інтернетбанкінг; безкарткові розрахунки; банківництво без банків [5; 6].

За підсумками останніх років до найбільш інноваційних банківських систем увійшли: Туреччина, Італія, Польща та Іспанія. Отже, європейські банки впевнено тримають лідерство у впровадженні банківських інновацій. А тому і українським банкам слід більш активніше впроваджувати інноваційні продукти. Основними напрямками українських банківських інновацій в останні роки стали: інтернет та мобільний банкінг та значне розширення банківських операцій, які доступні через ці системи; безкарткові розрахунки через мобільний телефон; активізація присутності в соціальних мережах; доступність терміналів самообслуговування; режим роботи «24/7»; електронна решта (послуга, коли решта в копійках переводиться на рахунок чи поповнює мобільний телефон клієнта); індивідуалізація потреб клієнтів (застосовується переважно для VIPклієнтів банку).

Найбільш цікавими перспективними банківськими інноваціями, які могли б бути започатковані в Україні, стали: депозитний проект SmartyPig від WestBank (Великобританія), який побудований за принципом соціальної мережі, де треба зареєструватися, виставити цілі, на які призначено вклад, запросити друзів. Такий вклад носить дуже конструктивний характер – людині прищеплюється звичка постійно усвідомлювати свої потреби та визначати

способи їх досягнення; проект Keep the change від Bank of America, згідно з яким банк у процесі покупки округлює суму, а різницю залишає клієнту на окремому ощадному рахунку; IBC Bank (Канада), що пропонує своїм клієнтам нову кредитну карту – «Кобренд» у співробітництві з відомою мережею ресторанів Tim Hortons. При здійсненні покупки або оплати рахунку в ресторані клієнт обирає потрібну йому кнопку і проводить платіж; сервіс P2P-перекази через мобільний телефон, який представлений на ринку банківських послуг як Оборау, Hal-Cash от Bankinter, POPmoney от PNCBank [7].

Неспростовним лідером у втіленні інновацій на всіх ступенях власної діяльності є АТ КБ «Приватбанк», про що свідчить унікальність продуктового ряду, багатофункціональність дистанційного обслуговування та застосування інноваційних технологій.

Список використаних джерел:

1. Вікулов В. С. Типологія банківських інновацій. Фінансовий менеджмент. 2004. № 6. С. 75-83.
2. Лакоснік Є. Банківські інновації на ринках, що розвиваються. Банківська практика за кордоном. 2006. № 7. С. 13-28.
3. Кривич Я. М. Вплив інновацій на стратегічний розвиток банку. URL: <http://dSPACE.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/797/3/4.pdf>.
4. Єгоричева С.Б. Інноваційна діяльність комерційних банків: стратегічні аспекти : монографія / С.Б. Єгоричева ; ВНЗ у кооперації «Полтавський університет економіки і торгівлі». Полтава : ТОВ «АСМІ». 2010. 348 с.
5. Skinner С.М. "The top trends in banking innovations". The Financer. URL: <https://thefinancer.com/2016/02/thetoptentrendsinbankinginnovation.html>.
6. Skinner С.М. "The biggest innovations in retail banking". The Financer. URL : <https://thefinancer.com/2017/01/biggestinnovationsretailbankingresearch.html>
7. Золотарьова О. В., Чекал А. А. Інноваційні банківські продукти та специфіка їх впровадження в Україні. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2016. Вип. 16. Ч. 1. С. 112–115.

Веремейчик В. І.,
студентка спеціальності 071 Облік і оподаткування

Єлісєєва О. К.
*д-р. екон. наук, професор, Дніпровський національний університет імені
Олеся Гончара (м. Дніпро)*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВАХ УКРАЇНИ

Розвиток економіки України значною мірою залежить від проведення банками активної інноваційної діяльності. Ефективна банківська інноваційна діяльність, як показує досвід інших країн, значною мірою визначає прогрес розвитку реального сектору економіки. Успішному здійсненню банками інноваційної діяльності може сприяти формування системи методологічного забезпечення процесу удосконалення управління цим важливим напрямом банківського менеджменту. Інноваційна банківська діяльність — вид діяльності, пов'язаний із трансформацією наукових досліджень і розробок, інших науково-технологічних досягнень у нові чи покращені банківські продукти та послуги, в оновлений чи вдосконалений банківський технологічний процес, що використовується у практичній діяльності, чи новий підхід до реалізації продуктів і послуг, їх адаптацію до актуальних вимог клієнтів.

Інноваційна безпека банку - це комплексний і системний підхід, що забезпечує мінімізацію втрат від потенційних і реальних небезпек та загроз, які виникають під час реалізації інноваційної політики. Вона охоплює всі сторони господарської діяльності банку, включаючи як внутрішні інновації, які безпосередньо використовуються в межах банку (упродовж нових видів банківських продуктів, послуг, нових методів роботи), так і зовнішні, які направлені на удосконалення чи застосування нових методів реалізації

банківських продуктів, розробку нових маркетингових технологій, нових форм інвестування інноваційної діяльності вітчизняних підприємств.

В даній роботі ми розглянемо сутність банківських інновацій та тенденцій їх розвитку. Поставленні наступні завдання:

- в процесі проведення теоретичного дослідження розглянути та надати визначення сутності терміну «інновація», зокрема «банківська інновація»;

- розглянути основні тенденції банківських інновацій, визначити в чому проблеми їх впровадження та перспективи розвитку та використання;

- надати перелік перспективних продуктів, що можуть бути впроваджені банками України з метою отримання конкурентних переваг на ринку банківських послуг.

Банківська інновація - це реалізований у формі нового банківського продукту або операції кінцевий результат інноваційної діяльності банку. Виникнення банківських інновацій обумовлене безпосередньо прагненням обійти конкурентів, інформацією, що поступає, про банківські нововведення зарубіжних країн, а також періодично виникаючими кризами в банківській сфері (загальними або приватними), що є стимул-реакцією до посилення фінансової думки в області інновацій, направленої на підвищення фінансової стійкості банку. З урахуванням змісту банківських інновацій управління банківською інноваційною діяльністю пропонується розглядати як процес забезпечення банківського інноваційного бізнесу всіма необхідними ресурсами та організування технологічного циклу інноваційної діяльності загалом, включаючи розробку нових і удосконалення наявних банківських технологій, продуктів і послуг, зокрема, забезпечення належного рівня якості обслуговування клієнтів, використання сучасних технічних засобів і методів зв'язку [1].

Інновації у банківській сфері – це кінцевий результат інноваційної діяльності банку, який отримав реалізацію у вигляді нового або вдосконаленого банківського продукту чи послуги, які впроваджено в практичну діяльність. Завдяки цьому, за сучасних умов запровадження

інновацій є одним з найдієвіших інструментів у конкурентній боротьбі.

Інновації - важливий напрям сучасного розвитку у всіх сферах економіки, у тому числі і в банківській діяльності. Інновації в банківництві – це комплекс сучасних економічних, організаційно-управлінських, інституційних нововведень в будь-якій сфері функціонування банку.

В умовах зростаючої конкуренції інновації сприяють розширенню клієнтської бази, збільшенню частки ринку банківських послуг, скороченню витрат, підвищенню фінансової стійкості та безпеки банку.

В сучасних, складних умовах розвитку економіки надзвичайно важливого значення набуває розробка та реалізація банками ефективної інноваційної політики з метою вдосконалення управління інноваційною діяльністю, оскільки без цього неможливим є здійснення прогресивних нововведень, суттєве підвищення ефективності результатів роботи й загалом забезпечення сталого розвитку банківського сектору економіки України.

Банківською інновацією не може вважатися банківський продукт або операція, яка є новим тільки для певного банку, але вже давно реалізуються в інших банках. Причиною появи банківських інновацій, з одного боку, є підтримка банком стійкого зв'язку з клієнтами, яка заснована на партнерських відносинах. Це означає, що банки турбуються не тільки про збереження, а й про примноження капіталу своїх клієнтів. Досягають вони цього тим, що пропонують інноваційні продукти, які, своєю чергою, сприяють розширенню напрямів їх діяльності, зниженню витрат, розвитку ділової активності і підвищенню прибутковості. [2].

Враховуючи вищенаведені, серед інновацій доцільно окремо виділяти фінансові, які безпосередньо мають вигляд різноманітних фінансових інструментів, що обертаються на грошовому ринку. Від звичайних продуктових вони відрізняються причинами виникнення, специфічним процесом створення, особливостями життєвого циклу. Для забезпечення більш точного позиціонування банку на фінансовому ринку у відповідності до обраної стратегії.

Залежно від стратегічних цілей, які ставить банк можна виділити такі види його інноваційної політики:

Вид інноваційної політики	Сутність інноваційної політики
Наступальна	за такої політики банк прагне до лідерства на ринку
Оборонна	банк прагне не відстати від конкурентів в інноваційності, а за сприятливих обставин наблизитись до них
Імітаційна	банк використовує продукти, досвід інших банків та адаптує їх до своєї діяльності
Залежна	дочірні банки або філії проводять інноваційну політику головного банку за його наполяганням
Традиційна	банк підвищує якість власних продуктів на основі застосування більш досконалішої технології їх створення

Банки-учасники дослідження зазначили такі пріоритети для розвитку та інвестицій у нові технології:

Рис. 1 (% досліджених банків)

Інвестиції банків у технології, які орієнтовані на клієнтів, здебільшого зосереджені на користувацьких інтерфейсах. Також банки продовжують інвестувати у проекти поглибленого аналізу даних з метою підвищення ефективності та пошуку шляхів збільшення доходів. Так, до 80% опитаних банків інвестують в аналіз даних і планують збільшити обсяги таких інвестицій протягом наступних трьох років.

Перспективні інноваційні послуги, які слід впровадити українськими комерційними банками та активно їх розвивати

Інтернет-еквайрінг - прийому платежів через POS термінали у так званих "цегельних" магазинах. Звичний, фізичний POS термінал перенісся в інтернет і став віртуальним терміналом.

Private Banking – банківські, інвестиційні та інші фінансові послуги для заможних фізичних осіб, які передбачають здійснення операцій з грошима клієнта, що зберігають і збільшують його власність. В англійськомовних країнах також відоме як wealth management, тобто управління приватним капіталом. Часто private banking включає в себе консультаційні послуги

Список використаних джерел:

1. Кльоба Л. Г. Удосконалення управління банківською інноваційною діяльністю / Л. Г. Кльоба, В. Л. Кльоба, Р. Л. Кльоба // Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: тези доповідей міжнародної науково-

практичної конференції (Львів, 19–21 травня 2011 р. / Національний університет "Львівська політехніка" [та ін.]. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2011. – С. 276–278.

2. Золотарьова О.В., Чекал А.А. Інноваційні банківські продукти та специфіка їх упровадження в Україні/ О.В. Золотарьова, АА. Чекал// Науковий вісник Херсонського державного університету.-2016.-№1.- С. 112-114.

Yelisieiev Ye.Yu

Master, Oles Honchar Dnipro National University

Yelisieieva O.K.

Doctor of Economics, Professor, Head of Department of Statistics, Accounting and Economic Informatics, Oles Honchar Dnipro National University

DEVELOPMENT OF BLOCKCHAIN AND CRYPTOCURRENCIES IN THE WORLD

The Blockchain technology first appeared in 2008 and made it possible to create cryptocurrencies. The idea of cryptocurrency is to create a currency that is not controlled by the state, is freely distributed, does not depreciate, and allows for transparency in transactions. Cryptocurrency is often compared to world currencies; however, it is more appropriate to compare it with precious metals.

Cryptocurrency is measured in units of "coin", although these "money" exist exclusively in digital form. The main feature that distinguishes real money from cryptocurrencies is the way of their origin. Electronic money is formed as a result of replenishing a bank account or electronic purse with real money via a terminal, while cryptocurrency is emitted over the network. Today it can be donated, bought or "made".

According to CoinMarketCap Bitcoin, Ethereum, Ethereum Classic, Dash, Ripple, Monero, Litecoin, NEM, Augur, MaidSafeCoin are the largest in terms of capitalization. [1]. Cryptocurrency reached a turning point in its development in 2010, when a stock exchange allowed Bitcoin to be exchanged for ordinary money. Already then society was interested in cryptocurrency through several positive features, which led to an increase in the Bitcoin rate from 0.003 US \$ for 1 BTC in 2009 to a record 17,153 US \$ on December 8, 2017 [2].

Cryptocurrency is actively spreading in the world. According to statistics, the leaders in spreading "future currencies" are the United States (31.02%), Germany (15.66%), France (5.85%) and the Netherlands (4.53%). Ukraine ranks 18th in this

rating. The formation of a cryptocurrency exchange rate depends on demand, so the cost of Bitcoin is unstable.

Investors, technophiles and young people aged between 25 and 34 are the most interested in cryptocurrencies, while travellers and people aged 65+ are the least. Men are active miners, but regardless of gender stereotypes, women also take part in the creation of cryptocurrencies. For example, the American actress Paris Hilton wrote on Twitter that she also participates in the formation of LydianCoin [3].

The reaction to the emergence of cryptocurrency in different countries was ambiguous. Some consider it to be the development of the technological process and the "currency of the future," others respond with fear and uncertainty. Given the endurance of the digital currency and the steady increase in popularity on the world financial arena, governments around the world are considering its control and regulation.

Australia gained considerable momentum over a short period of time in regulating it. The country's authorities strongly support the use of state-of-the-art technologies in various areas of government, including the Blockchain. Cryptocurrency in Australia is not considered a financial product; therefore, it is not subject to licensing. The government introduced a bill to regulate the exchange of virtual currencies in 2017, [4]. A bipartisan attempt was made to introduce Bitcoin as a national digital currency the same year [5]. This step has been taken to maintain competitiveness in a constantly changing economy and financial technologies.

The United Kingdom is among most favourable and convenient countries for conducting cryptographic business. In 2014 the government confirmed that Bitcoin is not a currency and not money, hence cannot be regulated by financial legislation. Thus, the digital currency is still considered as the unique combination of numbers obtained as a result of complex mathematical calculations. Other European Union Member States are also actively developing the introduction of digital currencies. Instead of the term "crypto volume", the European regulators use the term "virtual currency", which is also considered as a means of payment. The European Commission proposed to establish additional regulation for crypto exchange counterparts and providers of

cryptocurrency purse. United States regulation of the digital currency use is rather complicated due to the peculiarities of the legal system. At the federal level, there is a tendency to unify a position on cryptocurrencies. Congressional Blockchain Caucus introduced a Law regulating cryptocurrencies and allowing consumers to make small purchases with cryptocurrency of up to \$ 600 without reporting. Japan passed the law in 2016 to regulate the crypto currency exchanges, they are now subject to registration at the Financial Services Agency Cryptocurrency is considered as a means of exchange [6].

But not all countries have a positive attitude towards legalizing the digital currency. This is due to concerns about taxation, bypassing the rules of currency control, loss of bank fees and even a decrease in demand for local currencies.

Even though China has most mining pools, the approach to legal regulation of cryptographic operations has not been worked out. The use of Bitcoin is prohibited by financial institutions.

The use of cryptocurrency is on the rise, however problems with its accounting and auditing may hinder the progress. Accounting cryptocurrency in a way that is consistent with the cash accounting would be a logical starting point. However, there are two reasons why it does not yet meet the definition of "cash and cash equivalents" defined by the International Financial Reporting Standards (IFRS) used by many leading economies. [7]. The first reason is the lack of a general level of its acceptance as a currency, and the second - a significant level of instability observed in their value.

Since cryptocurrency relies more on cryptographic evidence than on people's trust, its transparent processes may ultimately require different audit procedures based on the complexity of the technological environment.

In my opinion, cryptocurrencies will not disappear anytime soon, but on the contrary, the market will continue to grow, attracting more and more interest around the world. The legal discussion on the definition of cryptocurrency and its taxation is ongoing in many developed countries. Once finalised, the cryptography market will become part of the formal economy and the state will gain control over it.

The volumes and activity of crypto-trading determine the viability of cryptocurrency. Digital currencies are increasingly attracting large companies and corporations even after 2018, an unprofitable year for this market. More and more new actors join the cryptocurrency market, signifying the spread of cryptocurrency in society. Emergence of the institutional investors at the market may enable the development of the crypto-industrial infrastructure. More and more systems and special applications are developed, allowing people to make transfers, pay for goods and services with cryptocurrency. Most ordinary users will not understand the essence of the Blockchain system and how data transfer is arranged, but they will be happy to use cryptocurrency due to their usability and anonymity.

References:

1. Trends in the development of cryptocurrency in the Ukrainian market. - [Electronic resource]. - Mode of access: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/24-1-2017/12.pdf>
2. Coin dance. - [Electronic resource]. - Mode of access: <https://coin.dance/stats>
3. Businessinsider. - [Electronic resource]. - Mode of access: <http://uk.businessinsider.com/paris-hilton-backs-ico-lydian-celebrities-endorsing-cryptocurrencies-2017-9>
4. Australian Bill Addresses Cryptocurrency Regulation// [Electronic resource] // ethnews.com. - 18.08.2017. Mode of access - <https://www.ethnews.com/australian-bill-addresses-cryptocurrency-regulation>
5. Austria gets its first bitcoin digital currency 'bank' [Electronic resource] // rt.com. - 10.02.17. Mode of access - <https://www.rt.com/business/376977-austria-first-bitcoin-bank/>
6. Legal regulation of cryptocurrency business [Electronic resource]. — Mode of access: <http://axon.partners/wp-content/uploads/2017/02/Global-Issues-of-Bitcoin-Businesses-Regulation.pdf>

Ларіонова К. Л.

*к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Хмельницький національний університет*

Кудрик Н. В.

*Студентка спеціальності фінанси, банківська справа та страхування
Хмельницький національний університет*

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Банківська система України зараз знаходиться на етапі розвитку та впровадження в свою діяльність інноваційних продуктів. Виникнення банківських інновацій обумовлене безперервним рухом підприємницької думки, прагненням обійти конкурентів, інформацією, що поступає, про банківські нововведення зарубіжних країн, а також періодично виникаючими кризами в банківській сфері, що є стимулюючою реакцією до посилення активності в області інновацій, направленої на підвищення фінансової стійкості банку. Інновації у банківській сфері – це кінцевий результат інноваційної діяльності банку, який отримав реалізацію у вигляді нового або вдосконаленого банківського продукту чи послуги, які впроваджено в практичну діяльність.

Поняття інновації може бути застосовано до всіх нововведень у всіх сферах функціонування банку, що дасть змогу досягти визначеного позитивного економічного або стратегічного ефекту (приріст клієнтської бази, збільшення частки ринку, скорочення витрат на проведення певного виду операцій тощо). Однак, банківською інновацією не можуть вважатися банківський продукт або операція, які є новими тільки для даного банку, але вже давно реалізуються в інших банках.

Стрімкий розвиток технологій і банківського ринку в Україні, як і в усьому світі призвів до того, що інноваційний процес став для банків необхідністю, а не розкішшю. В останні роки суттєво змінився також і вигляд банківського сектору

України, а разом із ним і асортимент послуг, які кредитно-фінансові установи надають своїм клієнтам, і технології, що використовуються при цьому [1, с.206].

Основними напрямками українських банківських інновацій в останні роки стали:

- інтернет та мобільний банкінг та значне розширення банківських операцій, які доступні через ці системи;
- безкарткові розрахунки через мобільний телефон;
- активізація присутності в соціальних мережах;
- доступність терміналів самообслуговування;
- режим роботи "24/7";
- електронна решта (послуга, коли решта в копійках переводиться на рахунок чи поповнює мобільний телефон клієнта);
- індивідуалізація потреб клієнтів (застосовується переважно для VIP-клієнтів банку).

Еволюція банківської системи в бік дистанційної моделі банківського обслуговування зумовлена рядом об'єктивних особливостей економічного і соціального середовища, в яких існують банки, і в першу чергу – змінами в способі життя людей, автоматизацією банківських операцій, зростанням конкуренції, проникненням нових інформаційних та комунікаційних технологій, які докорінним чином змінюють обличчя сучасних фінансово-кредитних інститутів, способи їх комунікацій з клієнтами, канали продажу банківських послуг. Все це є відображенням інноваційного процесу, що постійно відбувається у банках й дозволяє їм в умовах жорсткої конкуренції та динамічної макроекономічної ситуації диференціюватися на фінансовому ринку з метою забезпечення зростання вартості бізнесу.

Варто також зазначити, що банківські установи України почали активно втілювати в реальність переваги Інтернет-банкінгу та мобільного банкінгу в свою практику надання банківських послуг відносно нещодавно. Основною перешкодою є проблематичність технічної реалізації цих систем, що пов'язане,

передусім, зі складністю та високою ціною захисту інформації, яка передається [2, с. 39].

Серед банківських установ України, які протягом останніх років здійснюють активний інноваційний розвиток, слід виокремити: АТ КБ “Приватбанк”, АТ “Райффайзен Банк Аваль”, АТ “Ощадбанк”, АТ “Укресімбанк”, АТ “Укрсоцбанк”, АТ “Альфа-Банк”, АТ “ОТП Банк”. Проте безперечним лідером у втіленні інновацій на всіх рівнях власної діяльності є АТ КБ “Приватбанк”, про що свідчить унікальність продуктового ряду, багатофункціональність дистанційного обслуговування та застосування інноваційних технологій.

У сучасні часи пандемії коронавірусу досить швидко розвиваються інновації у сфері дистанційного обслуговування клієнтів. Досить багато банків почали стрімко розробляти банківські програми та мобільні додатки, або займаються їх удосконаленням, щоб кожен клієнт зміг, не виходячи з дому провести банківські операції.

З’ясуємо основні напрямки вдосконалення інноваційної діяльності для комерційних банків України - це необхідність розуміння важливості інноваційної складової для успішного майбутнього функціонування; формування самостійної та самодостатньої інноваційної політики; створення інноваційних відділів як стратегічних структурних підрозділів банків; розвиток дистанційного обслуговування, зокрема мобільного банкінгу та Інтернет-банкінгу; ґрунтовна переоцінка та реорганізація способів обслуговування клієнтів у відділеннях в контексті налагодження більш тісних та дружних відносин.

Варто звернути увагу також на питання загроз, які впливають на розвиток інновацій в банківській системі, адже розвиток технологій посилює конкуренцію на ринку. Тому для того, щоб бути затребуваними, банківським установам потрібно постійно спостерігати за світовими тенденціями та інноваціями. Адже в еру новітніх технологій з’явилися фінансові установи, які виконують деякі банківські функції, отже, конкурують з банками.

З огляду на особливості банківського бізнесу та значну конкуренцію, проблема розвитку інноваційної діяльності стала особливо актуальною. Крім того, вдосконалення інноваційної діяльності – це досить складна справа, тому потрібне різнопланове спрямування для забезпечення ефективності та очікуваної результативності роботи банків. Необхідно покращувати не лише технології, послуги та продукти, а й способи організації діяльності банків, комунікації з клієнтами, просування продуктів та ін [3, с. 134].

Список використаних джерел:

1. Заборонець Ю.О. Сутність, зміст та перспективи розвитку інноваційних технологій у банківських установах України [Електронний ресурс] / Ю.О. Заборонець, // Міжнародний науково – виробничий журнал «Сталий розвиток економіки». – 2014. – Вип. 24 – С. 206–211. – Режим доступу : http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/sre_2014_2_32.pdf (дата звернення 19.05.2020).

2. Кравченко О. О. Розвиток інновацій в банківській системі [Електронний ресурс] / О. О. Кравченко // Фінансовий простір. – 2014. – Вип. 2(14). – С. 39–42. – Режим доступу : <https://ofp.cibs.ubs.edu.ua/files/1402/14kooriv.pdf> (дата звернення 19.05.2020).

3. Чайковський Я., Банківські інновації: перспективи та загрози електронних банківських послуг [Електронний ресурс] / Я. Чайковський, Я. Ковальчук // Світ фінансів. – 2018. – Вип. 4(57). – С. 121 -136. – Режим доступу: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/34314/1/Чайковський.pdf> (дата звернення 19.05.2020).

Нікольчук Ю. М.,
*к.е.н., доц., завідувач кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

Бочуля О. О.,
*магістрант спеціальності 072 Фінанси, банківська справа і страхування,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

ІННОВАЦІЇ НА СТРАХОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Страховий ринок є складовим елементом ринку сучасної національної економіки нашої країни і являє собою відокремлену частину змішано ринкової економіки, де основними суб'єктами відносин виступають: виробники-продавці страхових послуг, споживачі і численні посередники, між ними виникають фінансові (страхові) відносини з приводу купівлі-продажу страхового продукту як товару, формування попиту і пропозиції на нього.

Для забезпечення високорентабельної діяльності страхових компаній не лише у короткостроковому, а й у довгостроковому періодах доцільно формувати сприятливе страхове середовище, в якому будуть максимально враховані та захищені інтереси всіх суб'єктів страхування. У цьому контексті важливим постає впровадження інноваційних розробок у сфері надання страхових послуг.

Інноваційність у страхових послугах проявляється у розширенні послуг з ризиковими складовими; розробленні конкретизованих пакетів послуг для різних груп населення; впровадженні нових інвестиційних можливостей для страхувальників, до яких належать інвестування коштів в золото, інвестиційні фонди (продукт unitlinked); розробленні надійних накопичувальних програм з цільовим призначенням (наприклад, з метою купівлі нерухомості).

Останнім часом на вітчизняному ринку страхування життя з'явилося чимало інноваційних продуктів, що привертають увагу потенційних клієнтів та посилюють конкурентні переваги страхових компаній, які їх впроваджують. Серед таких продуктів найбільш цікавими є програми «Автоматизація продажів страхових продуктів», «Мобільна безпека», «Домашня безпека» та «Екстрім

безпека», програма по страхуванню кібер-ризиків CyberEdge та інші [1]. Тому дуже важливо розглянути можливості застосування інноваційних напрямів і підходів в страховій діяльності, що сприяють розвитку страхової справи і ринку страхування в цілому.

Класифікуються інновації у страхуванні за різними ознаками з урахуванням напрямів діяльності, яких дотримуються страхові компанії і ринок таких послуг в цілому (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація інновацій у страхуванні

№ з/п	Напрями діяльності страхової компанії	Об'єкт інновації	Вид інновації	Опис інновації
1	Супровід страхового продукту	Процеси, які забезпечують супровід страхового продукту	Продуктова, виробнича	Зміна технології процесів супроводу з метою їх вдосконалення, автоматизації процесів за рахунок впровадження нових інформаційних технологій
2	Розвиток каналів збуту страхових продуктів	Система просування страхових послуг	Продуктова, торгова	Створення нових каналів збуту страхових послуг шляхом залучення новітніх аналітичних і маркетингових методів дослідження страхового ринку
3	Організаційно-управлінська діяльність	Організаційно-управлінські процеси	Процесна, управлінська	Використання нових методів організації та управління страхової компанії, впровадження передових інформаційних технологій для оптимізації управління бізнес-процесами компанії
4	Взаємодія з іншими елементами зовнішнього середовища	Процеси взаємодії	Процесна, організаційна, виробнича	Використання нових методів і технологій з метою підвищення ефективності взаємодії з елементами зовнішнього середовища

Джерело: сформовано автором на основі [2]

Інноваційний розвиток страхової справи, який буде направлено на створення і реалізацію нових страхових продуктів, розглядати можна з різних сторін.

По-перше, страхова організація робить все, щоб створити абсолютно новий страховий продукт як для вітчизняної, так і для зарубіжної практики.

По-друге, страховик покращує страховий продукт, який вже використовується на ринку, завдяки надання йому яких-небудь нових якостей.

Третє, страхова організація бере страховий продукт, непопулярний на даному ринку страхових послуг, і починає просувати його як нововведення на цьому ринку. На вітчизняному ринку склалася така тенденція, що в більшості випадків новий страховий продукт – це видозмінений старий, але йому були надані нові якості, які необхідні для задоволення нових потреб суспільства [1].

Створюючи інноваційні продукти сьогодні змінюється сам характер змін. Українським страховим компаніям доводиться діяти в турбулентному, тобто постійно змінному середовищі. Наприклад, ще не так давно українські компанії пропонували вкрай обмежений набір послуг зі страхування життя: накопичувальне страхування або страхування на випадок смерті. Сьогодні вони пропонують постійно змінюється перелік послуг, серед яких пенсійне страхування, страхування на випадок критичних захворювань, страхування до повноліття, та інше. Інновації у страхуванні змінюють і характер виробничих відносин, де основним об'єктом стають процеси, а не їх окремі частини або операції. У створенні страхового продукту, наприклад, беруть участь як і маркетологи, так і андеррайтери, продавці, актуарії, методологи.

Для ефективної організації страхової роботи компанії доцільно систематично вивчати стан страхового ринку та перспективи попиту на страхові послуги, розробляти пропозиції щодо поліпшення організації роботи, реалізації наявних у розпорядженні суспільства послуг по введенню нових видів страхування. Всьому цьому сприяє впровадження в страховій роботі маркетингу.

Виходячи з вищезазначеного, потрібно звернути увагу на роль інноваційних продуктів на страховому ринку. Цей ринок є дуже гнучким, тому

що товаром або послугою там є страховий захист, тобто відшкодування збитків внаслідок страхових подій. На відміну від ринку товарів, щоб зробити страховий продукт, по суті, не потрібно перелаштовувати виробництво, бо такого виробництва, як правило, не має. Потрібно відстежувати тенденції на ринку, підлаштовуватись під потреби клієнтів та надавати існуючим продуктам нові властивості.

Слід зазначити, що підвищення ефективності страхової діяльності на основі її інноваційного розвитку, підвищення якості організації страхового бізнесу, оптимальне використання джерел інвестування та раціональне взаємодія із зовнішніми організаціями для реалізації інноваційних проектів у сфері страхування – це актуальний напрям у розвитку ринку страхування.

Список використаних джерел:

1. Кокшаров Р. В. Форми взаємодії страхової та банківської систем та причинно-наслідкові зв'язки цих систем. URL: http://www.confcontact.com/2009_03_18/ek2_koksharov.php (дата звернення 06.04.2020 р.)

2. Охріменко О. В. Страхування: інноваційна модель страхового продукту. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Ekonk/2005_15/012_ohrimenko.pdf (дата звернення 06.04.2020 р.)

Нікольчук Ю. М.,
*к.е.н., доц., завідувач кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

Дацюк К. М.,
*студентка спеціальності 072 Фінанси, банківська справа і страхування,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут*

РОЛЬ «БІЗНЕС–АНГЕЛІВ» В ІНВЕСТИЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Неформальний ринок венчурного капіталу України формують бізнес-ангели. До бізнес-ангелів відносять приватних інвесторів, які вкладають власні кошти, як правило, в ризикові інноваційні проекти, які реалізують інноваційні підприємства, з метою отримання високих доходів в майбутньому. Бізнес-ангели вкладають свої кошти в статутний капітал підприємств в обмін на частину їхніх акцій і частковий контроль над об'єктом інвестування. Головною відмінністю бізнес-ангелів від венчурних фондів є те, що вони вкладають власні кошти, тоді як фонди розпоряджаються чужими залученими коштами.

Бізнес-ангели, як правило, це успішні бізнесмени. Вони не афішують свою діяльність, тому підрахувати їх точну кількість не представляється можливим. За оцінками фахівців число активно працюючих бізнес-ангелів в Європі перевищує 100 тисяч. Розмір їх інвестицій лежить в діапазоні від двадцяти тисяч до кількох мільйонів доларів. Число активно працюючих бізнес-ангелів у США перевищує 500 тисяч [1].

Існує загальноприйнята класифікація бізнес-ангелів, яка враховує ступінь їх участь в управлінні підприємством, яке вони інвестують. У відповідності з цією класифікацією вони розділені на п'ять груп [3]:

- корпоративні ангели;
- ангели ентузіасти;
- підприємницькі ангели;
- мікрокеруючі ангели;
- професійні ангели.

Основними мотивами, якими керуються бізнес-ангели є:

- дочекатися максимальної вартості компанії й продати свою частку, отримавши прибуток, багаторазово перевищуючий суму вкладень;
- повернути борги суспільству;
- бути потрібним;
- відчувати адреналін;
- підтримати моду [2].

Основна перевага бізнес-ангелів перед традиційним банківським кредитом – приватні інвестори готові ризикувати. На відміну від банку, вони можуть надати як кредит на розвиток бізнесу, так і кредит на відкриття бізнесу. Інший плюс роботи з бізнес-ангелами – вони беруть участь у бізнесі, дають професійні консультації, надають підтримку, адже вони безпосередньо зацікавлені в успіху підприємства. Останній фактор може вважатися й мінусом, адже участь бізнес-ангела в керуванні бізнесом позбавляє підприємця істотної частки самостійності.

Найбільш відомим прикладом успішних проектів бізнес-ангелів у світі є інвестиції в компанію Apple. Вклавши 91 тисячу доларів, інвестор отримав 154 мільйони. На 26 мільйонів перетворилися 100 тисяч, інвестовані Т. Албергом в компанію «Амазон», а ідея узяти звичайну сорочку-поло і наклеїти на неї простий ярличок із зображенням коня збагатила банківського клерка Р. Лаурена, з чия подачі стартувала тепер уже популярна марка Polo, на 5 млрд. доларів, хоча на втілення йому знадобилось всього 50 тисяч доларів [4].

Нажаль, таких же вражаючих прикладів в Україні навести доки не вдається і це не тому, що їх не існує, а тому, що українські інвестори бажають залишатися інкогніто.

Якщо на заході інвестори віддають перевагу фінансуванню hi-tech, ноу-хау і інтернет-бізнесу, то в Україні доки домінує інвестування в звичніші види бізнесу, досить далекі від високих технологій, – харчову промисловість, виробництво будівельних матеріалів, нерухомість тощо. Підвищений інтерес українських бізнес-ангелів до харчової промисловості і нерухомості обумовлений в першу чергу тим, що в цих суперприбуткових сферах приватному

інвесторові легко добитися пільгового оподаткування (під виглядом реінвестицій), що в разі збільшує прибутковість цих проектів для самого бізнес-ангела. Підтверджують цю думку і результати першого «аукціону ідей», проведеного у рамках виставки «Винаходи і інновації». Як відмічають учасники, потенційних приватних інвесторів мало цікавилм інноваційні hi-tech проекти, незважаючи на те, що західні венчурні фонди оцінювали їх потенціал дуже високо [2].

Очевидно, не даремно українські бізнес-ангели ретельно уникають слова «венчур», що в перекладі з англійського означає «ризик». Фінансувати ризиковані ідеї, на відміну від своїх західних колег, що колись не побоялися дати грошей під дуже сумнівні проекти, що згодом стали всесвітньо відомими корпораціями Google і Apple, українські «ангели» доки не готові. Отже, залишається два шляхи: або чекати масового приходу в Україну іноземних венчурних фондів, які дійсно ласі до нестандартних ідей, або звертатися за стартовим капіталом в банк, притягаючи приватного інвестора вже на «безризиковому» етапі, без всякого venture.

Зазначимо, що в Асоціацію приватних інвесторів України входять близько 50 чоловік, але, за даними експертів, насправді в Україні приватних інвесторів значно більше. Просто вони намагаються не афішувати свою діяльність. Ця ситуація ускладнює підприємцеві пошук потенційного інвестора. З іншого боку, самі бізнес-ангели скаржаться на неефективність існуючих джерел інформації. Адже будь у них необхідна база даних, вони могли б профінансувати набагато більшу кількість проектів. Можливий варіант вирішення проблеми недоліку інформації - створення мереж бізнес-ангелів. Підприємцям це дасть можливість презентувати свій проект відразу багатьом потенційним інвесторам, а інвестори у свою чергу дістануть доступ до відповідної бази даних, в якій зможуть вибрати проекти, що цікавлять їх. Подібна система працює в Німеччині, США, Великобританії. У завдання таких мереж входить надання підприємцям консалтингових послуг з підготовки проектів і організації їх презентацій [2]. Україні доцільно створити потужну мережу бізнес-ангелів для залучення

інвестицій у всі види бізнесу, що допоможе підняти країну з кризи та вивести на один рівень розвитку з провідними країнами світу.

Національною особливістю сектора бізнес-ангелів є те, що величезна кількість потенційних бізнес-ангелів знаходиться в середовищі мігрантів і діаспори, моряків та фахівців, зайнятих на умовах міжнародного аутсорсингу. Отже, необхідно передбачити заходи політичного та економічного характеру для стимулювання їх діяльності і переведення їх з категорії потенційних в категорію активних бізнес-ангелів.

Список використаних джерел:

1. Бізнес-ангели як альтернативна форма фінансування підприємницького сектору в Україні. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/8791/1/21.pdf> (дата звернення 24.04.2020).

2. Гайдуцький А. Бізнес-ангели України: хто вони? URL: <http://forbes.net.ua/opinions/1394482-biznes-angely-ukrainy-kto-oni> (дата звернення 24.04.2020).

3. Жилинська О. І., Букало А. Н. Венчурні фонди як інвестиційні посередники. *Інновації*. 2011. № 5(151). С. 35-40.

4. Ярова М. Українські венчурні фонди: до кого стартапам варто йти за грошима, URL: <https://ain.ua/2013/03/18/ukrainskie-venchurnye-fondy-k-komu-startapam-stoitidti-za-dengami> (дата звернення 24.04.2020).

Прокопчук О.Т.,
к.е.н., доцент,
завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Уманський національний університет садівництва

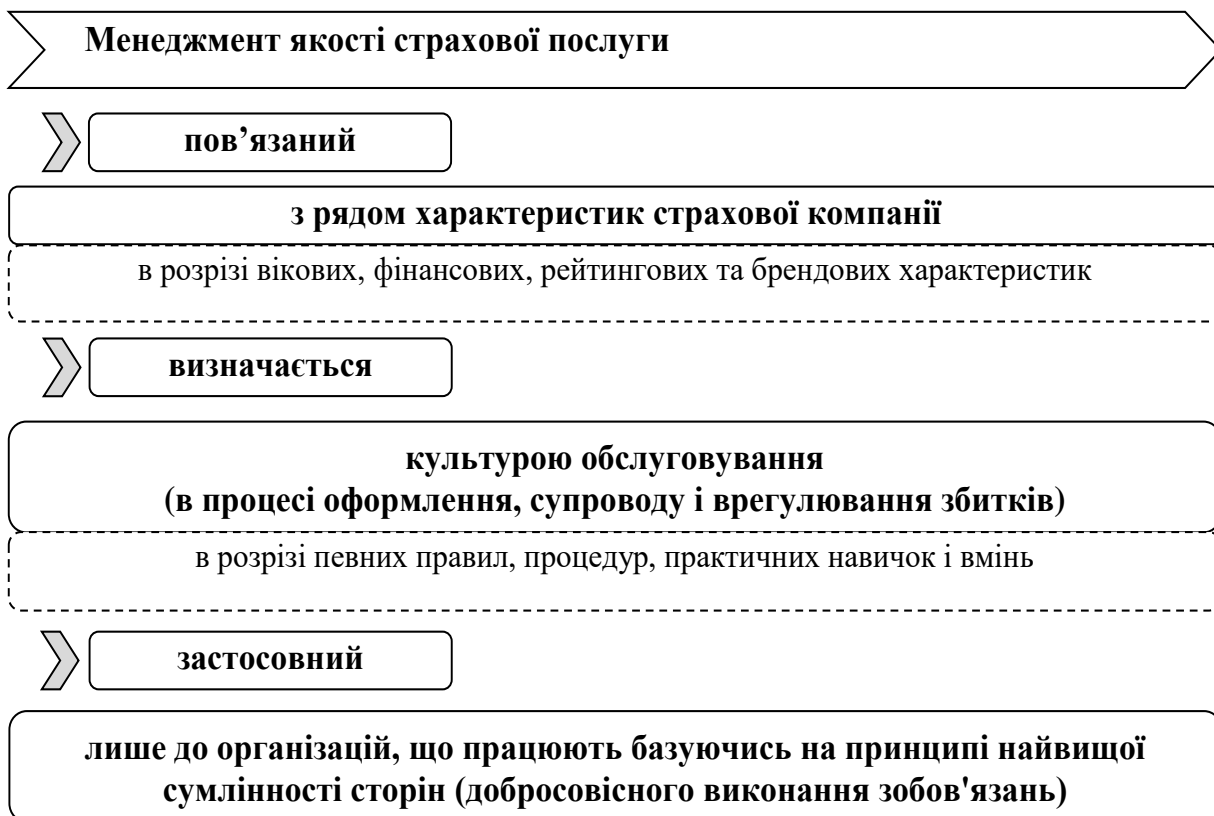
**МЕНЕДЖМЕНТ ЯКОСТІ ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СТРАХОВОЇ ПОСЛУГИ НА
АГРОСТРАХОВОМУ РИНКУ**

Модерним інструментом щодо підвищення конкурентоспроможності товарів та послуг на агростраховому ринку визнається менеджмент якості. В рамках його концепції окреслені завдання вирішуються шляхом підвищення якості страхових послуг, що в свою чергу, припускає націленість всіх учасників страхових та обслуговуючих бізнес-процесів агрострахового ринку на кінцевого споживача, яким є агровиробник. Як наслідок менеджмент якості виступає наскрізним аспектом управління страховою компанією і важелем забезпечення її конкурентоспроможності.

Слід зазначити, що оцінка якості страхової послуги є невіддільною від оцінки її постачальників – страхових компаній, що працюють на агростраховому ринку (рис. 1).

Менеджмент якості як принцип управління страховою організацією зрештою забезпечить знаходження оптимальної відповідності інтересів страхової компанії та агровиробника, їх очільників і персоналу, власників і найнятих робітників, що дозволить ліквідувати конфлікт інтересів всіх учасників агрострахового бізнесу і буде гарантією його надійності в довгостроковій перспективі [1].

Слід зазначити, що якість агрострахової послуги визначається поняттям технічної і функціональної якості.

Рис. 1. Особливості менеджменту якості страхової послуги на агростраховому ринку

Технічна якість забезпечується тим пакетом послуг, що страхова компанія пропонує клієнтові – необхідною умовою є її технічна доступність і забезпечуваність очікуваного результату [2]. Водночас з іншої сторони для клієнта важливий не тільки результат від споживання послуги, але й сам процес її споживання, під час якого він вступає в контакт з персоналом страхової компанії. Процеси, що супроводжують споживання послуги, визначають її функціональну якість. Наявність своєчасних, якісних та зрозумілих для споживачів агрострахових послуг-агровиробників страхових продуктів, інформації щодо схем страхового захисту та, відповідно, продуктових пропозицій в їх межах, винятків та особливих умов страхування, захисту їх прав та інтересів є важливим елементом побудови довіри на агростраховому ринку, а також розвитку конкуренції на ньому.

Відтак, якість страхової послуги є мірою відповідності рівня послуг очікуванням клієнта.

Список використаних джерел:

1. Прокопчук О.Т. Страхування сільськогосподарської продукції як комплексний інструмент управління ризиками в агровиробництві. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. Редкол.: О.О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Київ: Видавництво «Основа», 2018. Вип. 92. Ч. 2: Економічні науки. С. 52-67.
2. Тулуш Л.Д., Прокопчук О.Т. Ринок агрострахування в Україні: тенденції та перспективи. *Економіка АПК*. 2018. № 8. С. 55-67.

Стаднійчук Р. В.,
Аспірант, Інститут банківських технологій та бізнесу
ДВНЗ «Університет банківської справи»

НЕМОНЕТАРНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО ОЗДОРОВЛЕННЯ БАНКІВ

Державне регулювання фінансового оздоровлення банків в Україні є одним з важливих завдань діяльності держави в напрямі забезпечення стійкості та стабільності банківської системи в умовах сьогодення. Немонетарне регулювання фінансового оздоровлення банків спрямовано на встановлення способів організації чи ведення банківської діяльності в процесі фінансового оздоровлення, правил ліцензування, місця і часу здійснення діяльності, обсягу надання послуг тощо. Національний банк України зацікавлений в забезпеченні стабільної, прозорої та ефективної банківської системи.

Сьогодні виведення з ринку банків не є головною ціллю державного регулятора в напрямі фінансового оздоровлення банківського сектору. Важливе місце тут займає програма капіталізації та/або плану реструктуризації банку, яку він має скласти за результатами оцінки стійкості, яку проводить НБУ відповідно до постанови НБУ «Про особливості здійснення оцінки стійкості банків і банківської системи України у 2018 році» від 14 серпня 2018 р. № 94 [1].

Ще одним вагомим заходом немонетарного регулювання фінансового оздоровлення банків є покращення процедури розкриття інформації щодо кінцевих власників банку. Сьогодні Національному банку України відомі усі власники банків України, їх істотна участь та остаточні ключові учасники банку, а також характер взаємозв'язків між ними. Структура власності банків є прозорою, а, отже, можемо стверджувати, що банківська система України є прозорою. Так, згідно з чинним законодавством банки подають до Національного банку відомості про власників істотної участі у банку, остаточних ключових учасників банку та схематичне зображення структури власності.

Ще один захід немонетарного регулювання фінансового оздоровлення банків – це посилення відповідальності власників та керівництва банків за маніпуляції фінансовою звітністю та доведення банку до банкрутства. Питання відповідальності власників та топ-менеджменту банків, а також інших фінансових установ у різні періоди гостро ставало на порядку денному в багатьох країнах світу. Для США та країн Європейського Союзу це питання набуло особливої ваги у світлі фінансової кризи 2008 р., коли провідні інвестиційні банки - Bear Stearns, Lehman Brothers, Merrill Lynch та інші - не змогли виконати свої зобов'язання перед кредиторами [2]. В результаті фінансової кризи, яка значною мірою була спричинена саме ризиковою діяльністю банків, витрати понесла держава та прямо вплинули на їх економічний розвиток, а також на добробут громадян.

Більшість країн світу відреагували на наслідки фінансової кризи ухваленням нового законодавства, спрямованого на підвищення стійкості фінансової системи до кризових явищ та запобігання кризам у майбутньому (зокрема, імплементація стандартів Базель III тощо). Україна також здійснила певні кроки до захисту фінансової системи від потрясінь, адже вона постраждала від ліквідації банків, активна фаза якої припала на 2014–2017 рр. За цей час з ринку було виведено понад 90 банків. За даними НБУ, прямі фіскальні витрати на подолання наслідків кризи обійшлися державі у 16% ВВП [3].

Така хвиля по всьому світу не могла не змусити держави посилювати санкції до власників та топ-менеджерів неплатоспроможних банків, розширювати їхню відповідальність.

Одним з наступних заходів немонетарного регулювання фінансового оздоровлення банків є посилення технічних механізмів мінімізації ризиків для банків як на етапі видачі кредиту, так і на етапі його обслуговування. Наразі є багато методів та шляхів для врегулювання питань щодо проблемної заборгованості. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення процедури проведення фінансової реструктуризації» [4] вносить зміни, які покликані зробити можливим спільне проведення процедури

фінансової реструктуризації для кількох боржників, які є пов'язаними особами, але мають різних (неспільних) кредиторів.

Розвиток відносин у сфері фінансового оздоровлення банків стимулює безперервний перегляд і вдосконалення законодавства, що регулює такі відносини. Ухвалення змін до процесу фінансової реструктуризації та впровадження вимог європейського законодавства у вітчизняну банківську практику є лише початком наступного етапу розвитку нормативного регулювання сфери фінансового оздоровлення банків, що передбачає створення відповідної підзаконної нормативної бази та вироблення повноцінної практики її застосування.

Важливою складовою фінансової реструктуризації є проблемні кредити. Позитивним є той факт, що частка непрацюючих кредитів в кредитному портфелі банків скорочується. Окрім того, зараз банки сформували достатній рівень резервів під проблемну заборгованість та продовжують поступово і далі скорочувати її частку на балансі. Основними заходами скорочення проблемних кредитів за корпоративними кредитами було добровільне врегулювання боргу та проведення фінансових реструктуризацій державними банками (24% усіх проблемних кредитів), на другому місці – списання за рахунок резервів (23%), на третьому і четвертому – відповідно продаж права вимоги (20%) та фінансова реструктуризація кредитів (19%) [3].

Сьогодні ж, на думку НБУ, важливо не допустити утворення нових дисбалансів та забезпечити ефективну роботу системи. Для цього регулятор вимагає обов'язково враховувати аудитовану фінансову звітність великих боржників та груп при визначенні кредитного ризику, а також проводить безперервний моніторинг встановлення кредитного ризику боржників і щорічне стрес-тестування найбільших позичальників банків. Згідно з вимогами Національного банку в банках України зобов'язані були розробити та затвердити до квітня 2020 р. стратегії управління проблемними активами для зменшення частки проблемних кредитів на балансах.

Таким чином, від заходів державного регулювання фінансового оздоровлення банків значною мірою залежать нейтралізація кризових явищ і забезпечення стабільного подальшого функціонування банківської системи загалом. Адже створення системи державного антикризового регулювання банківською системою виступає важливим стратегічним завданням, що дає можливість ефективно використовувати потенціал банківської установи та немонетарні методи управління.

Список використаних джерел:

1. Постанова НБУ «Про особливості здійснення оцінки стійкості банків і банківської системи України у 2018 році» від 14 серпня 2018 р. № 94 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0094500-18>.

2. Федоренко М. Личенко О. Хто платить за банкрутство банків? [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/bankivske-ta-finansove-pravo/hto-platit-za-bankrutstvo-bankiv.html>.

3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://bank.gov.ua>.

4. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення процедури проведення фінансової реструктуризації» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/112-20>.

Наукове видання

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СЬОГОДЕННЯ У СФЕРІ ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ
ТА АУДИТУ**

Тези доповідей інтернет-конференції, 28-29 травня 2020 р.

Відповідальний за випуск: Ю. М. Нікольчук

м.Хмельницький